

časopis slovenskih delavcev

Ljubljana, 24. novembra 1994, št. 52, letnik 53, cena 180 SIT

št.

52

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

»Sindikat delavcev dejavnosti energetike, v katerega je včlanjeno več kot 15.000 zaposlenih, se je v preteklem obdobju uveljavil s številnimi akcijami v korist članstva. Organizirali smo prvo splošno opozorilno stavko dejavnosti v Sloveniji. Preprečili smo odpustitev več sto delavcev podjetij, katerih dejavnost je prenos in distribucija električne energije. Javnost nas je spoznala kot enoten in čvrst sindikat. Želim, da bi takšni ostali tudi po kongresu, ki bo 24. novembra v Krškem,« je za DE povedal sekretar tega sindikata Ivo Miglič.

O njihovem kongresu bomo poročali v prihodnji številki. Pa ne le o njihovem: prebrali boste lahko tudi o kongresu oziroma skupščini kmetijcev, lesarjev in delavcev državnih in družbenih organov.

ZDRUŽENI IN DOSLEDNI V BOJU ZA DELAVSKE PRAVICE!

Zveza
Svobodnih
Sindikatov
Slovenije

V tej številki DE boste predlog programskega dokumenta ZSSS našli na 3. in 4. strani, kandidacijsko listo pa v Sindikalnem zaupniku.

Ljubljana, 3. 12. 1994
2. KONGRES

DE, sreda 14⁰⁰

**ZADOVOLJSTVO OB
STRAHU PRED PONOVO
OBLASTNIŠKO
IGNORANCO**

Ustavno sodišče je končno ugotovilo, da zloglasni 51. člen zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji ni v skladu z ustavo!

Zato mora po odločbi ustavnega sodišča zakonodajalec v pol leta sprejeti poseben zakon. Z njim bodo morda le uredili pravice delavcev, ki frčijo na cesto zaradi reorganizacij v podjetjih z likvidnostnimi težavami. Pravice veljajo za nazaj, torej za vse, ki so delo izgubili po tem, z ustavo neskladnem zakonu. Med pravice sodijo predvsem odpravnine, normalni odpovedni roki in zaščitni kriteriji, recimo za invalide.

Seveda so sindikati na neustavnost tega zakona opozarjali že v času njegovega nastajanja. SKEI je celo izbral, da je državni svet sprejel suspenzivni veto, a je bil državni zbor takrat gluh. Zato bodo sindikati skrbno pazili, da poseben zakon, ki bo (če bo) šel v obravnavo, ne bo okrnil celotne pravice, ki so jo dane. Upajo tudi, da jih bo zakonodajalec vključil v nastajanje zakona in s tem preprečil novo škodo.

Več o tej pomembni zmagi Svobodnih sindikatov v Sindikalnem zaupniku.

NEVARNE IGRE Z DELAVCI

V mnogih podjetjih poleg izdelkov množično proizvajajo tudi bolnike in delovne invalide – v preteklem letu so komisije ugotovile 7.742 novih invalidov.

Več na strani 18

**ČE PODPIŠEŠ KOLEKTIVNO POGODBO,
TE PODPIS ZAVEZUJE!
ZA NADZOR NAD IZVAJANJEM PA SO
POTREBNI PREGLEDNI PODATKI**

Marjan Pirc, predsednik SKEI
Litostroja v intervjuju v Panorami

Piše: Ciril Brajer

Banda na prostosti

V uvodniku v 50. številki DE sem skušal pokramljati z Erihom Šerbcem, predsednikom sindikata zdravstva in socialnega skrbstva. Mož se je namreč pritožil, da mu ni všeč objava fotografije predsednika gospodarske zbornice na eni prejšnjih naslovnih DE. Da gre pač za sindikalno glasilo in tako naprej.

Ko sva se srečala naslednjič, sva pogovor nadaljevala. Menda ni mislil čisto tako, kot sem ga razumel, pa vendar je prepričan, da bi si prostor na naslovnih strani glasila svobodnih sindikatov in slovenskih delavcev prej zaslužili sindikalni zaupniki. Veliko delajo, hudo se borijo in ni jim lahko.

Res je, povsem se strinjam! Toda prav tu tiči vzrok, da je sindikalnih zaupnikov v DE manj, kot bi jih moralo biti. Ko smo ustvarjali novo zasnovo časopisa, smo mu za hrbenico postavili prav sindikalne zaupnike z vsemi njihovimi zgodami in neizgovinami.

Toda glej čudo! Ta zasnova se je ujela s slovensko pomladjo, ki naj bi v našo deželico vnesla sveže sape. Saj veste, demokratizacija in te stvari.

Demokratizacija pa je med drugim pomenila tudi to, da so se naši sogovorniki za vsako besedico o razmerah v svojih kolektivih, še sploh, če je bila malce kritična na rovaš njihovih šefov – znašli na sodišču. Še dobro, da imamo sodišče blizu, saj sem začel v to častitljivo palačo hoditi »kot zmešan«. Če so tožili mene, je še nekako šlo. Skoraj vedno smo namreč zmagali, in tudi če nismo povsem, so bile kazni kar mile in tudi stroški še nekam znosni. Ena od tožb, v kateri me terjajo za najmanj 3.000.000 tolarjev, sicer visi še v zraku, toda ni vrag, da bo tudi tokrat zmagala zdrava pamet.

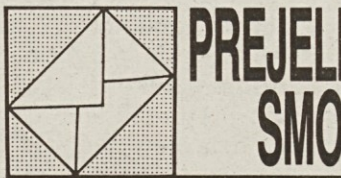
Hudo pa je bilo, kadar so tožili moje sogovornike in sem moral hoditi za pričo. Grozljivo! Za pošteno besedo delavca, sindikalista, zapisano v DE, so se vrstile disciplinske, tožbe in, kar je najhujše, brez vsakršne osnove so jim delili delavske knjižice.

Težko je popisati, kako se mi je obračal želodec. Vsega presiti šefi so s pomočjo zvitihih advokatov, ki jih seveda niso plačevali sami, ampak so delavce preganjali na račun podjetij, torej z njihovim denarjem, nastopali tako gnusno in neusmiljeno, da bi človek res najraje bruhal.

In ko nekaj tvojih sogovornikov zgubi službo ali pa v strahu pred obračunavanjem ponižano, osramočeno umakne oziroma spremeni svojo izjavo, nekako nimaš več srca, da bi jih množično vabil na strani njihovega glasila.

Doklej? Dokler sindikat ne bo resnično toliko močan, da jih bo uspel zaščititi, ali pa dotlej, dokler banda ne bo več na prostosti. Kolega Ivo Kuljaj je zbral svoje satirične zapise iz rubrike »V zasedi«, ki jo od leta 1991 objavlja na Najpomembnejši strani DE, in bodo izšli v knjigi. Že zasnova pomeni grozljivo razčlebo »demokratskega« obdobja novejših slovenske zgodovine. Naj omenim le nekaj posnetkov javnega mnenja: »Prokleta banda hudičeva, sama banda, svinje pri koritu, prasci, banda na prostosti, paradigma svinj pri koritu...«

Dotlej pač!

Qui si parla italiano!

Te besede je izrekel črnosrajčnik pred približno šestdesetimi leti in primazal kľofoto mojemu očetu pred trgovino v Gorici. Toda sedanja Italija te dediščine noče prevzeti nase. Noče se opravičiti tisočim primorskim Slovincem, ki so bili zmerjani s »schiavi« (sužnji) in so jih tudi pretepali kot sužnje. Sodili so jim na montiranih procesih, streljali, pobijali, odganjali v taborišča. Torej Italija ni okupirala slovenskega ozemlja. Ampak je le zavzela tisto, kar ji »zgodovinsko« pripada. Pri tem »pozablja«, da je za vsako mejo v Evropi tekla kri! Potoki krvi.

Verjetno deževje v 76 letih še ni spralo vse krvi na pobočjih ob Soči. Toda tudi spomini na naše dede niso zbledeli. In tudi redkim še živčim udeležencem te morije v Italiji niso zbledeli spomini na bosanske nože in bajonete slovenskih fantov. Toda danes se zavzema tuja ozemlja na bolj prefinjen način. Diplomatski! Kjer nasledajo predvsem prvosolčki v zunanji politiki, kjer si nekdo domišlja, da je lahko zunanji minister samo zato, ker je z imenom krščanski demokratski nabral volilne glasove starih mam, ker je za njih vse dobro, kar je blizu križa in Boga. Še več, zamišlja si, da je on tisti, ki lahko o vsem odloča.

Italijanski diplomati so ga ulovili kot lačnega zajčca na korenček. Ponudili so mu korenček in še prej, kot je zagrizel, je že dobil s palico po ušesih.

Poglavje zase je ugotovitev njegove stranke, da se partizani niso borili proti okupatorju. Torej so borci IX. korpusa, ki so doživeli in nekateri preživeli sovražnikove ofenzive, imeli privide, ko so streljali na stotine nemških vojakov, ki so ležali po pobočjih Trnovskega gozda. Strahovi pa so požgali vas Lokve, kjer je bil štab IX. korpusa. Gospodje krščanski demokratski, zakaj niso spuščali zavezniški pomoči s padali kvizliškim enotam bele garde? Kje je kapitulirala zadnja nemška divizija? Ne smešiti se s spreminjanjem zgodovine, ker vam to ne bo uspelo. Kajti zgodovino pišejo dejanja, žal tudi najbolj krvava, kjer brat ubija brata. Ne piše pa se zgodovina na kongresih stranke SKD.

V življenju sem prebral veliko knjig, zanimajo me predvsem zgodovinske. V eni od teh knjig sem bral tudi zgodbo o Napoleonu Bonaparteju. V eni od številnih bitk so njegovi vojaki zajeli avstrijskega oficirja. Ta si je hotel rešiti kožo s tem, da je izdal položaje svojih sobojevnikov in s tem tudi njihova življenja. Ko je Napoleon izvedel vse, kar ga je zanimalo, je dejal: »Ustrelite ga!«

Eden njegovih generalov ga je vprašal, zakaj ga je dal ustreliti. Napoleon mu je odgovoril: »Ker je izdajalec! Če je izdal svoje sobojevnike, bo še lažje izdal mene!«

Zgodba resnična ali ne! A poučna gotovo! Mar ne! Ivo Leban, Ozeljan

Zadovoljstvo nezadovoljnih

Zadovoljstvo poslancev državnega zbora po dokončnem sprejetju zakona o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij je bilo nepopisno. Opravili so pomembno delo na poti v dokončno demokracijo. Dokazali so, da jim nagajivi državni svetniki ne morejo do živnega s svojim odločilnim vedom. Če ne bi »proti« glasovali poslanci Združene liste, bi lahko govorili celo o konsenzu.

Vemo, da so zastopniki volivcev v državnem zboru kandidirali na strankarskih listah in da so skoraj vsi vidni člani teh istih strank, na listah katerih so kandidirali. Zato smo bili nemalo presenečeni, ko so ti poslanci, sedaj v vlogi strankarskih liderjev, izražali nezadovoljstvo svojih strank s sprejetim zakonom. Nezadovoljni so bili s številom novih občin, z njihovo velikostjo, z mejami. Drugače povedano, volivcem so prisluhnili post festum.

Sprenevedanje je stalnica v delovanju slovenskih strank. Strankarski prvaki so pripravljali kritizirati poslance (sami sebe), če je odziv volivcev na sprejeti zakon neugoden – kot v tem primeru. Kritike so pa največkrat deležni oni drugi, ki so jim menda onemogočili, da bi kaj naredili tako, kot bi si to želeli volivci.

To, da si večina volivcev še naprej želi živeti v »starih« občinah in se na ta način ogniti novim (večjim) stroškom in nevednostim, jim niti ni toliko pomembno. V prvi fazi so svoje dosegli. Sedaj morajo hliniti nezadovoljstvo in nezadovoljni volivci jim bodo, v drugi fazi, dodali svoj glas na bližnjih volitvah. Do naslednjih volitev bodo spet lahko delali po svoje. Tem kameleonom gre na roko tudi, najmanj čuden, sklep ustavnega sodišča, ki za določen čas dovoljuje uporabo zakona, ki ni v skladu z ustavo. Zaradi neenotnosti ustavnih sodnikov (pravnih strokovnjakov) in »čudnih« odločitev smo lahko zaskrbljeni, kajti občutek, da je ustavno sodišče državni zbor v malem, je vsak dan močnejši.

Jože Vuk, Polanškova 2, Ljubljana

Prezrli smo Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar

Priljubljeni odbor je v razmišljanju o ustanovitvi Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar imel v mislih tako vedenje o naši kulturološki in religiozijski preteklosti kot tudi današnjost, ki v mnogem spominja na načrtno pozabljanje in na nepremišljenost oziroma na hoteno nezavedanje o nas samih. Nekateri časopisi so ustanovitev društva pričakovali na nož. Sporočilo slovenskega protestantizma 16. stoletja je bilo zelo jasno eksplicirano v samem ustvarjanju izobraženih mož, ki so se zavedali neprimernosti in celo škodljivosti rimokatoliške miselnosti in cerkve, saj je slovensko ljudstvo bilo peljano v naročje vsesplošne tujosti in eksistenca ogroženost je z odločnimi koraki stopala v vsakodnevno življenje.

Protestantizem je najprej razsvetlil in humaniziral ter individualiziral človeka kot posameznika; in sicer tako na življenjsko-nazorskem kot na svetovnonazorskem področju, seveda pa tudi na moralnem in bivanjskem področju, je pa tudi estetiziral

ustvarjalnost kot dejanje svobodnega posameznika. Resnično je hotel človeka osvoboditi dogmatičnih pridigarov zapovedanih enoznačnih resnic in slovensko ljudstvo želel odrešiti tujejezikovnega hlapčevstva, ki je bila absurdna opredelitev in je imela le obvladovane namene. To duhovnozgodovinsko gibanje je zajelo ves slovenski prostor in se je moralo zaradi obstoja lotiti še drugega pomembnega področja; to pa je bila reformacija cerkve na Slovenskem, ki je bila takrat le tuja rimokatoliška in je ljudstvu vcepila le aksiomatično tujost, kateri pa se nešolano občestvo ni zmoželo in znalo upreti.

Protestantska reformacija je individualizirala posameznika, njegovo svobodno človekost je artikularila z nastalim slovenskim knjižnim jezikom, ki je postal edino pravo orodje za izpovedovanje, pripovedovanje, premišljevanje, ustvarjanje, verovanje in učenje. Slovensko ljudstvo je bilo potrebno združiti v narod, kar pa je bilo mogoče uresničiti le s knjižnim jezikom in knjigo, s slovensko cerkvijo in šolo.

Protestantski reformaciji je uspelo združiti slovensko ljudstvo v prepoznavni narod s samozavedajočjo nacionalno zavestjo. Iz neukosti se je korakoma prehajalo v ukost in tako se je Slovincu odpirala možnost svobodne izbire vere, nazora in življenja nasploh, seveda z izpostavljenostjo željo: učiti se v materinščini, spoznavati svet s svojimi očmi, za življenje vredno preživeti posrskbeti sam...

Veliki mož Primož Trubar je s svojo prvo slovensko knjigo v slovenskem knjižnem jeziku – Abecednik in Katekizem 1550 leta – zaoral tako globoko brazdo, da se je oranje preprosto moralo nadaljevati. In to ga je kar sam s se več knjigami. Mi pa omenimo še Cerkevno ordnino iz leta 1564, v kateri je zapisal cerkveni red slovenske protestantske cerkve, ki je vse do danes edina hkrati avtohtona in avtonomna slovenska (med avtohtone spada samo še rimokatoliška cerkev na Slovenskem, ki pa ni avtonomna). Brati in učiti se v materinščini oziroma v razumljivem knjižnem jeziku je bilo zapriseženo vodo, zato ne preseneča dokaj zgodnji prevod celotne Biblije, ki nastane izpod peresa Jurija Dalmatina leta 1584. To je bilo za takratni čas in razmere skorajda genialno dejanje, ki je pustilo pozitivne ustvar-

jalne sledove še dolgo v prihodnji čas; in to tako na verskem kot na posvetnem področju življenja. Zavedati se je treba, da Biblija ni le versko religiozno branje, ampak tudi posvetno kulturološko oziroma umetniško v najširšem pomenu besede.

V 16. stoletju, v času slovenske protestantske reformacije nastajajo tudi različna strokovna dela kot priročniki za šolanje, ker brez tega je človek zgolj hlapec nekemu drugemu, najverjetneje tujcu. Rimokatoliška cerkev je z majhnim časovnim zamikom želela s protiprotestantsko protireformacijo izničiti in uničiti vsa prizadevanja protestantske reformacije in komaj konstituirani slovenski narod spet razločevati ter mu zamegliti lastno identiteto. Kljub vsem mogočim krutostim – požiganje slovenskih knjig, odvzemanje slovenskih cerkva, izgon slovenskih ustvarjalcev – to nerazumno dejanje ni imelo dokončnega uspeha, saj je protestantska reformacija še naprej živo prisotna: nekje bolj skrivoma in potihoma, drugje pa v kar najbujnejšem razcvetu – prekmurska slovenska protestantska reformacija 17. in 18. stoletja. Opozoriti velja, da popolne ustvarjalne umrtitve nikoli ni bilo.

V Prekmurju srečamo velike moze: Franc Temlin, Mihael Sever, Števan Kozmič, Mihael Bakos, David Novak..., ki so nadležovali v specifičnih razmerah delo Trubarja in Dalmatina ter ostalih osrednjih slovenskih protestantskih reformatorjev, katere so poznali, cenili in se tudi po njih zgledevali, vendar pa so pisali v prekmurščini kot knjižnem jeziku; seveda z mnogimi vseslovenskimi besedami. Narečje so oblikovali kot knjižni jezik predvsem zaradi želje po razumljivosti.

Protestantska miselnost, nazorskost, etičnost, estetskost in eksistencačnost so živo prisotni še danes. So aktualni tako za posameznika kot za narod in nosijo v sebi sporočilo združevanja na raznih področjih, tako da individualna različnost kot svoboda in pravica hkrati ni omejena, še manj pa ogrožena; je celo zaželeno.

Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar bo odprto za vsakega, ki mu je življenjska opredelitev samostojnost, svobodno opredeljevanje in ustvarjanje, institucionalna neodvisnost in zavračanje vsakršne ideologizacije.

Drago Kuhar

NOVA BROŠURA

DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH

ZA ČLANE SVETA DELAVCEV V PODJETJIH IN USTANOVAH! ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE!

- O DELNIČARSTVU ZAPOSLENIH
- KAKO DO NOTRANJEGA LASTNIŠTVA
- KAJ PO NOTRANJEM ODKUPU
- LASTNIŠKA KULTURA
- NOVE VLOGE V PODJETJU
- ZAKAJ IN KAKO BEREMO FINANČNA POROČILA
- TEMELJNI POJMI O GOSPODARSKIH DRUŽBAH
- URESNIČEVANJE ZAKONA O SODELOVANJU DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

Avtorji: mag. ALEKSANDRA KANJUO-MRČELA
dipl. oec. NADJA CVEK
GREGOR MIKLIČ
MILAN UTROŠA

BROŠURO LAHKO NAROČITE NA NASLOV: ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, TELEFON 321-255, 1310-033, FAKS 311-956.

NAROČILNICA

PRI ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, NEPREKLICNO

NAROČAM(O) _____ IZVOD(OV)

BROŠURE DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH

NAROČENO POŠLJITE NA NASLOV: _____

ULICA, POŠTNA ŠT., KRAJ: _____

IME IN PRIIMEK PODPISNIKA: _____

NAROČENO DNE: _____

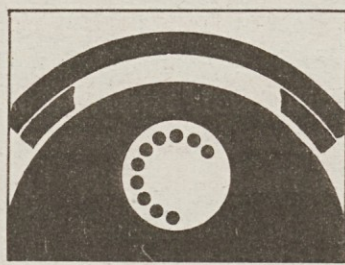
ŽIG

PODPIS NAROČNIKA

1. RAČUN BOMO PLAČALI V ZAKONITEM ROKU.
2. KOT IND. NAROČNIKU MI POŠLJITE PO POVZETJU

časopis slovenskih delavcev

Nanj se resda lahko naročite tudi pisno, toda zakaj bi se trudili: pokličite (061) 321-255

in poskrbeli bomo, da boste dobili časopis, brez katerega je vaše delo v (kateremkoli) sindikatu vsaj težje, če že ne nemogoče

časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika: _____

Svobodni Sindikati Slovenije

časopis slovenskih delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942. DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije. Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 279. Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, tel. 313942, 1326192, faks 311956. Odgovorni urednik: Ciril Bajer, tel. 131 61 63, 313942. Časopis urejajo: Marija Frančeskin (živiljska razpota), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Kržnik (Sindikalni zaupnik), Franček Kavčič (Sindikat), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Kazipoti), Igor Žitnik (Kultura, šolstvo), Bora Zlobec (lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Saša Bernardi (fotograf) in Jožica Anžel (tajnica), tel. 313942, 131 61 63. Naročnina: 321 255. Založba in marketing: 321 255. Posamezna številka stane 180 SIT. Žiro račun: 50101-603-46834. Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana. Časopisni svet: Jernej Jeršan, Edo Kavčič, Alojz Omejc, Dušan Semolič, Ciril Urek, Mira Videčnik.

PROGRAM ZVEZE SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE

UVOD K PROGRAMU ZSSS

V štirih letih od 1. kongresa ZSSS je v Sloveniji prišlo do več izjemno pomembnih sprememb. Najpomembnejša je, da živimo in delamo v samostojni državi Republiki Sloveniji. Že samo to dejstvo je taka prelomnica v delovanju sindikatov, ki zahteva temeljito revizijo programa ZSSS. Nova država prinaša novo politično, gospodarsko, socialno in kulturno ureditev, spreminjajo se temelji, na katerih deluje Zveza svobodnih sindikatov in njeni člani – sindikati dejavnosti (v nadaljnjem besedilu: Svobodni sindikati).

Poslavljamo se od samoupravljanja in družbene lastnine, ne samo formalno z novo ustavo in zakonsko ureditvijo, ampak tudi dejansko. Privatizacijski procesi rojevajo prave lastnike. Kapital in lastniki kapitala postajajo prevladujoč dejavnik v gospodarskem pa tudi političnem sistemu in življenju. Država postaja iz dneva v dan močnejša, poleg klasičnih državnih prevzema tudi številna druga in za delo in življenje pomembna področja – zdravstvo, šolstvo, kultura itd., gospodarska infrastruktura postaja državna, v krčih se rojeva lokalna samouprava.

Političnega in gospodarskega sistema nam ne krojijo več delegati in družbenopolitične organizacije, ampak politične stranke in njihovi veljaki ter strankarsko sestavljeni parlament. Gospodarske in socialne razmere v državi niso samo rezultat političnih sprememb ter novega političnega in gospodarskega sistema, ampak tudi posledica izgube tradicionalnih trgov slovenskega gospodarstva in gospodarske recesije v svetu.

Zlasti pa to občutimo delavci. Položaj zaposlenih ni bil v ekonomskem, socialnem in pravnem pogledu še nikoli slabši kot je sedaj v samostojni slovenski državi. Kot da se novi oblastniki in novi lastniki kapitala hočejo maščevati delavcem za dobra štiri desetletja samoupravljanja.

Slovenski delavec je že mezdni delavec. O njegovih pravicah, obveznostih in odgovornostih odločajo novi delodajalci, marsikje pa še stari direktorji, ki so večkrat hujši kot pravi kapitalisti oziroma delodajalci.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije se še vedno spreminja in dograjuje. Ni se mogoče spremeniti čez noč, ni se mogoče naenkrat pripraviti in usposobiti – kadrovske, organizacijske in materialno za nove naloge oziroma za izvajanje klasičnih sindikalnih funkcij v novih političnih, gospodarskih, socialnih in družbenih razmerah.

Cilji delovanja Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in njenih članov, sindikatov dejavnosti, se ne spreminjajo v temeljih. Spreminjajo se razmere, spreminjajo se naloge, spreminjajo se načini delovanja.

V preteklih štirih letih smo v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije uveljavili marsikatero programske naloge. Nekatere je povozil čas, nekatere razvoj. Zato potrebujemo program, ki bo določene in jasneje opredelil nekatere cilje in naloge za njihovo doseg.

PREAMBULA

1. SLOVENIJA TEMELJI NA ČLOVEKOVIH PRAVICAH IN SVOBOŠČINAH

Ustava Republike Slovenije je Slovenijo opredelila kot demokracijo, pravno in socialno državo. Te temeljne opredelitve izhajajo iz človekovih pravic in temeljnih svoboščin in se nanje opirajo. Človek posameznik, državljan Slovenije, je postal nosilec oblasti. Človekove pravice in temeljne svoboščine so varovane tudi z ustavno pritožbo.

Socialno-ekonomske pravice so pomemben del človekovih pravic in svoboščin in so se razvile iz njih. Toda socialno-ekonomske pravice niso vnaprej zagotovljene in varovane z ustreznimi pravnimi in drugimi instrumenti in normami; te pravice si bodo morali delavci šele izboriti – v parlamentu, v podjetjih in zavodih, na delovnih mestih. Demokratičnosti, zakonitosti in socialne varnosti ni mogoče meriti s količinami ustavnih in zakonskih določb, ampak z njihovim uresničevanjem.

Svobodni sindikati imamo dvojno nalogo: s svojim delovanjem moramo soustvarjati razmere, da se bodo ustavne določbe prelele v zakone, ki bodo resnično omogočali socialno-ekonomske pravice na taki ravni, da bomo lahko postali integralni del Evrope, in ki bodo zagotovile izvajanje teh zakonov.

Programske cilje Svobodnih sindikatov postavljamo visoko, ker je naša strateška usmeritev, da z visoko ravno socialno-ekonomskih pravic vzpodbujamo ekonomski in družbeni razvoj Republike Slovenije.

2. PRAVICA DO DELA JE TEMELJNA EKONOMSKO-SOCIALNA PRAVICA

Gmotni in socialno varnost delavcev zagotavlja le delo in delovna mesta. Tudi socialno-ekonomske pravice temeljijo na delu, zato mora država pravico do dela zagotoviti vsem svojim delovno sposobnim državljanom. Pri tem ne gre samo za delo, gre tudi za izobraževanje, za zaposlitev, za izbiro med delovnimi mesti, za možnost stalnega usposabljanja za delo in napredovanja na delu, gre za humanizacijo dela in delovnih razmer. Svobodni sindikati bomo vztrajali, da se pravica do dela udejanji v vseh svojih sestavinah, ker je le tako mogoče zagotoviti blaginjo.

3. MOČNI SINDIKATI SO POROK ZA UVELJAVITEV EKONOMSKO-SOCIALNIH PRAVIC

Socialno-ekonomske pravice so sposobni udejanjati samo močni sindikati. Pri tem moramo moč sindikata meriti z njegovim vplivom na sprejemanje za delavce najpomembnejših odločitev na vseh ravneh odločanja, od državne do podjetniške ravni oz. ravni delovnega mesta. To moč pa je mogoče zagotoviti predvsem z usposobljenostjo in pripravljenostjo sindikalnih zaupnikov in funkcionarjev, njihovo zagnanostjo in prepričanjem, da so sindikati eden od porokov demokratične, socialne in pravne države. Moč sindikatov moramo zagotavljati z razvito mrežo sindikalnih organizacij, od podjetniške do državne ravni, kjer so temelj sindikalne organiziranosti panožni sindikati. Moč sindikatov moramo zagotoviti z uspešnim usklajevanjem in zadovoljevanjem interesov in potreb članov sindikatov – zaposlenih, brezposelnih in upokoencev. Pri tem ne smemo prezreti interesov in potreb mladih, žensk, invalidov ter interesov in potreb posameznih drugih skupin članov.

Le tako usposobljeni in organizirani sindikati lahko uveljavljajo interese in potrebe članov, tako v organih države kot drugih ustreznih institucijah. Pri tem gre seveda posebno mesto zadovoljevanju interesov in potreb delavcev iz dela in na podlagi dela, ki jih sindikati uveljavljamo pri posameznih delodajalcih in njihovih združenjih.

4. SOCIALNO PARTNERSTVO JE NAJBOLJ DEMOKRATIČEN NAČIN USKLAJEVANJA INTERESOV

Usklajevanje interesov članov z interesi delodajalcev in interesi države je ena od temeljnih nalog sindikatov, je vsebina socialnega partnerstva in način njegovega uresničevanja. Cilj socialnega partnerstva je bogat delavec (član), bogat delodajalec in bogata država. Ta cilj pa si moramo vsi socialni partnerji skupaj prizadevati doseči s sporazumevanjem in dogovarjanjem. Osnovna oblika in mesto sporazumevanja in dogovarjanja pa mora biti ekonomsko socialni svet.

Svobodni sindikati Slovenije si bomo prizadevali, da se na vseh ravneh družbene organiziranosti uveljavi socialno partnerstvo kot način urejanja socialno ekonomskega položaja in pravica delavcev.

5. DEMOKRATIČNA PARLAMENTARNA POT JE PRAVA

Svobodni sindikati smo trdno odločeni svoje temeljne cilje doseči po demokratični parlamentarni poti. Pri tem bomo izkoristili vse načine in sredstva, ki nam jih dajejo ustava in zakoni, mednarodne konvencije in mednarodni pakti. Če bo treba, pa tudi s pritiski na v parlamentu zastopane stranke in z lobiranjem.

6. VAROVANJE IN ZBOLJŠEVANJE SOCIALNO-EKONOMSKIH PRAVIC JE NAJPOMEMBNEJŠE

Varovanje in izboljševanje socialno-ekonomskih pravic – z demokratičnimi in po potrebi tudi z drugimi sredstvi, ki jih sindikati lahko uporabljajo v vsaki demokratični družbi – je eno najpomembnejših področij delovanja Svobodnih sindikatov. Pri tem izhajamo iz trdne opredelitve, da so socialno-ekonomske pravice del človekovih pravic, ki morajo biti tako tudi varovane. Mednarodne listine (deklaracije, konvencije, pakti) so nam le opora v prizadevanjih, ne pa kriterij za določanje ravni socialno-ekonomskih pravic. Zato ne pristajamo na zniževanje pravic iz dela in na podlagi dela, ki so že dosežene in ki so primerljive s pravicami in položajem zaposlenih v Evropski uniji, v katero se Slovenija želi združiti.

7. GMOTNI IN SOCIALNI POLOŽAJ DELAVCEV MORAJO VAROVATI VSI SOCIALNI PARTNERJI

Gmotni in socialni položaj članov sindikatov – zaposlenih, brezposelnih in upokoencev – mora biti vedno varovan z usklajevanjem interesov socialnih partnerjev – države, delodajalcev in sindikatov. Dober gmotni in socialni položaj članov in drugih mora biti predmet zavestne odločitve. Dogovorjena raven gmotnega in socialnega položaja članov sindikatov mora biti tudi spodbuda za gospodarski in družbeni razvoj, mora biti eden od vzvodov za hitrejšo gospodarsko in družbeno prilagajanje najbolj razvitim družbam.

Plače pa so temeljni instrument za ugotavljanje dogovorjene in dejanske dosežene ravni gmotnega in socialnega položaja članov in za primerjavo z drugimi državami. Naša primerjalna skupina ne morejo biti države Srednje in Vzhodne Evrope, ampak razvite države Zahodne Evrope.

8. EKONOMSKO-SOCIALNI SVET JE MESTO USKLAJEVANJA

Osrednje mesto usklajevanja interesov, potreb in možnosti mora biti ekonomsko-socialni svet, mimo katerega ne morejo nobene odločitve na ravni države o socialno-ekonomskih pravicah, razmerjih in položaju delavcev, delodajalcev in države. Dogovor v ekonomsko-socialnem svetu mora zavezovati vse v njem sodelujoče socialne partnerje. Ekonomsko-socialni svet pa ni samo mesto usklajevanja in dogovarjanja, njegova učinkovitost je tudi kriterij za presojo dosežene ravni ekonomske demokracije.

9. MEdSINDIKALNO SODELOVANJE IN SOLIDARNOST

Svobodni sindikati si bomo prizadevali svoje cilje dosegati samostojno, vendar v povezavah z drugimi sindikalnimi organizacijami v Sloveniji – na vseh ravneh naše organiziranosti. Dovolj je bilo drobljenja sil, mEdsindikalno sodelovanje moramo krepiti v korist vseh delavcev. To sodelovanje pa ne sme biti v škodo vplivu in ugledu Svobodnih sindikatov, ne sme zabrisati prepoznavnosti posameznih sindikatov in mora biti pregledno. Temelj mEdsindikalnega sodelovanja niso kaki višji cilji, ampak solidarnost med člani – delavci, brezposlenimi in upokoenci – za zavarovanje in izboljševanje dosežene ravni ekonomsko-socialnih pravic in položaja vseh članov sindikatov.

Pri tem bomo Svobodni sindikati za uresničevanje svojih ciljev krepili in razvijali sodelovanje s sindikalnimi organizacijami drugih držav in mednarodnimi sindikalnimi organizacijami. To sodelovanje bomo uprabili tudi pri usklajevanju svojih interesov z drugima dvema socialnima partnerjema.

GOSPODARSKI IN SOCIALNI RAZVOJ

1. CILJ BOGATA DRŽAVA BOGATIH DRŽAVLJANOV

Gospodarski in socialni razvoj Slovenije ni sam sebi cilj, ampak mora ustvariti bogato državo z zadovoljnimi bogatimi posamezniki – delavci, delodajalci, kmeti, upokoenci, katerih bogastvo bo rezultat vseh dejavnikov razvoja; ne samo kapitala in dela, ampak tudi znanja, tehnologij, ekološko neoporečnih človekovih proizvodnih, poslovnih in delovnih aktivnosti in demokratičnega političnega in ekonomskega odločanja.

Ta osrednji cilj pa je moč doseči le z učinkovitim gospodarstvom, z gospodarskimi subjekti, ki bodo usposobljeni in pripravljeni za konkurenčni boj na svetovnem trgu kapitala, znanja, blaga. Gospodarstvo in gospodarski subjekti pa se ne bodo mogli usposobiti za prodor na tuje trge, če bodo svojo konkurenčnost in sposobnost gradili le na plačah delavcev. Delavci ne morejo biti edini nosilci bremen vseh razvojnih težav.

Država mora opredeliti kriterije za pospeševanje gospodarskega razvoja, še zlasti pa mora opredeliti gospodarske dejavnosti, ki jih bomo v Sloveniji zaradi primerjalnih prednosti in strukturnih razlogov razvijali. Pri tem pa je treba spoštovati tudi mednarodne dogovore in pogodbe.

Vzpostaviti je treba mehanizme in zagotoviti sredstva, ki bodo spodbujala ekonomsko smotno in učinkovito gospodarjenje s kapitalom oziroma proizvodnimi, delovnimi in poslovnimi zmogljivostmi. Za doseg tega je treba na narodnogospodarski ravni uravnovežiti odhodke, na podjetniški ravni pa stroške posameznih produkcijskih tvorcev, še zlasti pa pomeniti klasične funkcije države. V nobenem primeru pa to ne sme pomeniti zniževanja še sicer zelo nizke dogovorjene cene dela s kolektivnimi pogodbami.

2. KAPITAL MORA IMETI ZNANE LASTNIKE

Znano latništvo mora biti eden izmed temeljnih instrumentov za učinkovitejšo gospodarstvo in hitrejši gospodarski razvoj. Lastniki in podjetniki morajo biti ekonomsko spodbujeni in motivirani, ne pa da se ustvarjajo monopoli. Pri tem pa je treba državno lastništvo gospodarskih subjektov omejiti, saj država ni bila, ni in tudi ne more biti uspešen gospodar. Država naj ohrani v svoji lasti tiste dele gospodarskih dejavnosti oz. tiste gospodarske subjekte, ki so neposreden in nujen pogoj za življenje in delo vseh državljanov, teh pogojev pa ni mogoče zagotoviti s privatiziranimi gospodarskimi subjekti. V dejavnostih in podjetjih javnega pomena in ki so pomembna za obstoj in razvoj Slovenije, tuji kapital ne sme biti večinski.

3. ZAPOSLENI – DELOJEMALCI IN DELNIČARJI

Delavsko delničarstvo je eden izmed načinov za kontinuiran in stabilen gospodarski razvoj, ki naj delavcem zagotavlja tudi večjo gmotno in socialno varnost v tretjem življenjskem obdobju.

Toda: če se v podjetju odločijo, da bodo delavci postali delničarji, morajo delavci postati takšni delničarji, ki bodo imeli vpliv na sprejemanje najpomembnejših poslovnih in razvojnih odločitev. Delavsko delničarstvo je treba spodbujati ne le z zakonskimi, ampak tudi z ekonomskimi ukrepi in stimulacijami. Lastniški certifikati omogočajo začetek delavskega delničarstva, njegov nadaljnji razvoj pa je odvisen predvsem od interesov samih delavcev delničarjev.

4. PRESTRUKTURIRANJE GOSPODARSTVA JE NUJNOST

Prestrukturiranje gospodarstva je ena najpomembnejših nalog, ki v Sloveniji že poteka. Procesi prestrukturiranja morajo potekati programirano in usklajeno, tako da so rezultat tega novi gospodarski subjekti z novimi, tržno konkurenčnimi programi, ne pa povečanje števila brezposelnih. Država mora ustvariti pogoje za prestrukturiranje klasičnih industrijskih panog, katerih konkurenčne sposobnosti ni mogoče zagotoviti v sedanjem obsegu proizvodnje. Eden od teh pogojev pa mora biti tudi finančna udeležba države za uresničitev programov prestrukturiranja.

5. SOUPRAVLJANJE DELAVCEV JE NELOČLJIVI DEL EKONOMSKE DEMOKRACIJE

Soupravljanje delavcev je eden najpomembnejših projektov Svobodnih sindikatov. Sodelovanje delavcev pri upravljanju gospodarskih subjektov mora normativno in dejansko pripeljati na raven, da bosta vpliv kapitala in vpliv dela na sprejemanje najpomembnejših razvojnih in drugih za zaposlene pomembnejših odločitev uravnovežena. Privilegiranje kapitala ali dela ima negativne posledice za gospodarski razvoj, kar je dokazalo tudi samoupravljanje. Soupravljanje delavcev na podlagi dela je treba v podjetniški praksi uveljaviti v vseh z zakonom določenih oblikah in načinih in to povsod, kjer so izpolnjeni zakonski pogoji. Svobodni sindikati bomo izrabili vse možnosti, ki jih daje zakon, da bomo zagotovili kakovostno in uspešno delovanje svetov delavcev in delavskih predstavnikov v organih družb.

Dosledno bomo vztrajali, naj se ustavne odločbe o sodelovanju delavcev pri upravljanju javnih zavodov zakonsko razčlenijo in udejanjijo v praksi na smiselno enak način kot v gospodarskih subjektih.

6. PLAČE SO EKONOMSKA IN SOCIALNA KATEGORIJA

Plače so eno osrednjih delovnih področij Svobodnih sindikatov. Naš cilj, ki ga moramo doseči v naslednjih letih je, da bo plačilo za opravljeno delo zaposlenemu delavcu in njegovi družini zagotavljalo gmotno in socialno varnost ter stanovanje. Plača mora biti tolikšna, da lahko z njo, z eno plačo delavska družina dostojno živi. Plača mora zagotoviti najmanj: zadoščati mora socialnim in življenjskim potrebam delavca in njegove družine in biti mora plačilo za opravljeno delo, ki naj delavce spodbuja k še boljšemu in učinkovitejšemu delu.

Temeljni način za dogovarjanje o plačah so kolektivna pogajanja med delodajalci in sindikati. Država se jih lahko udeležuje le, kadar nastopa v vlogi delodajalca.

Svobodni sindikati bomo storili vse, da bomo zagotovili tarifno avtonomijo sindikatov in delodajalcev ter uveljavili kolektivno pogodbo kot akt, s katerim so med drugimi pravicami določene tudi plače zaposlenih, in to ne samo v gospodarstvu, ampak tudi v javnem sektorju in za pretežni del zaposlenih v državnih organih. Pri tem bomo uveljavljali že ratificirane mednarodne konvencije, po potrebi pa predlagali tudi ratifikacijo novih.

Svobodni sindikati bomo vztrajali, naj se plače realno povečujejo za doseženi porast produktivnosti dela, nominalno pa za del rasti življenjskih stroškov. Plače po teh dveh osnovah se praviloma povečujejo za naprej.

Kolikor mogoče dosledno bomo uveljavili načelo, naj se plača kot cena dela za enaka oziroma sorodna dela v približno enakih pogojih od panoge do panoge oz. od podjetja do podjetja v okviru panoge bistveno ne razlikuje. Večja poslovna uspešnost in učinkovitost zaposlenih oz. podjetja kot celote naj se izkazuje predvsem v večjem dobičku in v udeležbi zaposlenih na podlagi dela pri dobičku.

Poleg plač bomo ohranjali tudi vse do sedaj uveljavljene osebne prejemke in povračila. Ni namreč nobenih razlogov za njihovo ukinitve.

Zajamčeno plačo je treba kot instrument socialne in materialne varnosti odpraviti, ker njena sedanja opredelitev in višina tej vlogi ne ustreza več. Namesto zajamčene plače je treba kot instrument varovanja spodnje ravni plač uveljaviti minimalno plačo. Minimalne plače naj se določajo s kolektivnimi pogodbami, sklenjenimi za območje države. Spodnjo zagotovljeno raven minimalne plače pa naj določijo država in višini, ki je primerljiva z državami v Evropi. Država je hkrati dolžna določiti tudi vire sredstev za njeno redno izplačevanje.

7. PANOŽNE KOLEKTIVNE POGODBE SO TEMELJNE

Kolektivne pogodbe panog morajo postati temeljna raven sklepanja kolektivnih pogodb. Z njimi se urejajo pravice, obveznosti in odgovornosti delodajalcev in delavcev. Splošne kolektivne pogodbe naj (po)stanejo le izjema. Če pa se že bodo sklepale, naj se z njimi urejajo le posamezna, za vse zaposlene v državi pomembna vprašanja, ki jih je potrebno in smotno enako urediti. Podjetniške kolektivne pogodbe naj bodo nadgradnja panožnih kolektivnih pogodb in naj urejajo le vprašanja, ki s panožno kolektivno pogodbo niso urejena ali pa jih urejajo drugače in podrobneje, vedno pa ugodneje kot panožna kolektivna pogodba.

8. S POVEČEVANJEM ZAPOSLENOSTI DO VEČJE SOCIALNE VARNOSTI

Povečevanje števila delovnih mest in zaposlenih ter zmanjšanje števila brezposelnih na nujno raven sta med dolgoročnimi cilji gospodarskega razvoja. Svobodni sindikati si bomo kot del upravljalске strukture trga delovne sile prizadevali za sprejem takih ukrepov aktivne zaposlovalne politike, ki bodo spodbujali večje zaposlovanje. Tu gre za produktivno zaposlovanje pri proizvodnji blaga in opravljanju storitev, konkurenčnim tujim izdelkom in storitvam. Poleg klasičnih industrijskih panog je treba veliko bolj pospeševati razvoj storitvenih dejavnosti, za katere ima Slovenija tudi primerjalne prednosti, in razvoj malih gospodarskih enot.

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje s prejšnje strani

9. TEHNOLOŠKI RAZVOJ JE GIBALO NAPREDKA

Tehnološki razvoj mora biti gibalno razvoja gospodarskih subjektov in gospodarstva v celoti. Z njim razumemo ne samo razvoj tehnologij, ampak tudi razvoj proizvodov, razvoj sredstev za proizvodnjo, razvijanje zdravju in okolju neškodljivih snovi in reprodukcijskih materialov, odpravo okolju škodljivih emisij, racionalno rabo energije, predelavo odpadkov in podobno. Država mora iz državnih virov sofinancirati tiste sestavine tehnološkega razvoja, ki jih tržno usmerjeno gospodarstvo ni sposobno financirati samo.

10. IZOBRAŽEVALNI DELAVEC JE UČINKOVITEJŠI

Strokovno in poklicno usposabljanje delavcev je eden temeljnih pogojev za razvoj in učinkovitost posameznega gospodarskega subjekta, gospodarstva in države kot celote. Prav nizka strokovna izobrazenost zaposlenih je eden večjih strukturnih problemov v slovenskem gospodarstvu. Zato je nujno zagotoviti, da se bo lahko vsakdo po končanem obveznem šolanju vključil v strokovno oz. poklicno izobraževanje. Naš cilj pa mora biti, da bodo vse prihajajoče generacije pridobile določeno stopnjo strokovne izobrazbe oz. poklica z rednim šolanjem. Izjemno pomembno je zagotoviti večji interes delodajalcev pri financiranju njihovega šolanja (štipendiranje).

Veliko bolj kot do sedaj je treba uveljaviti izobraževanje odraslih. Pri tem moramo zagotoviti ustrezno mesto tako izobraževanju odraslih za pridobitev poklica kot njihovemu funkcionalnemu izobraževanju. Med delodajalci in med zaposlenimi je treba uveljaviti prepričanje, da je samo usposobitev za poklic z rednim šolanjem premalo.

11. DOBRO OBVEŠČEN DELAVEC JE BOLJŠI DELAVEC

Obveščanje delavcev je v širšem smislu del sodelovanja delavcev pri upravljanju. Svobodni sindikati si bomo prizadevali obveščanje delavcev kakovostno razviti, ker je le obveščen delavec ozaveščen delavec. Vztrajali bomo, naj se dosledno upoštevajo zakonske določbe in določbe v kolektivnih pogodbah o obveščanju. Posebno pozornost bomo posvetili načinom obveščanja. V vseh večjih delovnih kolektivih bomo poskusili ponovno uvesti pisno obveščanje delavcev z glasili in/ali informativnimi bilteni, katerih izhajanje mora biti redno. Ta glasila pa bi morala prevzeti tudi del obveščanja o delu Svobodnih sindikatov.

12. DELO MORA POTEKATI V ZDRAVEM IN VARNEM DELOVNEM OKOLJU

Zdravo in varno delovno okolje mora postati nujna sestavina proizvodnih in delovnih procesov. V gospodarskih subjektih je treba zagotoviti bistveno višjo raven varstva pri delu, saj je sedanje stanje katastrofalno. Ponovno je treba uveljaviti – normativno in v praksi – organizirano strokovno delo na področju varstva pri delu in medicine dela v vsaki družbi, podjetju, zavodu in drugi obliki proizvodnje oziroma dela. Ukrepe za varno in zdravo delo ter za varno in zdravo delovno okolje je treba postaviti na raven, prilagojeno tehnološkemu razvoju in organizaciji dela in jih tudi uveljaviti. Svobodni sindikati si bomo prizadevali, da bi v vseh delovnih okoljih z uvajanjem metod sodobne organizacije dela odpravili vse tiste načine proizvodnje in dela, ki delavce najbolj fizično in psihično izčrpavajo.

13. ZA SKRAJŠEVANJE TEDENSKEGA DELOVNEGA ČASA

Skrajševanje polnega delovnega časa na 35 ur tedensko je eden od ciljev delovanja Svobodnih sindikatov. Prehod na 35-urni teden je treba zagotoviti s skupnim delovanjem vseh za razvoj proizvodnje in poslovanja pomembnih strok, še zlasti pa tehnoloških strok in organizacije dela. Skrajševanje delovnega časa zato ne sme pomeniti le poviševanja norm in drugih načinov ugotavljanja delovne uspešnosti, zmanjševanja plač in drugih prejemkov za polni delovni čas, povečevanje nadurnega dela in podobno.

14. NOČNO DELO NE SME BITI VEČ POTREBNO

Postopna odprava nočnega dela žensk in moških v industriji je eden od ciljev delovanja Svobodnih sindikatov. Če je bilo tri ali štiriizmen-sko delo še nedavno tega tehnološka in ekonomska nujnost, to sedaj v industriji ni več res. Zato si bomo prizadevali za odpravo večizmen-skega dela, čim bodo izpolnjeni tehnološki in organizacijski razlogi za to. Še zlasti to velja za nočno delo. Dokler nočnega dela ne bo mogoče odpraviti, bomo za njegovo uvajanje uveljavljali enake pogoje. V dejavnostih, kjer pa nočnega dela ni mogoče odpraviti, pa bomo vztrajali pri takšnih razmerah za njegovo opravljanje, da bo zaposlenim tako delo kar najbolj olajšano.

15. DELOVNO RAZMERJE ZA NEDOLOČEN ČAS

Delovno razmerje za nedoločen čas je in mora normativno in dejansko ostati temeljni način sklepanja delovnega razmerja. Le izjemoma in pod pogoji, ki so lahko določeni le z zakonom, se lahko z delavci sklepa delovno razmerje za določen čas. Riziko zaposlitve morajo nositi tako delodajalci kot delavci, to pa je mogoče zagotoviti le z zaposlitvijo za nedoločen čas.

16. DELOVNO RAZMERJE ZA POLNI DELOVNI ČAS

Delovno razmerje naj se sklepa za polni delovni čas. Le kadar je to v interesu delavca oz. delavke in delodajalca, se lahko delo opravlja s krajšim delovnim časom od polnega. Svobodni sindikati nasprotujemo širšemu uvajanju oblik dela s krajšim delovnim časom, zlasti če se tako znižuje raven gmočne varnosti zaposlenih, morebitni riziki dela s krajšim delovnim časom pa prenašajo na delavce. Še zlasti obstaja nevarnost, da bo ta oblika dela zlorabljena pri zaposlovanju žensk, kar bomo Svobodni sindikati še posebej spremljali.

17. PRAVNO VARNOST DELAVCEV MORA ZAGOTOVITI DRŽAVA

Pravna varnost zaposlenih, ne glede na članstvo v sindikatu, je eden največjih pravnopolitičnih problemov Slovenije. Učinkovita inšpekcija dela in delovna sodišča morajo zagotoviti dosledno spoštovanje delovnopravne zakonodaje in kolektivnih pogodb. V Svobodnih sindikatih si bomo prizadevali, da bi se tako inšpekcije dela kot delovna sodišča kadrovska, materialno in prostorsko usposobila za učinkovito izvajanje svojih nalog v skladu z novimi zakoni. Naš cilj je zmanjšati razkorak med normativnim in stvarnim.

Prizadevali si bomo, da bi bila tudi za varstvo socialno-ekonomskih pravic zaposlenih v Sloveniji uvedena institucija varuha človekovih pravic, ombudsmana.

K večji pravni varnosti zaposlenih pa lahko zelo prispeva tudi grožnja s sankcijami za kršitev delovnopravne zakonodaje in kolektivnih pogodb. Sankcije morajo biti tako visoke, da že s tem preventivno delujejo. Šele vsi trije dejavniki, zagrožene sankcije, nadzor in kaznovanje, bodo zagotovili večjo pravno varnost zaposlenih.

18. DAVČNA POLITIKA NE SME SIROMAŠITI DELAVCA

Davčni sistem in davčna politika morata zagotoviti, da bodo odmerjeni in plačani davki v skladu z ekonomsko močjo davčnih zavezancev in breme davkov pravično porazdeljeno na vse kategorije oz. sloje prebivalcev. Pri tem je treba uveljaviti načelo, da tisti, ki več ima in

več zasluži, plačuje tudi višje davke. Zato se bomo Svobodni sindikati zavzemali, naj se ne obdavčujejo plače in drugi osebni prejemki do skupnega zneska v višini minimalne plače.

Davčni sistem in davčna politika morata spodbujati ustvarjanje novih delovnih mest, novo zaposlovanje in nove investicije. Zato je treba uveljaviti sistem stimuliranja z davčnimi olajšavami za vsako investicijsko ali kapitalno naložbo, ne glede na vir sredstev. Tudi tako je treba krepiti socialno funkcijo kapitala.

Svobodni sindikati si bomo prizadevali za relativno zmanjševanje prispevkov in drugih obremenitev iz bruto plač in na bruto plače, da bi se na ta način razbremenjevala cena dela kot produkcijski strošek.

SOCIALNA VARNOST IN ŽIVLJENJSKI POGOJI

1. SOCIALNO VARNOST NAJ ZAGOTAVLJA DOGOVORJENA CENA DELA ZA OPRAVLJENO DELO

Vsakemu mora biti omogočeno, da z delom in dogovorjeno ceno dela zagotovi sebi in svoji družini socialno varnost, ki ne bo ogrožala zdravja in življenja. Šele če si je z delom ne more zagotoviti, je upravičen do pomoči države, razen v primerih, ko njena pomoč ni povezana s socialnim položajem (univerzalni otroški dodatek).

2. Z AKTIVNO POLITIKO ZAPOSLOVANJA DO VEČJE SOCIALNE VARNOSTI

Svobodni sindikati si bomo prizadevali za ustvaritev pogojev, da bi si lahko vsakdo sam zagotavljal socialno varnost. Prvi pogoj so nova delovna mesta. Z ukrepi aktivne politike zaposlovanja je potrebno dodatno stimulirati odpiranje novih delovnih mest in novo zaposlovanje, zlasti prvih iskalcev zaposlitve in trajne brezposelnih. Zaposlovanje pripravnikov mora biti skupna skrb države in delodajalcev. Dograditi je treba sistem sofinanciranja pripravništva in sicer tako, da bo delodajalec sofinanciral pomemben del pripravništva, vključno s stroški za mentorja in strokovne izpite, s čimer se bo kakovost pripravništva lahko le izboljšala. Prizadevali si bomo, da bi bilo volontersko pripravništvo le izjema.

Pravice brezposelnih je treba zakonsko urediti tako, da bo vsak začasno brezposelni najkasneje v treh mesecih po prijavi na zavodu vključen v ustrezne programe oziroma ukrepe aktivne politike zaposlovanja. Zavod za zaposlovanje pa se mora usposobiti za izvajanje teh nalog.

Svobodni sindikati si bomo prizadevali, da se sredstva za zaposlovanje vodijo na posebnem računu, ločeno od drugih proračunskih sredstev in da z njimi v skladu s sprejetim proračunom države in sprejeto politiko zaposlovanja upravlja upravni odbor republiškega zavoda za zaposlovanje.

3. POKOJNINA MORA BITI SORAZMERNNA PLAČI IN PLAČANIM PRISPEVKOM ZAVAROVANCA

Pokojninsko zavarovanje mora kolikor mogoče dosledno izpeljati načelo, da naj bo pokojnina, ki jo upravičenec prejema, sorazmerna višini plače, ki jo je prejemal v zavarovalnem obdobju, in plačanim prispevkom za pokojninsko zavarovanje. Obvezna zavarovanja delojemalcev, delodajalcev, kmetov in drugih zavarovanih skupin in njihove sklade je treba ločiti in solidarnost uveljavljati samo v okviru posameznih obveznih zavarovanj oz. skladov.

Najnižja pokojnina za polno zavarovalno dobo mora biti tolikšna, da upravičenu in njegovi družini omogoča dostojno življenje. Pri tem je iz obveznega zavarovanja možno določiti le take razpone med najnižjo in najvišjo pokojnino, ki jih posamezni pokojninski sklad lahko realizira ob dogovorjeni prispevni stopnji.

Svobodni sindikati si bomo prizadevali za odpravo vzrokov za beneficiranje delovnih mest in s tem za omejevanje novega beneficiranja delovnih mest. Delodajalci so dolžni delo in delovno mesto organizirati in opremiti s sredstvi za varno in zdravo delo, tako da bo vsak zaposleni lahko opravljal delo z normalnim delovnim angažiranjem in brez nevarnosti za zdravje in življenje. S tem pa ne bo več potrebe po novih benefikacijah.

4. VEČJA SKRIB ZA INVALIDE

Invalidsko zavarovanje mora biti v načelu urejeno tako, da bodo povzročitelji invalidnosti nosili največjo odgovornost – tudi materialno – za povzročeno delno ali popolno izgubo delovne zmožnosti.

Invalidsko zavarovanje naj tudi prevzame večjo odgovornost za rehabilitacijo in usposobitev invalidov za njihovo čimprejšnjo vključitev v delo ter s tem zmanjša pritisk na priznavanje invalidnosti oz. invalidsko upokojevanje. Rehabilitacija mora postati pravilo, zato je v Sloveniji treba zgraditi mrežo rehabilitacijskih zavodov.

Svobodni sindikati si bomo prizadevali, da bi bil v zakonodaji in praksi uveden kvotni sistem zaposlovanja invalidov in na ta način zagotovljeno njihovo vključevanje v delo. Kvotni sistem naj invalidom omogoči njihovo vključitev v normalna delovna okolja in tako nadomesti sedanji, pogosto asocijalni sistem zaposlovanja invalidov in invalidskih podjetjih.

5. OSNOVNO ZDRAVSTVENO VARSTVO MORA BITI JAVNA SLUŽBA

Na področju zdravstvenega zavarovanja bomo Svobodni sindikati nasprotovali nadaljnjemu zmanjševanju obsega pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja in njihovemu prenašanju na prostovoljno dodatno zdravstveno zavarovanje.

Svobodni sindikati nasprotujemo večjemu obsegu privatizacije osnovnega zdravstvenega varstva in vztrajamo, naj sedanji javni dispanser-ski sistem ostaja pretežen sistem. Država mora zagotoviti tako mrežo javnega osnovnega zdravstvenega varstva, da bo dostopna vsem državljanom. S tem tudi varujemo delovna mesta v javnih zdravstvenih zavodih.

6. STANOVANJSKI PROBLEMI NE SMEJO OSTATI NEREŠENI

Ponovno je treba ustvariti možnosti, da si bo lahko delavec v svojem delovnem veku sam rešil svoj stanovanjski problem. Svobodni sindikati smo prepričani, da se ne država ne delodajalci ne morejo odreči svojemu delu odgovornosti za to. Država pa mora poleg tega zagotavljati sredstva tudi za neprofitna najemna in socialna stanovanja. Še posebej je treba poskrbeti za reševanje stanovanjskih problemov mladih družin. Rast neprofitnih najemnin ne bi smela biti večja od rasti inflacije, pri čemer neprofitna najemnina ne more preseči tretjine dohodka družine.

7. DELAVCU MED DELOM TOPEL OBROK

Svobodni sindikati moramo ponovno okrepiti delovanje na področju zagotavljanja organizirane prehrane med delovnim časom, zlasti toplih obrokov. To je v sedanjih razmerah, ko vse dejavnosti, ki niso proizvodnja dobrin ali poslovanje, izločamo kot nepotrebne iz podjetij, še posebno zahtevna naloga. V podjetjih se ne zavedajo, da je organizirana prehrana med delom eden izmed pogojev za boljše delo in doseganje boljših delovnih in s tem poslovnih rezultatov. To velja tako za gospodarske, kot tudi za negospodarske dejavnosti. Organizirana prehrana med delom v lastni organizaciji ali v javnih gostinskih obratih bo še pridobila pomen zaradi uvajanja najrazličnejših oblik

gibljivega in deljenega delovnega časa, ob katerem zaposleni nimajo več možnosti, da bi si prehranjevanje oz. glavni dnevni obrok organizirali doma.

8. HUMANIZACIJA DELA

Svobodni sindikati si bomo prizadevali, ne samo za varnejše, bolj zdrave in ekološko prijazne delovne pogoje, ampak tudi za tako organizacijo dela in poslovanja, ki bo upoštevala delavca in omogočalo delovno in ustvarjalno vzdušje.

9. KULTURA, ODDIH, REKREACIJA IN ŠPORT

Aktivnosti na področju kulture, oddiha, rekreacije in športa bodo v marsikaterem okolju postale nepogrešljiva sestavina delovanja sindikata.

Aktivnosti zaposlenih in članov sindikata na tem področju bi morale biti predvsem skrb delodajalcev, saj neposredno vplivajo na pripravljenost delavcev za doseganje boljših delovnih in poslovnih rezultatov.

Kulturno delovno okolje, možnosti kulturnega delovanja odpirajo članom sindikatov in zaposlenim možnost krepitve kulturne zavesti, pripadnosti kolektivu, nenazadnje pa prispevajo k imidžu podjetja in s tem k njegovi večji poslovni uspešnosti.

Plačani letni dopust ni sindikalna kaprica, ampak nujna potreba vsakga zaposlenega. Toda delavcu je treba omogočiti, da ta plačani letni dopust tudi izrabljuje za to, da se odpočije. To pa je mogoče le na organiziran način – v lastnih počitniških zmogljivostih ali pa v ustrezno organiziranih oblikah dopustovanja. Svobodni sindikati bomo še naprej razvijali aktivnosti, ki naj članom zagotovijo organiziran način izrabe plačanega letnega dopusta.

Rekreacija in šport sta zelo obsežno in pomembno področje delovanja zaposlenih, zato si bomo Svobodni sindikati prizadevali, da se vrtneta v podjetja in zavode.

Napačna je predstava, da je ekonomsko uspešno samo tisto delovanje na teh področjih, ki pomeni sponzoriranje znanih kulturnih, športnih in drugih kolektivov ali prireditve. To »sponzoriranje« je treba začeti pri lastnih delavcih, saj se bodo ekonomski učinki prav v podjetju najprej pokazali z boljšim delom in prizadevanjem za doseg boljših rezultatov.

SINDIKATI IN ORGANI SOCIALNE IN PRAVNE DRŽAVE

1. NAŠ ODNOS DO PARLAMENTA

Svobodni sindikati samostojno, po potrebi pa tudi skupaj z drugimi sindikalnimi centralami, uveljavljamo svoja stališča in predloge v organih socialne in pravne države. Zlasti se bomo angažirali v državnem zboru in državnem svetu.

Svobodni sindikati se samostojno opredeljujemo do vseh vprašanj, še zlasti pa do predlogov zakonov in drugih odločitev, ki jih obravnavajo in sprejema državni zbor in ki kakorkoli posegajo v pravice in položaj članov sindikatov – zaposlenih, brezposelnih in upokoencev. Svoja stališča bomo uveljavljali neposredno v delovnih telesih državnega zbora in posredno preko v zboru zastopanih političnih strank oziroma posameznih poslancev.

Pri obravnavi in odločanju o vprašanjih, ki neposredno zadevajo sindikate in njihove člane, bomo sodelovali s političnimi strankami, ki bodo pripravljene v parlamentarnem postopku uveljavljati naša stališča in predloge.

Ko bo šlo za ključne interese sindikatov in njihovih članov, pa bomo uporabili tudi možnosti, ki nam jih nudita ustava in zakon, ter zbrali ustrezno število podpisov za predlaganje zakonskih rešitev oziroma za izvedbo referendumov.

Nosilci uveljavljanja predlogov Svobodnih sindikatov in njihovih stališč do predlogov odločitev v državnem svetu bodo predstavniki delojemalcev. Ti morajo predstavnike drugih interesov v svetu z argumenti prepričati, da sprejmejo stališča in predloge Svobodnih sindikatov kot stališča in predloge sveta.

Preko predstavnikov delojemalcev bomo Svobodni sindikati uveljavljali tudi druge svoje pobude in vprašanja, pomembna za sindikate in njihove člane – zaposlene, brezposelne in upokoence.

2. SODELOVANJE V ORGANIH UPRAVLJANJA ZAVODOV ZA PODROČJE SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

S strokovno podprt in argumentiranim delovanjem bomo krepili svoj položaj v tripartitno sestavljenih organih upravljanja Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Zavoda za zdravstveno zavarovanje in Republiškega zavoda za zaposlovanje. V njih bomo dosledno zastopali interese sindikatov in njihovih članov, ki jih v teh organih zastopamo. Uveljavljali pa bomo zahtevo, naj se odločanje v teh zavodih decentralizira in prenese bliže zavarovancem – na enote, ki so po območjih. Na organih teh enot pa je prav tako potrebno uveljaviti soodločanje na enak način kot na ravni zavoda.

3. SODELOVANJE Z VLADO REPUBLIKE SLOVENIJE IN DRUGIMI DRŽAVNIMI ORGANI

Svobodni sindikati bomo razvijali in krepili zlasti strokovno sodelovanje z vlado in ustreznimi ministrstvi pri pripravi za sindikate pomembnih odločitev, bodisi neposredno, bodisi preko ekonomsko-socialnega sveta. Tudi tu si bomo prizadevali, da bi bili že v pripravljanje odločitev vključeni strokovnjaki vseh treh socialnih partnerjev.

Zelo pomembno je tudi sodelovanje z organi nadzora, zlasti inšpekcijami, pri odkrivanju in sankcioniranju kršitev pravic članov sindikatov iz dela in delovnega razmerja.

4. NAŠ ODNOS DO DELODAJALSKIH ORGANIZACIJ

V pogajanjih z združenji delodajalcev bomo dosledno uveljavljali interese svojih članov in se pri tem opirali zlasti na moč stroke in argumentov.

Ne glede na nasprotujoče si interese delodajalcev in sindikatov si bomo prizadevali, da bi se ti interesi usklajevali predvsem z dogovarjanjem in sporazumevanjem, strpno in brez pritiskov in medsebojnih zaostrovanj.

Svobodni sindikati si bomo prizadevali, da bi bili medsebojni odnosi z delodajalci oz. njihovimi organizacijami na vseh ravneh sodelovalni, v duhu medsebojnega spoštovanja in moči argumentov. Nasprotovali bomo enostranskim ukrepom, ki ne bodo utemeljeni z resnimi razlogi.

Le izjemoma, če demokratične poti in sredstva za doseg ciljev delovanja sindikatov ne bodo učinkovita, bomo uporabili druga sredstva, ki jih uporabljajo sindikati v demokratičnih družbah. Gre za razne oblike pritiskov in protestov, če bo potrebno, pa bomo organizirali tudi stavke.

5. NAŠ ODNOS DO DRUGIH SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

Z drugimi sindikalnimi organizacijami oz. sindikalnimi centralami bomo za skupen nastop pri uveljavljanju sindikalnih interesov usklajevali stališča in predloge ter pri tem izhajali iz lastnih stališč in predlogov. Pred skupnim nastopom oziroma po njem pa bomo politično in strokovno ocenili možnosti za uspeh oz. dosežene rezultate ter tako stalno izgrajevali svojo strategijo delovanja v slovenskem političnem, gospodarskem in kulturnem prostoru.

1. kongres sindikata kemične, nekovinske in gumarske industrije

POTRDATEV DOBRO OPRAVLJENEGA DELA

Sindikati podjetij in območni odbori so pol leta temeljito reševali kongresne listine in kadrovske predloge. Zato so jih delegati na kongresu le potrdili. Na kongresu pa so govorili številni gostje, med katerimi moramo omeniti koordinatorja ICEF-a Petra Schmitta in predsednika Svobodnih sindikatov Dušana Semoliča. Tudi po kongresu bo KNG pomemben člen mednarodne organizacije delavcev kemije in Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

Kongres se je najprej konstituiral. Po uvodnih formalnostih je vodenje prevzelo delovno predsedstvo na čelu z **Marjanom Mirnikom**. O delu v minulem obdobju je uvodoma govoril **Janez Justin**. Po njegovih besedah je sindikat

Z zakonom o soupravljanju delo sindikatov v podjetjih ni odveč, ker so pridobili tri pomembne funkcije. Po Justinovem mnenju bodo sindikati podjetij uveljavljali interese delavcev zlasti preko podjetniških pogodb. Pridobljene pravice delavcev bodo ščitili z različnimi oblikami sindikalnega boja. Sindikatom pa je ostala tudi skrb za letovanja, športno in kulturno udejstvovanje in tudi za cenene nakupe. KNG si bo prizadeval, da bi sveti delavcev delovali podobno, kot delujejo obratni sveti v sosednji Avstriji.

KNG se bo povezoval v ZSSS zlasti zato, ker ima enak odnos do socialnoekonomskega položaja delavcev. V ICEF pa se bo KNG povezo-

Delovno predsedstvo kongresa.

Kongresa v dvorani hotela Lev se je udeležilo 75 delegatov.

Na predlog predsednice komisije za priznanja **Majde Celcer** je kongres podelil plakete sindikalnim organizacijam **Steklarne Rogaška Slatina**, **Akripola iz Trebnjega in Svattyja iz Maribora**. Priznanja so prejeli tudi **Zdenka Bobovec, Tatjana Pinoza, Soniboj Knežak, Marjan Mirnik in Boris Lešnik**.

cev. Sindikati morajo biti občutljivi zlasti takrat, ko gre za presežne delavce, ki nimajo možnosti nove zaposlitve oziroma upokojitve. Govoril je tudi o izkoriščanju delavcev z visokimi normami in nizkimi plačami. Napovedal je zbiranje podpisov za spremembo pokojninskega zakona, s katero bi ponovno uveljavil pravico do upokojitve s 55 leti za ženske in 60 leti za moške.

Po Semoličevem mnenju so sindikati ugodni le toliko, kolikor branijo delavske pravice. Zaradi velikih stisk delavcev pa bodo Svobodni sindikati tudi v prihodnje organizirali manifestacije in velike stavke. Napade drugih sindikatov na takšne akcije Svobodnih sindikatov je označil za rak rano sindikalizma na Slovenskem.

Kongres so pozdravili tudi kolegi s Hrvaške, Makedonije, Češke, Nemčije in Slovaške. Uspeha sta jim zaelela **Albert Vodovnik** in **Alojz Omejc**.

Kongres je zatem potrdil poročilo o delu sindikata od leta 1990 do 1994, ki ga je obrazložil **Franjo Krsnik**. Novi statut je najprej obrazložil **Milan Čufar**, zatem so delegati tudi tega potrdili. Programske usmeritve pa so sprejeli na predlog **Branka Bambiča**.

O kongresnih listinah je razpravljala le **Tatjana Pinoza**. Omenila je svoje izkuš-

uspešno deloval v času velikih gospodarskih in političnih sprememb. V tem obdobju so bile pravice delavcev pogosto kršene in številni delavci so potrebovali pomoč sindikalnih aktivistov in odvjetnikov.

KNG je leta 1991 podpisal prvo panožno kolektivno pogodbo za kemično, nekovinsko in gumarsko industrijo. Maja letos je sindikat podpisal novo pogodbo. Po besedah Janeza Justina delodajalci pogosto niso izpolnjevali pogodbenih obveznosti do delavcev. Zlorabljali so tudi možnost zniževanja plač.

val zlasti zaradi njegovega informacijskega sistema.

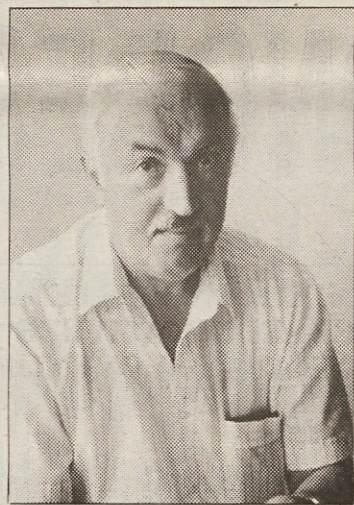
Osrednje pokongresne naloge oziroma usmeritve so: uveljavljanje kolektivnih pogodb, izboljšanje materialnega in socialnega položaja delavcev, zaščita delavskih pravic, vzajemnost in solidarnost med delavci. **Janez Justin** je svoj uvodni govor zaključil z mislijo, da mora kongres afirmirati sindikat v celoti in ne le posameznih funkcionarjev.

Brane Bambič je zatem predstavil kongresno resolucijo o kolektivnih pogodbah.

V njej med drugim piše, da so cilj sindikata visoke plače, učinkovitejše gospodarjenje, rast blaginje in zaposlenosti. Vse to bo sindikat dosegel, če ga bodo delodajalci priznali za enakopravnega partnerja. Vse to, kar KNG doseže v panožnih kolektivnih pogodbah, pa naj sindikati podjetij oplemenitijo v podjetniških pogodbah in pogodbah o zaposlitvi. Sindikat bo podpiral le tisto motivacijo, ki bo temeljila na znani plači za znano delo. Država se mora umakniti iz kolektivnih pogajanj in kolektivne pogodbe prepusti

stiti delojemalcem in delodajalcem.

Deklaracijo o varstvu pri delu pa je predstavil **Maksimilijan Fijačko**. Naši predpisi o varstvu pri delu morajo upoštevati mednarodne konvencije in standard Evropske unije. Večina naših predpisov je nastala v letih od 1968 do 1972 in so zelo zastareli. Ministrstvo za delo naj zato pripravi nov zakon o varnosti in zdravju delavcev. Ministrstvo za znanost pa naj izdela nove tehnične predpise, normative in standarde, ki pomembno vplivajo na varnost in zdravje zaposlenih. Država naj ustanovi institucijo za varstvo pri

Franjo Krsnik, sekretar KNG

Vodstvo KNG

Po kongresu je republiški odbor sindikata izvolil še svoj izvršni odbor, podpredsednika in sekretarja.

Isravniki odbor sestavljajo: **Janez Justin**, predsednik, **Brane Bambič**, podpredsednik

Franjo Krsnik, sekretar in člani

Majda Celcer iz Maribora, **Soniboj Knežak** iz Hrastnika, **Albin Šrmpf** iz Rogaške Slatine, **Vinko Permanšek** iz Slovenj Gradca in še neimenovani delegat ljubljanskega območja.

Janez Justin, predsednik KNG

Branko Bambič, podpredsednik KNG

delu, ki uporabnikom ne bo zaračunavala svojega dela. Inspekcija dela naj se kadrovske okrepi, da bo sposobna ukrepati skladno z novim zakonom. Inspekcija dela zdaj le raziskuje posledice nesreč pri delu in ne opravlja preventivnih pregledov.

Tudi sindikat bo moral več narediti za varnost in zdravje delavcev in se v ta namen povezati s strokovnjaki ter spodbujati izobraževanje zaposlenih. Cilj sindikata pa je takšno delo, da bodo delavci zdravi dočakali redno upokojitve.

Na predlog enega od delegatov je kongres to resolucijo dopolnil s samozaščitnim ravnanjem delavcev glede var-

stva okolja in požarne varnosti.

Kongres je najprej pozdravil koordinatorske ICEF-a za srednjo in vzhodno Evropo **Peter Schmitt**. Gre za mednarodno organizacijo s 15 milijoni članov, ki so organizirani v 370 sindikatov iz 102 dežel. Sindikati dežel v tranziciji morajo po njegovem mnenju dobiti možnost sodelovanja pri reorganizaciji podjetij.

Dušan Semolič, predsednik ZSSS je izrazil spoštovanje do dela KNG in njegovih funkcionarjev. V ZSSS se povezuje 20 samostojnih sindikatov, delo zveze temelji le na medsebojnem spoštovanju. Po udaril je nujnost obrambe delovnih mest, saj imamo 125.000 brezposelnih delav-

nje iz Ilirije-Vedroga, kjer se je ostro spopadla z direktorjem. Predlagala je, naj najtežje sindikalne spopade v podjetjih v prihodnje prevzamejo zunanji sindikalisti.

Kadrovske predloge je obrazložil **Soniboj Knežak**. Povedal je, da je bil za predsednika evidentiran le Janez Justin in da s kadrovske predloge soglašajo sindikati podjetij in območni odbori.

Na tajnih volitvah je Janez Justin dobil 69 od 73 glasov. Člane statutarne komisije nadzornega odbora so delegati izvolili soglasno.

Dosedanji in novi predsednik se je delegatom zahvalil za zaupanje in dodal, da mu to pomeni nov izziv za sindikalno delo. *Franček Kavčič*

POLICIJA DEMONSTRACIJE OBLAST

Pavle Čelik

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige POLICIJA, DEMONSTRACIJE, OBLAST.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

Naročeno dne: _____

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Žig

Podpis naročnika

Avtor, magister sociologije in miličnik, je policiji bil in je še zapisan z dušo in telesom; bil je komandir policijske postaje, ravnatelj kadetske policijske šole, načelnik slovenske policije. V knjigi *Policija, demonstracije, oblast* opisuje svoja opažanja in ocene, kako je policija ravnala v minulih 30 letih, predvsem v Ljubljani, ob demonstracijah, zborovanjih, ustanavljanju strank, še posebej v prelomnih časih slovenske republike in države.

V tej knjigi riše portrete posameznikov, opisuje dogodke in njihova ozadja. Kot rdeča nit se v 30-letnem loku njegovega angažiranja v policiji nehoti izpisuje zgodba o policistu, ki ne sme zbujati strahu, ampak mora biti tudi in predvsem človek.

Cena knjige je 2.600 SIT, 5-odstotni prometni davek je vključen v ceno.

Knjigo lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: 061-321-255, 1310-033, faks 311-956.

Čemu posredništvo cerkve?

Martin Ivanič se sprašuje, čemu posredništvo cerkve, in malce ironično trdi, da ne dvomi, da bo veliko Slovencev deležnih blagoslova cerkvenega premoženja. »Toda zaskrbljujoče je nekaj drugega. Ali bo človek, ki bo hotel jesti iz cerkvene roke, lahko ohranil in izražal svojo duhovno prostost in voljo? Na tej točki vidim največjo nevarnost, da bo enačaj med cerkvenim in vseslovenskim odpovedal.«

Naš opazovalec slovenske politične scene daje

PALEC DOL

MARIJANU POLJŠKU,

ker je odprl nonstop delavnico za blatenje in sumničenje vsevprek

PRST GOR

EDVARDU OVNU,

ki opozarja, da je zaradi takšnega početja nevarno biti poslovno uspešen, saj si nenehno v nevarnosti, da boš jutri ali pojutrišnjem okvalificiran za udbomafijca, tata, oprodo prejšnjega sistema...

PANORAMA

Marjan Pirc, predsednik SKEI v Litostroju o aktualnih problemih tega podjetja, o odnosih z vodstvom koncerna in o razmerjih v Svobodnih sindikatih

»ČE PODPIŠEŠ KOLEKTIVNO POGODBO, TE PODPIS ZAVEZUJE! ZA NADZOR NAD IZVAJANJEM PA SO POTREBNI PREGLEDNI PODATKI«

»Ko smo napovedali stavko v Litostroju in posredovali zahteve tudi drugima dvema sindikatoma, sta se strinjala z njimi. Ker so videli korist, so se pridružili, vendar pa pri pogajanjih niso bili pripravljeni bolj pritisniti... Samo čakajo, kaj se bo zgodilo, in potem nas napadajo, da organiziramo štrajk.«

Jože Jagodnik, novinar, ki se ga Mariborčani najbolj spomnijo po jutranji oddaji Dobro jutro, Maribor, in državnozborski poslanec sprašuje:

»KDAJ SE BODO GIBANJA 'ENE NAJBOLJ RASTOČIH EKONOMIJ V EVROPI' POZNALA TUDI V MARIBORSKIH ŽEPIH?«

Mariborski gospodarski voz še naprej drvi po klancu navzdol – Kriza se ni začela včeraj, še najmanj z osamosvojitvijo Slovenije, marveč nekaj desetletij prej – Za policentrizem je potrebno razumevanje

„JUTRI BO SONCE IN SLOVENIJA BO ČUDOVITA“

Kdo je zadaj

Potem ko je propadel »posel stoletja« in ameriški Albanec Kadria ni kupil (hrvaškega) begunjskega Elana, je »raziskovalno« novinarstvo sprostil svojo domišljijo.

V znanem »morda« in »baje« slogu je začelo »ugotavljati«, da Kadria najverjetneje sploh ni bil »pravi kupec«, ampak samo poštar z »umazanim denarjem«, ki naj bi delal za naročnika, ki je najverjetneje doma kar na domačih, slovenskih tleh. Komentator Dela je vse skupaj povezal v znano (in pregreto) zgodbo o »krajih stoletja«, ki naj bi jo predstavljali (za zdaj še neugotovljeni in nepotrjeni) beg kapitala iz Slovenije v tujino, bodisi ob spremembi režima, bodisi ob divjem lastninjenju. Kot vsaka zgodba, ki temelji predvsem na domnevah, je tudi ta hvaležno področje vedno novih novinarskih »odkritij«, političnih dvobojev in podtikanj. Zato seveda ni naključje, da se je v hipotetično ugotavljanje »dejanske« Kadriev vloge spustil tudi Marjan Podobnik (liderslovenske ljudske stranke), ki je te dni zapisal, da je pravzaprav celotna zgodba o Elanu, o dejanskih in namišljenih kupčijah v zvezi z njim, posledica umazanih razmer v Sloveniji. Seveda Podobnik ne bi bil Podobnik, če ne bi »ugotovil«, da se bo ob koncu »ugotovilo, da so bili dejanski lastniki pa tudi vsi »šefi« teh kupčij znani ljudje iz domačih logov – iz kroga tistih, ki so sestopali z enopartijske oblasti in nas danes zelo radi učitjo o demokraciji. Stvar je torej povsem preprosta: tisto, česar ne more odkriti in z argumenti potrditi tožilstvo (ki ga vodi tožilec, ki ne pripada političnim barvam starega režima), in policija (ki prav tako ni v rokah kakšnega boljševeka), z neverjetno lahkotnostjo »razkriva« Podobnik v znanem manipulativnem slogu, češ, da je tako ali tako jasno, da so nujno »zadaj« za vsem slabim »sestopajoči z enopartijske oblasti«.

Delo je zapisalo, da naj bi se prek Kadrie vrnil v Begunje in v Slovenijo kapital, ki je pred časom (iz političnih razlogov) izginil iz Slovenije, vendar pa naj bi od te transakcije odstopili, ker je doma postalo »prevroče« in so zato »dejanski« kupci v strahu, da bi prišlo do ugotavljanja identitete denarja, s katerim bi Kadria kupil Elan, od nameravane kupčije odstopiti. Seveda si bodo zdaj s to skonstruirano zgodbo poskušale v svoji promociji na veliko pomagati povsem razpoznavne politične sile v Sloveniji, ki svoj ugled in svojo perspektivo gradijo predvsem v netenju vedno novih sumničenj in diskvalifikacij svojih političnih nasprotnikov, za katere velja njihova skupna oznaka, da so nekakšni nasledniki »totalitarnega sistema«.

Sicer pa je ob vidni zaskrbljenosti nekaterih aktualnih »neomadeževanih« slovenskih politikov za usodo Elana, kot »nacionalnega ponosa«, zanimivo še nekaj: ko tožijo zaradi njegove prodaje Hrvatom (pred nekaj leti) in nedavno nameravane nove prodaje Albancu ameriškega porekla, pozabljajo, da Elana v tuje roke niso spravili »bivši«, ampak vlada, ki so jo v okviru Demosa vzpostavili prav oni...

Hrvaška ozadja

Zaradi Elana in njegove propadle prodaje amerškemu Albancu Kadriu imajo nemalo opravka z različnimi ugibanji in »ugotovitvami« tudi na Hrvaškem. Tam skušajo predvsem razjasniti, ali je njihova najmočnejša Privredna banka (ki obvladuje najpomembnejše dele hrvaškega gospodarstva) nasedla potegavščini »problematičnega« Albanca ali pa je bila morda igra z njim zgolj kulisa za drugačne namere v zvezi z Elanom. Nekateri Hrvati, ki so sicer dopisniki slovenskih listov, namigujejo pri tem predvsem na zakulisno vlogo Tuđmanove HDZ in vplivnih ljudi iz neposredne Tuđmanove okolice, ki naj bi s pomočjo Privredne banke obvladovali finančni trg na Hrvaškem in tudi na veliko postajali novopečeni kapitalisti, lastniki mnogih pomembnih podjetij na Hrvaškem. Je te ljudi zamikal tudi Elan, katerega formalni lastnik je sicer Privredna banka, ki ima v svojem lastništvu še nekaj sto drugih hrvaških podjetij, ki so prišla v njeno okrilje potem, ko so se znašla v različnih težavah? Ta podjetja zdaj banka po za nekatere sumljivih poteh prodaja novim lastnikom, predvsem iz vrst Tuđmanove HDZ. Med drugimi naj bi tako prišla do lastništva zagrebskega trgovskega sistema Na-ma tudi Tuđmanova hči. Toda zakaj bi bila potrebna v primeru Elana (in kakšnih posebnih namenov z njim) predigra z Albancem iz Amerike?

(Ne)krščansko poštenje

Lojze Petrie, lider Slovenskih krščanskih demokratov, je v avstrijskih Tinjah, kjer je potekal slovenski simpozij o Kristjani v družbi, poskrbel za nekaj novih političnih domislic. Marjanu Podobniku, prvaku Slovenske ljudske stranke je svetloval malo več »krščanskega poštenja« v odnosih njegove stranke do Slovenske krščanske demokracije. Hkrati se je Peterle ponudil z novo razlago sodelovanja Slovenskih krščanskih demokratov v vladni koaliciji. »Sodelovanje ozioroma delitev oblasti z LDS (Liberalno demokracijo Slovenije), če je ta dobra, najbrž ni vpra-

šljivo,« je dejal Peterle. »Če ni, če je pokvarjena, je moralna dolžnost biti poleg, zato SKD (Slovenska krščanska demokracija) ni ujetnica svoje sle po oblasti, marveč ujetnica zavesti o odgovornosti.« Takšna Peterletova izjava naj bi dobila odpustek za več kot verjetno ostajanje in vztrajanje Peterletovih krščanskih demokratov v Drnovškovi vladi, kljub temu da so še nedavno goreče zatrjevali, da jim predvsem moralni (pa tudi drugi) razlogi ne dopuščajo, da bi sodelovali v vladi s takšnimi (političnimi) izprienci, kot so Drnovškovi liberalni demokrati, da o Združeni listi sploh ne govorimo. V politiki se očitno res poje največ zarečenega kruha. Tudi če je utemeljena na krščanskih vrednotah. Lojze Peterle je na simpoziju namreč povedal, da je v politiko vstopil iz krščanskih etičnih nagibov, »zavedajoč se, da stopa v turbulentno območje, na boljše, kjer moraš za uveljavitev svojega projekta dobiti vsaj 51-odstotno podporo«.

Peterle in Podobnik sta se tudi tokrat med seboj obmetavala z različnimi očitki. Podobnik je izjavil, kot piše Delo, da se slovenski krščanski politiki in stranke razlikujejo in razhajajo med seboj prav pri opredelitvi tiste meje, ko se politik še sme odločati drugače, kot bi se sicer kot kristjan. V obdobju prehoda iz totalitarizma v demokracijo je zvestoba krščanskim načelom, resnici in ne ideji, za družbo še veliko bolj usodna kot sicer. Prav glede na to je Podobnik Lojzetu Peterletu in krščanskim demokratom očital nedoslednost ob vprašanih lastninjenja, kraje družbene premoženja prek lastninjenja in odnosa do revizij v zvezi s tem, pa tudi zaradi pristajanja krščanskih demokratov, da se z novimi zakonskimi rešitvami odpravi samostojnost tožilstev itd. Podobnik je dejal, da je za njegovo stranko sodelovanje z Združeno listo, »ki se kot stranka ni nikoli odrekla svoji komunistični preteklosti,« nesprejemljivo, sporno pa je zanjo tudi sodelovanje z LDS, »ki je skrajno nihilistična in brez vrednot«. Prav s tema dvema strankama pa Peterletova SKD sodeluje v vladi.

Peterle je Podobniku znova ponudil združitev obeh strank – SKD in SLS, tudi za ceno svojega odstopa. Peterle misli, da bi se to moralo zgoditi že pred prejšnjimi volitvami, ko jim je z »levo prevaro« kar nekaj glasov pobral Jelinčič. Peterle opozarja, da bi lahko združeni stranki SKD in SLS sodelovali v koalicijski vladi z Drnovškom brez udeležbe Združene liste. Hkrati je Peterle na vse naslovil vprašanje: Zakaj naj bi združitev krščanskih demokratov in ljudske stranke pomenila izstop iz vlade, okrepitev opozicije in ne pozicije, ko pa se spremembe vendarle dosegaajo v vladi, ne v opoziciji?

Neustavno ustavno

Lokalne volitve 1994 bodo zagotovo vstopile v zgodovino kot volitve z največjim številom komplikacij in nesporazumov v predvolilnem času. Za novo posebnost je zdaj poskrbelo tudi Ustavno sodišče, ki je ugotovilo, da volitve bodo, čeprav gre pri novi postavitvi občin za nekaj neustavnih rešitev. Tisto, kar je neustavnega naj bi popravljali (še!) pred lokalnimi volitvami čez štiri leta. Ustavno sodišče nas poučuje, da bi bilo še bolj neustavno, če bi zaradi ugotovljenih »neustavnih rešitev« preložili tokratne volitve...

Medtem pa kandidati za občinske svetnike in predvsem tisti, ki se potegujejo za županska mesta, ljudem na veliko obljubljajo gradove v oblikih, čeprav niti ne vedo, s kakšno »materialno bazo« bodo razpolagale nove občine. Zakonodaje, ki bi urejala financiranje na novo organizirane lokalne uprave, namreč še ni, nekateri opozovalci pa celo namigujejo, da Drnovšek s tem namerno zamuja. Tako Republika piše, da gre »za zamisel, da bi v primeru za LDS ugodnih volilnih izidov po občinah parlament nato sprejel takšno financiranje občin, ki bi Drnovškovim ljudem v njih omogočalo bolj ali manj uspešno zadovoljevanje komunalnih potreb, kar bi se slejkoprej poznalo tudi v simpatijah volilnega telesa do LDS na naslednjih parlamentarnih volitvah. In obratno. Če bi v preveč slovenskih občinah najmočnejši vpliv dobili krščanski demokrati ali druge opozicijske stranke, bi skušala Drnovškova LDS skozi parlament spravili takšen zakon, ki bi financiranje lokalne samouprave povsem sprepustil samovolji relativne večine v vladi in parlamentu, ljudje pa bi na naslednjih volitvah precej postrani gledali na svoje krščansko-demokratske župane in svetnike. Prvi minister bi bil več ducatom njihovih županov kos le tako, da bi jim rezal tanke rezine kruha...«

Govori se, menda in tako dalje

Jože Novak v Gorenjskem glasu piše, da je v zadnjih letih »slovenski novinarstvo naredilo neverjeten razvoj...« Pač pa imajo novinarji »večje težave s strokovnimi standardi. Osnovno pravilo novinarstva je namreč, da mora novinar v novici ali vesti, ki jo napiše javnosti posredovati dejstva, torej tisto, kar je videl ali slišal, medtem ko naj svoje mnenje ali oceno nekega dogodka prihrani za komentar. Kdor bere več dnevnikov, bo zlahka opazil, da se včasih poročila o istih dogodkih tako razlikujejo, kot da bi šlo za različne dogodke. Poročila so včasih polna

domnev, ugibanj, govoric in celo komentarjev (v stilu »naj bi«, »zvedeli smo«, »govori se« itd.), in kdor površno bere, ta misli, da gre za dejstva, torej za nekaj, kar se je zgodilo ali kar obstaja...« Jože Novak je zelo zadovoljen z Delom, ki »ima tudi odlične komentatorje npr. Danila Slivnika, ki velja za najboljšega komentatorja v Sloveniji. Delo je odprlo večino afer od Hita, mariborske orožarske afere do financiranja koroških Slovencev v komunizmu...«

Po vsem povedanem preostane samo še ugibanje, ali Jože Novak res prebira Delo in slovenske časopise ali pa se v »praksi« ne zmeni na svoje pripombe in načela glede »strokovnih standardov« slovenskih novinarjev. Brez kakšnih posebnih »raziskovalnih« in zlonamernih namenov je namreč moč prav v tekstih »najboljšega komentatorja v Sloveniji« in »raziskovalcev« afer najti preveč dokazil za novinarstvo v slogu »naj bi«, »govori se«, »menda« in podobno.

Prilaščanje boga

Nekateri poročajo, da je Janez Janša udeleženec ustanovnega kongresa socialdemokratskega krščanskega foruma nagovoril z vzklikom Bog vas živil in z nadškofovimi pozdravi. V pozdravnih besedah je predsednik Socialdemokratske stranke Slovenije »ugotovil, da nobena od razglašanih izvorno krščanskih strank ni uspela zbrati prepričljivega jedra tistih kristjanov, ki si želijo politično delovati«. To naj bi uspelo Janševim socialdemokratom in takšen mandat naj bi dobil Janša tudi od slovenskega metropolita in nadškofa dr. Alojzija Šuštarja, ki naj bi po mnenju nekaterih opazovalcev s tem pokazal tudi svoje nezadovoljstvo s Peterletom in Podobnikom. Vsekakor ni ostala skrita izrazita naklonjenost Cerkev in posebej nadškofa za najnovejši Janšev projekt, s čimer očitno vse bolj opuščata edino normalno pozicijo »distanc« do vseh političnih strank, saj so verniki vendarle razporejeni v vseh od njih in je pravzaprav neokusno in nepošteno, da Cerkev s svojim javnim delovanjem poskuša politično vplivati nanje ali govoriti v imenu vernikov, katere stranka je bolj prava in bolj »naša«.

Toda Cerkev se po mnogih znamenjih sodeč odloča za drugo pot, kar tudi vedno bolj dokazuje s pripombami, kritikami in svojimi interpretacijami ustavne ločitve Cerkev od države, s čimer jasno dopoveduje, da hoče imeti večjo vlogo v slovenskem političnem življenju. Na takšno usmeritev zelo nazorno opozarja tudi sporočilo komisije za pravičnost in mir v zvezi z bližnjimi lokalnimi volitvami. »Oblikovanje novih občin pomeni enega zadnjih pomembnih korakov v demokratizaciji naše države, zato zaslužijo volitve novih občinskih svetov in županov vso našo podporo in pozornost,« piše v sporočilu cerkvene komisije. »Ker pa je zaradi nezdravega političnega ozračja in hudih strankarskih razprtij nezaupanje državljanov v državne institucije vedno večje, obstaja bojazen, da ljudje teh volitev ne bodo vzeli tako zares, kot zaslužijo. Ta bojazen je toliko bolj upravičena, ker je prišlo do zakonske podreditve sodne veje oblasti izvršni oblasti, ker se je z zakonom prav tako zagotovil odločilen politični vpliv na osrednjo medijsko hišo RTV Slovenija in se školska zakonodaja, ki je usodnega pomena za vzgojo in izobraževanje prihodnjih rodov, sprejema brez nacionalnega soglasja in z veliko naglico. Vendar je to samo razlog več, da vztrajamo pri naporih za demokratizacijo države, saj bi brezbržnost državljanov samo koristila tistim starim silam, ki si vedno bolj očitno in brezobzirno prizadevajo za nov prevzem polne oblasti, zato komisija Pravičnost in mir spodbuja državljanse, naj prihodnje volitve vzamajo zares in se jih odgovorno udeležijo,« piše med drugim v sporočilu komisija Pravičnost in mir.

Podobnost cerkvenih ocen z ocenami nekaterih (desnih) slovenskih političnih strank (zlasti tudi Janšev socialdemokracije in Podobnikove Slovenske ljudske stranke) je frapantna. Zdaj bi bilo treba samo še ugotoviti, kdo si je pri tem kaj od koga sposodil, ali pa je ocena kar skupno, kolektivno delo...

Sledijo Pokopi?

Generalni sekretar Liberalne demokracije Slovenije Gregor Golobič je izid najnovejše »memoarske« knjige Janeza Janše Okopi pospremil z ugotovitvijo, da v Okopih (resda) manjkajo nekatera poglavja, ki so bila napovedana in očitno predestinirana za obračun z Liberalno demokracijo (LDS). »Najverjetneje pa to pomeni le, da bodo lokalnim volitvam sledile državne in bodo torej Premikom in Okopom sledili tudi Pokopi, ali kakorkoli se bo že temu reklo,« je dejal Gregor Golobič, ko je odgovarjal na vprašanje Dnevnikove novinarke, ali morda to ne pomeni, da je bil med LDS in Janšo sklenjen kakšen dogovor o nenapadanju. Golobič pravi, da »seveda ni moč trditi, da bi šlo za kakršenkoli dogovor med gospodom Janšo in našo stranko, češ, mi te ne boomo pri orožju, ti pa nas ne boš v knjigi.«

Sicer pa so slovenski časopisi različno pisali o petkovih predstavitvi nove Janševе knjige in Janševi tiskovni konferenci, ki je bila izrazito politična (in predvolilna) konferenca. Predvsem Slovenec je poskrbel za temeljito predstavitev vseh

poglavitnih Janševih poudarkov, tudi tistih glede domnevnih političnih intrig predsednika države v zvezi z Drnovškom, medtem ko Delov komentator v zvezi s tem ugotavlja, da gre tako pri Kučanu kot Drnovšku za staro in preverjeno komunistično »nomenklaturo«.

Seveda je bil v kontekstu siceršnjih političnih dogajanj na Slovenskem svojevrstno političen (in provokativen) tudi nagovor urednika knjige Aleksandra Zorna, ki je dejal, da so Okopi političnega socializma in komunizma (še vedno) skriti v prenekateri politični strukturi, v vzporedni družbeni resničnosti, »ki je ne vidimo in kjer se odloča o bistvenem dogajanju v državi«.

Čedalje bolj se zdi, da bi s takšnimi dramatičnimi in črnimi izjavami nekateri resnično radi pokopali in izničili vse, kar je doslej prinesla slovenska osamosvojitev.

Združena lista proti Združeni listi

Združena lista socialnih demokratov zna poskrbeti za presenečenja. Najprej je s svojim volilnim sloganom o »dobri volji« sprožila najrazličnejše (neresne) asociacije, zdaj pa z dopisovanjem med (svojim) poslancem Jagodnikom in (svojim) ministrom za gospodarske dejavnosti dr. Tajnikarjem, ki poteka prek predsednika vlade, dokazuje, da obstaja resnični pluralizem znotraj nje. Poslanec Jagodnik je v posebnem pismu premiera Drnovška opozoril, »da po slabem mesecu dni, ki je pretekel, odkar je državni zbor obravnaval projekt sanacije slovenskega gospodarstva, v zvezi s premagovanjem težav v Tamu še ni uresničen noben tedanji dogovor med vlado, Tamom in tremi slovenskimi bankami. Kot piše, so pripravljenost sicer pokazali vsi udeleženci dogovorov, toda zaradi ovir administrativne in tehnične narave kljub nedvoumnim sklepom državnega zbora ne morejo uskladiti svojih ukrepov niti vladni resorji niti banke. Drnovšek je odgovoril Jagodniku s pismom, ki ga je dobil od ministrstva za gospodarske zadeve (ki ga vodi minister iz vrst združene liste). Z navajanjem posameznih »akcij« spodbija Jagodnikovo kritično oceno. Drnovšek pa k temu še dodaja, da ustvarjanje psihoze ne koristi nikomur.

Lapovi in Poljškovi (oboroženi) varuhi

Če bo Marijan Poljšak, eden izmed liderjev Slovenske nacionalne desnice izvoljen za župana v Ajdovščini, bo veliko pozornosti namenil mladini, ker je zaradi preveč liberalistične vzgoje izgubila moralo in bonton. Kot možno rešitev je, kot piše Slovenec, napovedal, da bodo otčetje morali opravljati redarsko delo in svoje otčetje ponoči čakati na straži ter jih po potrebi pretepasti s pendrekli...

Predsednik stranke in poslanec Sašo Lap pravi, da so vsi kandidati v svojem kraju »ocenjeni ljudje, ki točno vedo, kaj hočejo«. To pa pomeni, da bodo poskrbeli, da bodo Slovenci in Slovenke dobili službo pred drugimi, prav tako tudi stanovanja. Dosledno naj bi se trudili za to, da nikogar od domačinov ne bo strah pred nadležnimi tujci, da se bodo v Sloveniji počutili kot gospodarji na svojem. Za varnost bodo skrbeli posebni prostovoljni ali plačani oddelki Nacionalne garde, ki bodo pod neposredno komando župana, ker država ne zna zagotoviti ustrezne varnosti. »Zeleni mafiji,« pravi Lap, pri čemer misli na prodajalce zelenjave, bo v vseh slovenskih mestih odzvonilo tisto uro, »ko bo naš župan prevzel vodenje občine«.

Se sploh zavedamo, kakšne ideje se rojevajo na naših tleh kot »izvirno slovenske« in v skrb »za Slovence« ? Za zdaj so glavna nesnaga in glavna nevarnost tujci, že jutri pa lahko takšna logika odkrije »problematične« tudi v lastnem narodu. In tako naprej. Z lastno gardo...

Laž na kvadrat

Zadnje dni so se kar po vrsti oglašali tisti, ki še (naivno?) upajo, da bodo Janeza Janšo zaustavili pri njegovem sejanju poreaizma in netočnih podatkov, na katerih gradi marsikatero svojo ostro kritiko sedanjih političnih razmer in zlasti domnevnih privilegijev na Slovenskem. Načelnik štaba teritorialne obrambe Albin Gutman je v posebnem sporočilu za javnost zapisal, da je Janša v enem izmed televizijskih nastopov izrekel »najmanj dve neresnici o Ministrstvu za obrambo.« Predsednik zveze združenj borcev Ivan Dolničar je Janšo opozoril, da v svojih kritikah nekakšnih borčevskih privilegijev nastopa z napačnimi podatki, celo o tem, kolikšno je bilo število borcev v Sloveniji, in da si izmišlja različne neresnične ocene, s katerimi žali borce. Glavni tajnik Združene liste Dušan Kumer je Janševе ocene in kritike v zvezi s to stranko proglasil za laž, nekatere med njimi pa celo za laž na kvadrat.

Tudi Janševе nedavno kritično opozarjanje na napake in privilegije v pokojnijskem zavarovanju je komentatorka Dela Slava Partlič kategorično proglasila za neresnično in hkrati zapisala, da ravno Janša uživa in prisvaja zase svojevrsten privilegij – pravico do nastopanja v javnosti z netočnimi ocenami, izjavami in podatki.

Pripravil: J. K.

ODMEVI

DOGODKI

Marjan Pirc, predsednik SKEI v Litostroju o aktualnih problemih tega podjetja, o odnosih z vodstvom koncerna in o razmerjih v Svobodnih sindikatih

»ČE PODPIŠEŠ KOLEKTIVNO POGODBO, TE PODPIS ZAVEZUJE! ZA NADZOR NAD IZVAJANJEM PA SO POTREBNI PREGLEDNI PODATKI«

Ta čas še ne vemo natančno, koliko Litostroja bo ostalo -Zaostrejuje se odnosi med vodstvom koncerna in sindikatom-Pri lastninjenju še kup nejasnosti-Lani prek 150 pritožb delavcev na sodišču-Odnose med sindikati dejavnosti urediti pred kongresom.

PANORAMA: Kateri so bili po tvoji sodbi glavni problemi v Litostroju?

PIRC: V Litostroju še sedaj ne vemo, koliko Litostroja naj bi ostalo. Zadnjič sem dobil jasen namig kompetentnega človeka, da dveh tovarn ni v kontekstu Litostroja, to je pa približno 200 do 300 zaposlenih. Verjetno vedo, kaj hočejo narediti s tema tovarnama, ampak mi tega ne vemo. Če pa ti tovarni padeta, je problem tudi teh servisnih tovarn, ki jih imamo. Vprašanje, kaj bo s temi. Tu je pa spet okrog 100 zaposlenih. Tako da se lahko Litostroj dejansko skrči na 1200 zaposlenih, kar je Duhovnik omenjal oziroma imel takšno vizijo Litostroja.

PANORAMA: Na čem sloni sedanji program Litostroja?

PIRC: Na turbinah, črpalkah in livarni. Livarna je pač potrebna turbinam in črpalkam.

PANORAMA: In te tovarne naj bi bile oziroma so še. To nista tisti dve, ki manjkata?

PIRC: Ne. Tovarna preoblikovanja opreme in Tovarna industrijske opreme nimata kakšnega programa, tam so v glavnem delali reduktorje, dieselske motorje in takšno opremo. Reduktorji ne grejo, dieselski motorji pa, če bo res tisto z Mitsubishijem, kar smo brali v časopisih. Toda to je samo del. Problem je z viličarji – pogovori so tekli z Japonci. Res pa je, da se rapidno manjša zaposlenost.

PANORAMA: Na kakšen način se manjša?

PIRC: Ljudje tudi odhajajo. Veliko pa je takšnih, da gredo na zavod s tem, da podpišejo, da se odpovedo odpravnini. S tem so tehnološki presežki, čeprav uradno tehnoloških presežkov ni. In brez šestmesečnega odpovednega roka, naravnost na zavod.

PANORAMA: Koliko jih je šlo letos?

PIRC: Težko je reči, koliko jih je letos šlo, šlo pa jih je veliko.

PANORAMA: In sindikat nima pregleda nad temi zadevami?

PIRC: Sploh nam ne dajejo podatkov. Mi imamo le toliko pregleda, da mora tisti član sindikata priti k nam podpisat odjavnico, da gre ven.

PANORAMA: Koliko je sedaj zaposlenih v Litostroju?

PIRC: Okrog 1700.

PANORAMA: In nekateri bi želeli s skrčenjem programa priti na 1800 zaposlenih?

PIRC: Ali je to ravno 1200, je vprašanje, ker redukcije programa bodo, je številka zelo verjetna.

PANORAMA: In praviš, da to ne teče po poteh, ki so zapisane v zakonodaji?

PIRC: Verjetno se v vseh tovarnah skušajo izogniti stroškom za te ljudi in pri nas gredo ljudje na zavod brez odpravnine in odpovednega roka.

PANORAMA: In vi kot sindikat opozarjate na te probleme?

PIRC: Da, seveda.

PANORAMA: Delavcem je v bistvu boljše, da gredo na zavod, kot pa da imajo te težave, ali kako?

PIRC: Problem je v tem, da jih veliko ne ve niti, kaj podpišejo. Zadnjič je prišla k meni ženska – nima nobenih šol – snažilka in je rekla, da so ji rekli, da mora podpisati, pa je podpisala. Takemu človeku potem ne moreš pomagati. Ker je treba dokazati, da je bila zavedena. Ker podpiše v bistvu sporazum med delavcem in tovarno.

PANORAMA: Vi na to torej opozarjate, vendar se tega trenda ne da ustaviti?

PIRC: Ne da se, zato je tudi v naši pravni službi ljubljanskega območja ogromno pritožb naših ljudi. Pritožujejo se na delovno in socialno sodišče.

PANORAMA: Zakaj je Litostroj po vašem mnenju v takih težavah?

PIRC: Težko je reči. Gre za izgubo jugoslovanskega trga, ki je za nas ogromna, saj je bilo v Jugoslaviji ogromno turbin, viličarjev in odlitkov litostrojskih. Sedaj ko naj bi se začel jug odpirati, viličarji računajo, da bodo morali servisirati okrog 500 viličarjev po Jugoslaviji. In to bo ogromno servisiranja, ker zadnjih 4–5 let tega ni bilo.

PANORAMA: Odnosi s vodstvom holdinga so napeti. So taki odnosi tudi v družbah?

PIRC: Mi smo organizirani kot sindikat koncerna in so to odnosi med sindikatom koncerna in vodstvom koncerna. Po fabrikah imamo zaupnike, ne še predsednikov, kar je po novi organiziranosti SKEI treba še izpeljati. Tako se v bistvu napenja odnosi med vodstvom koncerna in sindikatom holdinga. Imamo veliko težav. Mislim, da bo sedaj prišlo do dogovorov in bomo te težave presegli. Lastninjenje je pred vrati, program naj bi bil sprejet ta mesec in

je zadnji čas, da se resno pogovorimo, saj imamo mi tudi svoje zahteve glede neizplačanih plač za nazaj.

PANORAMA: Kaj zahtevate ob lastninjenju?

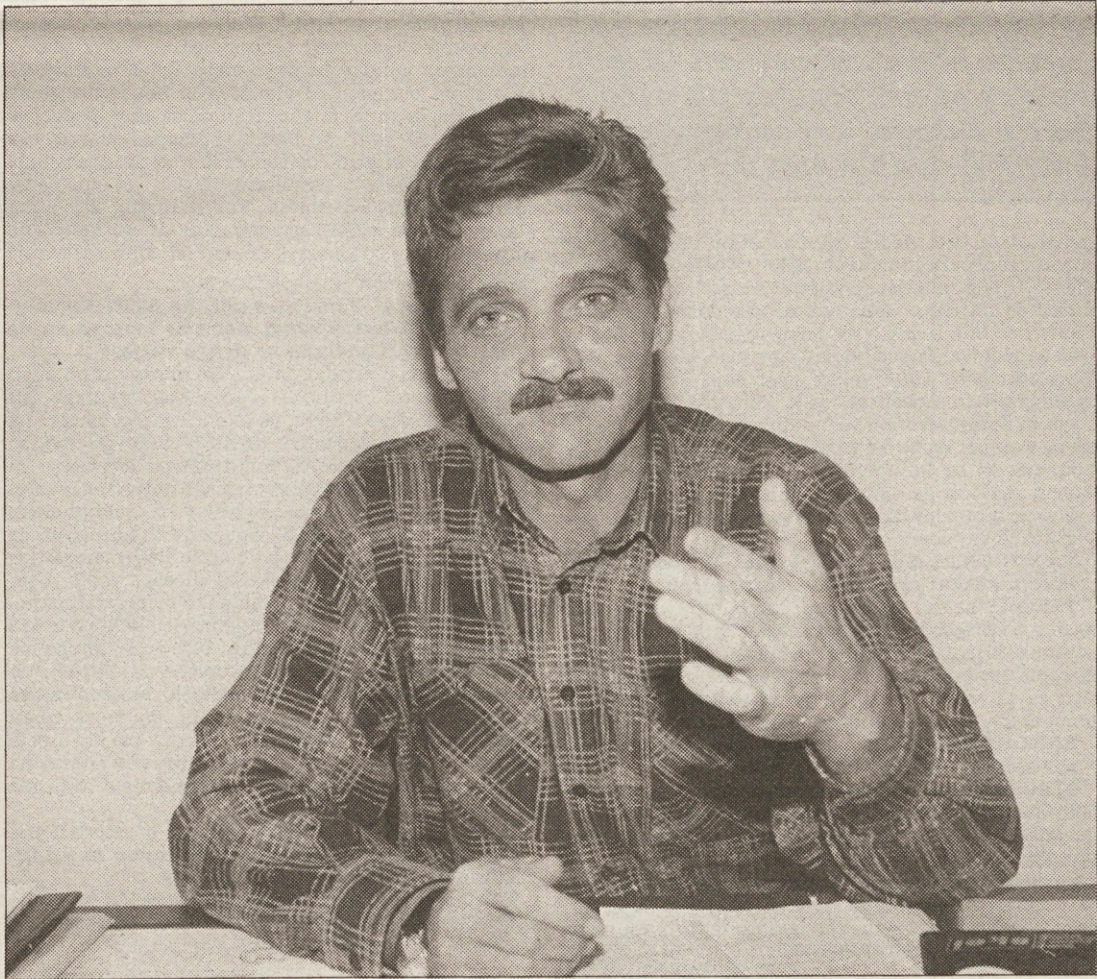
PIRC: V glavnem zahtevamo program, da bomo videli, kako bo lastninjenje potekalo. Drugič, zahtevamo upoštevanje listin za manj izplačane plače in da nam dajo o tem podatke. To je problematično, pri nas ni podatkov, koliko so naše plače zaostajale za kolektivno pogodbo. Po naših podatkih je bilo zaostajanje tudi do 50-odstotno, tako da imajo ljudje ogromno zahtev za nazaj. Program je po zadnjih informacijah zastavljen tako, da bi večino lastninili zaposleni. Vprašanje je, kaj je z ljudmi, ki niso več tu zaposleni, ali bodo tudi oni dobili, kar jim pripada za nazaj, ali ne. Tu še ni bilo nič rečeno. Po zakonu imajo pravico. Poleti je bil tudi že predvpis certifikatov. Večina litostrojčanov se je odločila certifikate vložiti v Litostroj. Mislim, da je bilo 1070 predvpisov. Nekateri so jih potem vložili drugam, vendar je to podatek, s katerim operirajo za notranji odkup. Ljudje bi se po podjetjih veliko lažje odločali o lastninjenju oz. dajanju certifikatov, če bi se lastninilo njihovo podjetje. Litostroj pa se ne bo lastninil po podjetjih, ampak kot koncern. Tu je bilo nekaj zadržkov, vendar pa se je večina odločila za vložitev.

PANORAMA: Ste vi zastopali stališče, da se mora lastniniti koncern?

PIRC: Realno je bila to boljša varianta, ker posamezna podjetja slabše poslujejo. Tako se mi zdi prav, da se lastnini koncern. Za manjša podjetja, sploh servisna, je vprašanje, kako bi se lahko lastnili, ker so čisto odvisna od Litostroja in servisirajo našo proizvodnjo. Zato je bilo naše stališče, da se jasno pove, kako se bo lastninilo za nazaj, kako se bo

PIRC: Seveda, do 100 odstotkov. Po mojem mnenju je tega denarja ogromno, ker smo v nekem obdobju imeli do 50 odstotkov manjše plače. Spremljali smo povprečni osebni dohodek v Litostroju in povprečni osebni dohodek v gospodarstvu v Sloveniji in pokazalo se je, da je tako. Dodatno je problem, da so naši računali izhodiščni osebni dohodek po splošni kolektivni pogodbi. To se dogaja tudi sedaj. Čeprav imamo podpisano panožno kolektivno pogodbo oziroma tarifni del, se še vedno izgovarjajo na splošno pogodbo. Zelo težko uveljavljamo panožne kolektivne pogodbe, ker direktorji oziroma vodstvo Litostroja enostavno zagovarja splošno kolektivno pogodbo. Tudi po podpisu tarifne priloge k panožni kolektivni pogodbi so pritiskali na naše zaupnike po tovarnah, naj podpišejo nižji izhodiščni osebni dohodek. To v bistvu ni problem, ker vemo, da je problem izplačila. Tako podpisujemo za okrog 5% manj, vendar je vprašanje tudi izplačilo tega. To dokazujejo v vseh tovarnah. Dokazujejo, da se v Litostroju izplačujejo plače po kolektivni pogodbi, vendar po kakšni. Za osnovo so vzeli izhodišče iz panožne kolektivne pogodbe, niso pa upoštevali naše podjetniške pogodbe, kjer imamo te indekse v primerjavi z izhodiščem večje oziroma ugodnejše za naše delavce. Ne priznavajo ne panožne in ne podjetniške kolektivne pogodbe, čeprav so jo podpisali. V podjetniški imamo npr. večje razmerje kot v drugih pogodbah. Menili smo, da morajo strokovni delavci dobiti več, če jih hočemo dobiti oziroma obdržati, je zato razmerje 1:6,84. V drugih pogodbah je dosti manjše. Tu je problem, ker je upošteva izhodišča po panožni pogodbi masa denarja za plače dosti večja. Zato se potem držijo splošne tako pri izhodiščih kot pri razponih, ki jih imamo v podjetniški še bolj obdelane po posameznih razredih. Tega ne upoštevajo, čeprav so jo, kot sem povedal, podpisali.

PANORAMA: Torej podpisali so Podjetniške kolektivne pogodbe, ki so jo podpisali, torej ne upoštevajo, ker denarja ni?

ta denar vlagal, ker ne vemo, kaj bo potem, če se bodo nekatera podjetja ukinila.

PANORAMA: Se pravi, da se tudi pri tem ne upimate s vodstvom koncerna?

PIRC: Pri lastninjenju nimamo večjih problemov, razen glede razlike plač za nazaj. Tu je največji problem.

PANORAMA: Ne razumem, zakaj je vodstvo proti temu, da vam prizna razliko plač.

PIRC: Niso proti temu in v zadnji informaciji je bilo povedano, da bo razlika plač pri lastninjenju upoštevana. Vendar je problem kakšna bo ta razlika, kako bo izračunana, saj podatkov ni. Bila je varianta, da bi dali vsem enako, to je neki pavšal. Toda po zakonu bi se morala razlika v plači računati za vsakega delavca posebej. Govorili so o pavšalu in celo o vsoti, s katero se mi nismo strinjali, ker smo menili, da je veliko večja, kot pa so oni predlagali. Tako še vedno ne vemo, koliko bodo imeli delavci priznanega.

PANORAMA: Zakon je zdaj jasen. Imate panožno kolektivno pogodbo in bi vam morali to priznati.

PANORAMA: Se sestajate na kakšni koordinaciji, ko gre za kolektivno pogodbo ali kaj podobnega?

PIRC: Ko smo se pogajali o podjetniški kolektivni pogodbi, smo se dobivali, da smo usklajevali stališča. Zdaj pa nimamo več stikov z Neodvisnostjo, ker skušajo vsaki naši akciji nasprotovati. Malo več pa sodelujemo s »strokovnim sindikatom«, ti so malo bolj dovtetni, vendar premalo aktivni.

PANORAMA: Ste kaj analizirali, zakaj vam Neodvisnost nagaja?

PIRC: Na izvršnem odboru smo se o tem pogovarjali, ker je bilo dostikrat rečeno, da bi v nekatere akcije šli skupaj. Mi smo npr. napovedali stavko v Litostroju in zahteve posredovali tudi drugim sindikatom v presojo, ali se z njimi strinjajo. Takrat so se pridružili, ker so videli neko korist, vendar pa se je pri pogajanjih pokazalo, da čakajo na rezultat tega, nikdar pa niso bili pripravljeni pritisniti na vodstvo, da bi bil uspeh večji. Ko pa je bil podpisan dogovor, se je videlo, da so prehitro potrdili.

PANORAMA: Ali so imeli tako direktivo?

PIRC: Težko je reči. So pa vedno proti nam. Pri nobeni akciji, ki jo mi organiziramo, tudi pri stavkah zaradi neizplačila plač, niso aktivni. Samo čakajo, kaj se bo zgodilo, in potem nas napadajo, da organiziramo štrajk.

PANORAMA: Ali se zato, ker niso tako agresivni, bolje razumejo s vodstvom koncerna, ali gre morda za politično ozadje?

PIRC: Prav gotovo se bolje razumejo z vodstvom. O politiki pa se ne maram v tovarni pogovarjati, čeprav je možno tudi politično ozadje. Vendar menim, da bi sindikat moral delovati sindikalno, ne glede na »barvo« se mora boriti za pravice delavcev.

PANORAMA: Torej ni samo to, da se oni bolj zavedajo realnih stvari, kakršne so v Litostroju?

PIRC: Realne razmere v Litostroju so to, da direktorji govorijo, da so plače po kolektivni pogodbi.

»Zelo težko uveljavljamo panožne kolektivne pogodbe, ker direktorji enostavno zagovarjajo zneske iz splošne kolektivne pogodbe.«

V časopisu je bilo večkrat napisano, da so povprečne plače v Litostroju 53.000 tolarjev. Prepričan sem, da to ni res. Verjetno so ta izračun naredili po svoji metodologiji, ki so jo že dostikrat uporabili. Vseh, ki so na čakanju, ne štejejo zraven. V tem znesku so vse nadure, dodatki za pogoje dela, ki so pri nas težki, dodatki za delovno dobo, stalnost, ki ga tudi imamo v podjetniški pogodbi. Tudi nočno in izmenjsko delo je všteto. Če pa bi pogledali izhodišče, pa zaostaja tudi za splošno. Na pogovorih o ceni dela sem opozoril, da se v Litostroju nikdar nismo ravnali po kolektivnih pogodbah pri plačah. Nikdar! In se verjetno tudi sedaj ne bomo, ker enostavno ne moremo.

PANORAMA: Poslovni rezultati pa so slabi?

PIRC: Po tem, kar se daje v javnost, niso tako slabi, ker se pač poskuša prikazati, da je Litostroj dober in uspešen. Podatkov o poslovanju imamo toliko, kolikor smo prisotni v upravnih odborih v tovarnah. V centralnem upravnem odboru holdinga pa nas ni. Pisno smo že zahtevali prisotnost predstavnika sindikata tudi tu, kjer se odloča o strategiji, vendar nismo uspeli. Nekajkrat sem prisostvoval na svojo zahtevo, ko so obravnavali stvari, ki smo jih mi sprožili. Iz centralnega upravnega odbora nimamo informacij, niti ne dobivamo zapisnikov sej.

PANORAMA: Se da tudi iz podatkov upravnih odborov v tovarnah sklepati, kakšno je stanje?

PIRC: Številke se lahko prilagodijo. Rezultati po tovarnah so različni. Glavne, kot so livarna, črpalke in turbine, relativno dobro poslujejo, vendar ne dosegaajo planov. Servisna podjetja, ki so manjša, so vprašljiva, ker so odvisna od večjih, če jim oni plačujejo ali ne. Realizacija plana je lahko visoka, denarja pa ni, zato je lahko velik problem izplačilo plač. Naprimer za mesec september je zadnja tovarna dobila plače ta teden. TPO ima probleme in smo v začetku tedna zagrozili, da se bomo ustavili, če ne bo plač; in v tem tednu je bila plača izplačana. Ne vem, če zaradi naše grožnje, vendar je gotovo pripomoglo.

PANORAMA: Se vodstvo arogantno obnaša do vas?

PIRC: O tem sedaj resnično ne bi govoril, ker smo v fazi razmisleka, ali bomo šli v konfrontacijo ali ne. **PANORAMA:** Verjetno je težko biti sindikalni saupnik v taki tovarni. Kako se to najbolj kaže?

PIRC: To je res problematično. Najbolj se kaže, ko opozarja na najbolj očitne prekrške in napake v tovarni, pa ne doseže tistega, za kar veš, da bo na koncu doseženo, če boš le vztrajal. Dejansko opozarjamo na napake, ki se dogajajo. Vendar je zdaj toliko stvari, ki se tako hitro dogajajo, da jim ne moreš več slediti, saj se dogajajo v posameznih tovarnah, in reagirati na vsako tovarno – tega je ogromno. Moral bi se ubadati s specifičnim problemom v eni tovarni, naslednji dan pa se pojavi drugje nov problem, tako da je dela ogromno. Tako imam dela gotovo več kot za 8 ur, čeprav mi to skušajo oporekati. Povprečno imam gotovo pet delavcev na dan, ki se pritožujejo ali pridejo po nasvet. Že to je veliko, obremenjen si še z njihovimi problemi, ne samo z golim sindikalnim delom.

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje s prejšnje strani

PANORAMA: Kaj pa pomoč območja in republiškega odbora sindikata?

PIRC: Z območjem tesno sodelujemo, prav tako z republiškim sindikatom. Prav sedaj, ko smo v neki krizi z dogovarjanjem z vodstvom koncerna, nam republiški sindikat zelo veliko pomaga. Narediti skušamo korak, da bi se začeli normalno pogovarjati, tudi s pomočjo predsednika SKEI, ki se je osebno angažiral, da bi prišlo do pogovorov kako naprej. Prav tako nam pripravljajo dokumentacijo za primer, če do rezultatov v teh pogovorih ne bi prišlo in bi morali zadeve uveljavljati preko sodišč.

PANORAMA: Ali ni prišlo tudi do kratkih stikov med vodstvom SKEI in koncerna?

PIRC: Tega ne vem, vendar smo predsednika angažirali, da bi poskušali doseči pogovore. Verjetno je prišlo do sindikalnih kratkih stikov, kar je normalno, saj sta na nasprotnih straneh.

PANORAMA: Kakšne pa so povezave med Litostrojem in ministristvom za gospodarstvo? Ste kaj seznanjeni s tem? Dr. Duhovnik se je še večkrat omenjal kot kandidat za ministral?

PIRC: Nikoli nisem menil, da bi bil Duhovnik slab. Je strojnik in po mojem mnenju, za našo kovinarsko panogo ne bi bil slab. V zvezi s težavami, ki jih imamo v Litostroju, sem se poskušal povezati tudi z ministristvom za gospodarstvo in ministristvom za delo. Z obema ministroma smo bili na sestanku. Minister za gospodarstvo je rekel, da Litostroju pomaga pri poslih itn. Duhovnik pa je to zanikal. Tako ne vem, kaj je res. Na tem sestanku nisem bil sam, z menoj je bil še eden od sindikalnih zaupnikov in lahko potrdi, kaj je minister rekel. Če pa je govoril resnično ali ne, tega pa ne vem.

PANORAMA: Bržkone se glede na naravo problemov mora ukvarjati s Litostrojem.

PIRC: V bistvu se z Duhovnikom redno pogovarjata, vendar je v informaciji zanikal, da bi minister karkorkoli prispeval k temu. Ministrica za delo pa je tudi povedala, da v Litostroj dajejo denar in da ni problema. Vendar ni bil prezahteven in je vedno dobil, kar je zahteval.

PANORAMA: Koliko ljudi sedaj toži Litostroj?

PIRC: Letos sem za ta podatek zaprosil pravno službo območja. V letu 1993 in v začetku leta 1994 je bilo na sodišču preko 150 pritožb, h katerim bi lahko dodali še tiste iz leta 1991 in 1992.

PANORAMA: Za kakšne zahteve gre v večini primerov?

PIRC: Predvsem gre za starejše zahtevke v zvezi s postopkom pri tehnoloških presežkih in za višine odpravnin. Zdaj pa so predvsem denarni zahtevki za odpravnine tehnoloških presežkov, upokoјcence, jubilejne nagrade, nekaj tudi zaradi znižanja osebnih dohodkov. V glavnem so denarni zahtevki.

PANORAMA: Je kaj teh sporov še tudi rešenih?

PIRC: Ti spori se počasi rešujejo. Letos se je pri meni oglasil neki delavec, ki je dobil spor iz leta

dikat bi se moral zavzeti za svojo kolektivno pogodbo. Zveza pa naj pri tem pomaga strokovno. Nam konkretno splošna kolektivna pogodba škodi in gotovo še kje drugje tudi.

PANORAMA: Če splošna kolektivna pogodba pomeni minimum minimuma, ali si je potem teže priboriti ugodnejšo?

PIRC: Glejte, mi smo podpisali izhodiščno plačo 39.700 tolarjev kar je nekaj več od tiste v splošni kolektivni pogodbi. Vendar sem po obvestilih tudi iz drugih tovarn zvedel, da direktorji tega ne upoštevajo, dokler ni objavljeno v Uradnem listu. Tudi tam ne, kjer bi take plače lahko izplačali.

PANORAMA: Zakaj pa je ni bilo objavljeno v Uradnem listu?

PIRC: Po mojih informacijah je ministristvo za delo že dalo soglasje, zakaj pa ni objave v Uradnem listu, ne vem. Sliši se marsikaj. Tudi iz Litostroja so bile pripombe nato izhodišče, vendar sem vedno menil, da če imajo posamični delodajalci drugačno mnenje, to ne more vplivati na kolektivno pogodbo. So le tri združenja, ki morajo pristati na dogovorjena izhodišča, in vsa tri združenja so se strinjala. Nekateri posamezniki pa se niso in so šli v akcijo, da bi to minirali.

PANORAMA: Torej menite, da dejansko potrebujemo zakon o kolektivnih pogodbah?

PIRC: Tako je. Menim, da je ta zakon izredno potreben in bi moral določati sankcije za tiste, ki tega ne bodo spoštovali. Če bi imeli ta zakon, bi se tudi številne denarne pritožbe na sodiščih dosti hitreje reševale.

PANORAMA: Podjetja so poslovni subjekt, so se pa v prehodnem obdobju, v katerem smo, ohranila marsikatera delovna mesta, ki niso perspektivna, oziroma prolevođnja, ki ni perspektivna. Vsa sociala pa bremeni podjetje, namesto da bi za to skrbeli država preko svojega sistema. Kakšno je tvoje mnenje o tem?

PIRC: Tu bi moral biti izdelan socialni program države. To je bilo večkrat poudarjeno. Socialni program za ljudi, ki bi ostali brez dela. Podjetja tega enostavno ne zmorejo. Tudi gospodarstvo bi se veliko lažje rešilo, če bi bilo za ljudi, ki so na neperpektivnih delovnih mestih, poskrbljeno na način, da jim je zagotovljena eksistenca, tudi možnosti pre zaposlitve. Tovarne bi tako veliko lažje preživele. Pri nas v Litostroju se poskuša s pre zaposlovanjem, tudi iz tovarne v tovarno. V kolektivni pogodbi imamo zapisano, da se to ureja s pogodbo med tovarnami in da to ni prekinitev delovnega razmerja. Vendar se to včasih izkorišča v delavčevo škodo. V kolektivni pogodbi je to napisano v dobri nameri, da če se pojavijo presežki, se jih poskuša pre zaposliti. Če bi bila to država, ki bi lahko poskrbela za te ljudi, bi bilo to veliko bolj učinkovito, v tovarni pa se to lahko izkoristi.

PANORAMA: Ali ti osebno vidiš v programih, ki so zdaj zdravi, prihodnost Litostroja?

PIRC: Vidim. Mislim, da Litostroj kot tak ne more ugasniti. Vprašanje je samo, kakšen Litostroj bo. Pri nas so že zdaj nekatere hale prazne, so v našem

»Ko smo napovedali stavko v Litostroju in posredovali zahteve tudi drugima dvema sindikatoma, sta se strinjala z njimi. Ker so videli korist, so se pridružili, vendar pa pri pogajanjih niso bili pripravljeni bolj pritisniti... Samo čakajo, kaj se bo zgodilo, in potem nas napadajo, da organiziramo štrajk.«

1991. To se vleče po dve, tri leta. Nekaj jih je, mnogo pa še ne, ker ena in druga stran izkoristita možnost pritožbe na drugo stopnjo in se zadeva zavleče.

PANORAMA: Ne bi bilo boljše, če bi delali skladno s dogovori in pravili, ki veljajo v tovarni?

PIRC: Nesporno, če bi spoštovali zakone in kolektivne pogodbe, bi bilo teh sporov veliko manj. Ker gre večina za denarne zahtevke, to pomeni, da niso spoštovali pogodb.

PANORAMA: Kaj pa na to pravi pravna služba koncerna?

PIRC: Pogovarjal sem se tudi s pravno službo v koncernu. Pri odločanju o višini denarnega nadomestila ne sodelujejo. Za primere zvejo šele, ko to pride s sodišča. Pravna služba v Litostroju ni velika in verjetno tudi ne more vsega spremljati. Ker gre za denarne zahtevke, pa je tudi vprašanje, če bi jih tovarna zmogla plačati.

PANORAMA: Kaj pa v primeru, če dobi sodno odločbo?

PIRC: Potem pa pač mora plačati, ker pride do izvršbe.

PANORAMA: Litostroj so se prej, v socializmu, ball. Litostroj je šel na cesto, Litostroj je šel pred skupščino...

PIRC: Nekaj te bojazni je še vedno. Na raznih dogovorih o akcijah še vedno čakajo, kaj bo rekel Litostroj. Sicer pa menim, da je Litostroj čisto običajna tovarna, tako da strahovi glede njega niso več aktualni. Prej je bilo v Litostroju zaposlenih štiri do pet tisoč delavcev in je bila to množica v primerjavi s 1700. Vendar še vedno nekaj pomeni, če gre Litostroj ven.

PANORAMA: Ko so v Ljubljani zborovanja, je iz Litostroja malo ljudi...

PIRC: Med ljudmi je dosti večji odziv, če kaj organizira SKEI, kot če je organizator Zveza. To sem že opozoril. Zveza je naprimer organizirala shod pred Metaliko in nas je dejansko šlo malo tja, v glavnem sindikalni zaupniki in še nekaj drugih. Ko pa je bila enodnevna stavka SKEI, pa je šlo iz Litostroja več kot 500 ljudi. Takrat smo imeli tudi organiziran zbor v tovarni in smo stali. Dejstvo pa je, da se ljudje vedno bolj bojijo, to velja za vse tovarne. Tudi za zbor v Mariboru smo bili dogovorjeni, kako bomo šli, pa so direktorji pritisnili na nekatere, da ne morejo iti. Imeli smo zagotovljen en avtobus ljudi, potem pa nas je šlo manj, kot je bilo dogovorjeno. Menim, da so ljudje bolj privrženi panožnim sindikatom. Litostroјčani se istovetijo s SKEI. V zvezi bo treba nekatere stvari spremeniti, tudi na tem kongresu je treba doseči, kaj naj zveza bo oziroma kaj je njeno delo. Vedno trdim, da zvezo potrebujemo, vendar se moramo dogovoriti kakšno. Še vedno menim, da ne bi smeli podpisovati splošnih kolektivnih pogodb, čeprav jih nekateri potrebujejo. Menim pa, da jih potrebujejo zradi svojega nedela. Vsak panožni sin-

privatnikov itd. Jedro pa bo ostalo. To je okrog turbin in črpalk in livarne, kjer je več kot pol zaposlenih. Tista manjša podjetja pa se bodo morala iskati še na trgu. Nekatera se kar dobro znajdejo. Čeprav so bila že čisto na robu, so se kar pobrala in celo zaposlovala nove ljudi. Na primer Servis je imel v začetku leta 1993 velike probleme. Imeli so 30 zaposlenih in nobenega dela. Zamenjali so direktorja in sedaj je veliko več ljudi zaposlenih in imajo delo. Se pravi, da se da, še posebej to velja za manjša podjetja, ki se lahko hitro obrnejo. Prej je bil ta servis samo za servisiranje vilicarjev, črpalk in dieselskih motorjev. Zdaj pa delajo, karkoli dobijo, in jim gre dokaj dobro.

PANORAMA: Kdaj pričakuješ, da bo v Litostroju stekel program lastninjenja?

PIRC: Po zadnji informaciji naj bi bil program na agenciji sprejet do 15. novembra. Čim bo potrjen, bomo lahko začeli. V našem programu je predvidena dokapitalizacija Litostroja. Menim, da je to perspektiva za Litostroj. To se bo prodajalo v paketu, kar pomeni, da bo kupec tudi večinski lastnik.

PANORAMA: Potem se boste srečali z vprašanji soupravljanja? Kaj bo potem?

PIRC: Mi svetov delavcev nimamo. V sindikatu smo se ob sprejemu zakona o soupravljanju pogovarjali, da bi bilo prav, da se tega lotimo. Vendar smo po informacijah iz drugih podjetij, da soupravljanje ne teče tako, kot bi moralo, da odločitve svetov niso tako neodvisne od vodstva podjetij, sklenili še nekaj časa počakati tudi zato, ker imamo močan sindikat in bi preko njega te zahteve delavcev uveljavljali. Če

»Ta čas je umetna dilema, da bo delavec v dvojni vlogi, kot lastnik podjetja in kot ponudnik delovne sile. Po eni strani naj bi se zavzemal, da bo plača čim manjša, in to zato, da bi na koncu leta lahko dobil dividende. To je iluzija. Dividend še lep čas ne bo.«

bi sveti delali tako, kot bi morali, bi bilo vseeno dobro, da bi jih imeli, še predvsem zdaj ob lastninjenju, ko imamo zelo malo informacij, vpliva pa nobenega. Upam, da bodo zaživel tako, kot je treba, ko bo prehodno obdobje kočano.

PANORAMA: Torej računate, da boste, ko bo Litostroj olastninjen, svete delavcev imeli?

PIRC: V bistvu imamo vse pripravljeno. Imeli smo celo poimensko pripravljeno, tako da bomo to lahko hitro speljali. Za to se bomo odločili tudi, če ne bo oprjemalejših rezultatov pri dogovarjanju med nami in vodstvom koncerna, ker je prišlo do blokade dogovarjanja in do blokade informacij.

PANORAMA: Ali to pomeni, da sedaj niti sindikat niti delavci niso seznanjeni, kaj se v Litostroju dogaja?

»Treba se je dogovoriti za pametno politiko na področju plač. Na takšno mislim, da bomo zaostajali vsi enako in da bodo najmanjše plače takšne, da bo mogoče z njimi preživeti.«

PIRC: Delavci so seznanjeni s postopkom lastninjenja. Sindikat pa je o situaciji obveščen le toliko, kolikor zve preko upravnih odborov posameznih firm. Ker pa se o Litostroju vse odloča na koncernu, je vprašanje, koliko so ti podatki točni.

PANORAMA: Kovinarji ste še imeli svoj kongres. Kaj pa pričakuješ od kongresa zveze, ki bo 5. decembra?

PIRC: Pričakujem, da se bomo dogovorili, kakšna ta zveza bo, in jo tudi resnično utrdili. Prepričan sem, da je zveza potrebna, vendar zveza samostojnih sindikatov. Zveza mora biti servis sindikatov s strokovnimi službami in delovati v tem smislu. Upam, da na kongresu ne bo prišlo do razhajanj med panožnimi oziroma sindikati v zvezi in da bo ta zvezo utrdil in potrdil.

PANORAMA: Da naj bo zveza servis, je v redu, vendar pa nekdo mora zastopati sindikate nasproti vladi in parlamentu itd.

PIRC: To, da se zveza dogovarja o politiki plač za leto 1995, je zelo realno in je tudi njeno delo. Ne gre pa mi v glavo, da se pogovarja o splošni kolektivni pogodbi, ker imamo z njo v podjetju samo probleme. Sem pa za to, da se dogovorijo, katere panoge ne morejo imeti svoje pogodbe, in za tiste naj zveza podpiše splošno pogodbo. Mislim pa, da gre tukaj za problem dela teh panog ali pa majhnosti teh panog. Če je nekdo majhen, najbrž teže pritiska na združenje, da se pogodba podpiše.

PANORAMA: Rekel si dela, misliš na delo vodstev sindikatov dejavnosti?

PIRC: Seveda, vodstvo je tisto, ki naj animira članstvo, tu je odgovornost na vodstvih.

PANORAMA: Imaš občutek, da marsikje to ni dovolj?

PIRC: To ne, vendar mislim, da mora vsaka panoga stremeti za tem, da bi imela svojo kolektivno pogodbo. Skleпам po tem, da se morajo nekatera vodstva panožnih sindikatov oz. njihovi organi dogovoriti za lastno kolektivno pogodbo. Menim, da se bo potrebno tudi na terenu dogovoriti, koliko bo treba kje profesionalcev. Na našem kongresu smo se na primer dogovorili, da bomo ukinili nekatera območja, ker to glede na članstvo enostavno »ne zneso«. Na ravni zveze se moramo dogovoriti tudi o teh območjih, združevati, da bo en profesionalce pokrival več panog itd.

PANORAMA: Saj je tudi v nekaterih sindikatih dejavnosti zelo malo članstva, pa imajo svoje profesionalce.

PIRC: Tudi to je treba urediti. Če ni pogojev, ga pač ne bo. Prva stvar je, da mora biti možnost tega človeka plačati. Če to ni mogoče, se je treba dogovoriti, kako se bodo med sabo solidarno in vzajemno financirali. Vendar do neke mere. Če se ugotovi, da na nekem območju ni članstva iz neke panoge ni članarine, ne more biti profesionalca za to področje. Zavedam se tudi problema pre zaposlovanja teh ljudi, vendar se ga da drugače reševati. Ni prav, da bi človeka, ki dela v sindikatu 10 let, pa mu sedaj nimamo drugega ponuditi, kar odslovili, ker nima članov. Akcija v SKEI okrog sindikalnega koncerna mi je bila zelo všeč, ker je to ena od oblik reševanja tudi takšnih stvari.

PANORAMA: Včasih se zdi, da SKEI kot največji sindikat v zvezi nekako zastopa in da nima dovolj posluha za druge v njej?

PIRC: Tega občutka nimam. Ne morem ocenjevati drugih, lahko ocenjujem samo naš sindikat. Mi ogromno delamo v SKEI, se tudi kregamo, vendar na koncu sledi kompromis. SKEI je tudi, po mojem občutku, eden redkih, ki ima izdelano strategijo za naprej. Mislim, da delamo res v interesu članstva. Bilo je že nekaj očitkov, predvsem na ljubljanskem območju, češ da se SKEI povezuje v tujini, da bo SKEI rušil zvezo itn. To so očitali predvsem druge panoge. Nikoli nisem poskušal ničesar rušiti, vendar pa se bo morala zveza dejansko prilagajati panožni. In panoge se morajo dogovoriti, kakšno zvezo hočemo imeti. Zato pa morajo biti tudi panoge dejavne in delovne in imeti program za naprej, na podlagi katerega se potem odloča, kakšno zvezo bomo potrebovali. Osebno menim, da mora imeti zveza čimveč strokovnjakov. Zakaj bi jih imela vsaka panoga posebej? Mi imamo pravno pomoč na SKEI, zakaj bi morali imeti še ekonomista. Naj ima to zveza.

PANORAMA: Imaš občutek, da bi morali nekatere stvari veliko bolj strokovno in analitično obdelovati, kot jih sedaj?

PIRC: Seveda, in to je naloga zveze. Če se bomo zapirali vsak v svojo panogo, ne bomo imeli zveze. Če pa bomo prepustili nekatere kompetence na stro-

tudi predsedniki in sindikalni zaupniki v podjetjih ne berejo dovolj. Niti gradiva ne berejo in potem sprašujejo. Če bi brali gradivo, bi vedeli za stališča zveze, sindikatov dejavnosti in zbornice. Ker pa ne preberejo, je najlažje reči, kako se »gor« nič ne dela. Jaz ne mislim, da se ne dela, samo dogovoriti se moramo, kaj naj delajo za posamezne panoge.

PANORAMA: Na področju soupravljanja bodo v podjetjih potrebovali izredno veliko pomoči: sprotno in strokovno spremljanje izvajanja KP itd.

PIRC: Najprej bo treba rešiti financiranje. To je bistven problem. Dokler ne bo denarja, da bi ljudi zaposlovali, se nimamo kaj pogovarjati. Zdi se mi, da sedanje financiranje ni pravilno. Mi na SKEI smo pri tem izredno kritični, pa ne do zveze, ampak do samih sebe. Tudi nam se dogaja, da ne moremo zbrati članarine, tako kot je po našem statutu. Tu je kup problemov za financiranje same panoge in potem naprej do zveze. Če ne pride dovolj denarja k nam, ga tudi za naprej ni. To je povezano tudi s tistim, kar sem omenil o sindikalnem koncernu. Zveza bi morala iti v take akcije, zato potrebujemo take strokovnjake. Zato se mora tudi zveza osamosvojiti in preko takšnih stvari imeti čimveč kapitala, potem bo lahko te strokovnjake plačevala.

PANORAMA: Zakaj ideja o koncernu ni bila realizirana?

PIRC: Menim, da je tu šlo predvsem za nerazumevanje ljudi in tudi veliko denarja je bilo potrebnega.

»Bilo je nekaj očitkov, predvsem na ljubljanskem območju, češ da SKEI hoče rušiti zvezo. Nikoli nismo poskušali česa takega, vendar se moramo dogovoriti, kakšno zvezo potrebujemo in kaj hočemo.«

Ena sama panogam tega ne bi zmogla. Kolikor sem lahko razumel, menim, da je bila tudi zveza proti temu in tudi panoge v zvezi. Že na ljubljanskem območju zveze vem, da so bili proti, ker ljudje niso razumeli, za kaj gre. Zdaj se sicer na področju Ljubljane nekaj dogaja okrog koncerna, ampak da bi prišli do lastnine, ki bi jo mi upravljali, ali pa do delničarstva v kakem podjetju. Pa tudi tu je bilo ogromno zadržkov. Za nobeno akcijo se vnaprej ne ve, ali bo uspešna. Če se gre v akcijo z minimalnimi stroški, kakor je v tem primeru, tvegaš in potem vidiš, ali je možno, ali boš šel še kdaj v kaj takega.

PANORAMA: Se ti zdi, da je v tem sindikalnem aktivu še vse preveč »siheraštva«, življenja po starem?

PIRC: Oboje, življenje po starem in »siheraštvo«. Ampak od same članarine ne bomo nikoli pravi sindikat. Ni možnosti. Tudi to, da v podjetjih ostaja toliko denarja, je vprašljivo.

PANORAMA: Torej se samo s članarino ne bo dalo preživeti?

PIRC: Ne. **PANORAMA: Kaj meniš o tem, da se Slovenija vse bolj tercijalizira? Ali bo zato tudi manj članstva v sindikatih?**

PIRC: Menim, da bo šlo tudi članstvo navzdol, še posebej, ko se bodo razmere v tovarnah izboljševale. Zadnjič mi je nekdo iz Iskre rekel, da ljudje razmišljajo, ali bi sploh bili v sindikatu. Plače imajo po kolektivnih pogodbah in tudi večje, nimajo novih zahtev in se sprašujejo, ali je sindikat sploh še potreben. Zato menim, da bo članstvo upadalo. Zato bi morali sindikati imeti tudi kakšen drug vir financiranja, če ne, bodo problem tudi strokovnjaki v sindikatih. Drugod po svetu je v sindikatu zelo majhen odstotek zaposlenih. Verjetno bo do tega prišlo tudi pri nas. Zaenkrat pa zaradi težav v tovarnah ljudje sindikat še potrebujejo.

PANORAMA: Kaj pa, ko bo začel kapitalizem delovati s polno paro? Ali ne bo ravno to ponovno organiziralo in okrepilo sindikate?

PIRC: Odvisno, kakšno zakonodajo bomo imeli. Prepričan sem, da ob dobri zakonodaji teh problemov, ki se sedaj porajajo, ne bi bilo toliko. Tu je krivna država, da ni sprejela še omenjenega zakona o kolektivnih pogodbah in predvsem sankcij. Na pogovorih z nemškimi sindikalisti smo izvedeli, da potrebujejo za rešitev problema nekaj tednov, ko se ustanovi komisija, ki poskuša to rešiti. Če to ne gre, gredo na sodišče in je v nekaj tednih vse rešeno. Če bi mi imeli takšen instrumentarij, bi bilo mnogo manj problemov. Ko se bo uredila lastnina in vse to, menim, da bo tudi pri nas manj problemov v tovarnah. Odvisno je, kakšen kapitalizem bo prišel; za zdaj kaže, da grob, predzgodovinski.

PANORAMA: Zdaj smo imeli še drug fenomen – notranje delničarstvo. Kdo bo skrbel, da bo to pošteno in normalno funkcioniralo?

PIRC: Tega problema se zavedam in nisem zagovornik večinskega deleža delavcev. Sem za to, da zaposleni dobijo delež, ki ga morajo dobiti, vendar se mi zdi dokapitalizacija, kot je v Litostroju, to je svež denar, ugodnejša.

PANORAMA: Delavci boste recimo imeli 49 odstotkov lastnine. Nekoga pa boste rabili, da vam bo to peljal.

PIRC: Tudi o tem smo govorili, kaj bomo naredili, ko bomo postali lastniki dela Litostroja. Najbrž se bomo morali združiti. Verjetno bo potrebno imenovati koga, ki bo zastopal naš interes za kapitalski delež. Delavski interes pa je drugo, tu pa bo moral biti sindikat. Pojavlja se dilema, češ kot delavec bom hotel večjo plačo, kot lastnik pa čim manjšo in na koncu leta dividendo. To je iluzija. Dividend ne bo še lep čas. Če pa se bo kje pokazal kakšen dobiček, bo verjetno šel v kakšno širitev in vlaganje. Tudi od delnic ne pričakujem veliko. Pripravljen sem vložiti certifikat v Litostroj in verjamem, da ne more propasti. Vendar ne pričakujem ne vem česa. Podjetja, ki bodo ostala, bodo imela perspektivo in vrednost.

PANORAMA: Bi želel pred kongresom povedati še kaj posebnega?

PIRC: Sem eden od delegatov na tem kongresu in dejansko upam, da bo utrdil vlogo sindikata. Je pa res, da se moramo pred kongresom še marsikaj dogovoriti, kakšno zvezo potrebujemo. To moramo razčistiti prej in priti na kongres usklajeno.

Marjan Horvat

Piše: Martin Ivanič

Čemu posredništvo cerkve

Kot laik domnevam, da vidi Cerkev svojo vlogo v posredništvu med bogom in ljudmi. Vendar sem do nedavnega to posredništvo razumel v duhovnem, morda lahko rečem v duševnem smislu. Saj sem bil navsezadnje v mladih letih deležen večine tovrstnih prijav na »svetlo onostransko bodočnost«. Celotno obdelavo sem doživljal kot skrb za mojo dušo, medtem ko telesu ni veljala kakšna posebna pozornost. Imelo je zgolj vlogo nekakšne embalaže.

Zadnje čase me cerkveni ljudje prepričujejo, da Cerkev pripada tudi gmotno, materialno posredništvo med ljudmi in bogom. Tega ne sklepam na podlagi kakšnega mehanicističnega razumevanja trditve, da je bog ustvaril ves svet in da (kar bi lahko veljalo zlasti sedaj, ko smo spet začeli čislati zasebno lastnino) rezultati dela pripadajo tistemu, ki je delal. Bog vsekakor ima pravico do takšnega stališča, ne sme pa biti pregrešno, ako v tem primeru pričakujemo kakšno »avtorska« dokazila. Ne, do tega sem prišel na podlagi nedavne nadškofove izjave, podane ob zdradah zastran vračanja denacionaliziranega

premoženja. Rekel je namreč, da kar je od Cerkev, je od vseh Slovencev. (Morda nisem ponovil do črke natančno, a izjava je prikladna, saj v sebi skriva hrepenenje težnjo, da bi kar vsi Slovenci veljali za katoličane ali vsaj za verne.)

Tukaj se moja zmocnost za normalno razumevanje sveta neha. Če je do nedavnega vse skupaj že bilo last vseh Slovencev (pustimo razmišljanje o zlaganosti vseh oblasti in ideologij) – vsaj tako nas je učila prejšnja oblast in o tem razglasila celo nekakšne neoprijemljive postavbe – čemu je treba sedaj to jemati, se kregati, trošiti čas in denar, da bi bilo na koncu spet vse skupaj naše? Sicer pa, če ne leporečimo, je popolnoma jasno, da gre sedaj za transformacijo nekega premoženja med vse prave Slovence, pravi pa so tisti, ki so ponižni in poslušni.

Toda zavoljo resnicoljubnosti je treba dodati nekaj sicer znanih dejstev. Nihče na svetu ne more zanikati dobrih del Cerkev oziroma njenih »aktivistov« za številne tako ali drugače uboge in ubožne, ki so jih pozabljale vse mogoče hibridne državne tvorbe,

v glavnem prav »namenske«, a so preveč denarja in časa zapravile za modrovanje in sestankovanje o tem, kako pravično pomagati, pri čemer je za zadnje dejanje obojega največkrat zmanjkalo. Resnica je tudi, da je prejšnji zločinski režim na sistemski ravni rešil marsikaj, kar je preprečevalo drastično ubožnost in s tem potrebo po takšni dejavnosti Cerkev. Vendar pa drži, da je za ljudi storila marsikaj dobrega in da se je ta njena dejavnost izrazito povečala od ukinitve prejšnjega zločinskega režima in njegove zamenjave s sedanjim, ki sicer ni zločinski, a uspešno producira povpraševanje po cerkveni in drugačni dobrodelni dejavnosti. Posebej se je povečala tudi zavoljo nesreče, ki je po razpadu nekdanje skupne države prizadela toliko ljudi.

Kakor se po eni strani s spoštovanjem klanjam omenjeni dejavnosti Cerkev, pa me sedanji njen pohlep spravlja pred moralno vprašanje, ki bi ga pojasnil takole: dajte meni velikansko premoženje (vendar me nič ne sprašuje, na kakšen način sem prišel do njega in koliko ljudi sem pri tem onesrečil), pa boste videli, da bom izdatno pomagal tudi ubogim. Da je to pametno in ekonomično početi, so spoznali že davno pred nami.

Ostajajo tudi druga vprašanja. Denimo: Spomnim se priprave starejše znanke iz močno katoliškega, sicer pa revnega podeželja. Skromnost in še večkrat pomanjkanje sta bili stalni spremljevalki. Pa tudi železna navada, da se je, ne glede na še tako slabo letino ali nesrečo, v župnišče odala kakšna krača, šunka in po-

dobno. A pri vsem je bilo najbolj boleče, ko je kot mlad in večno lačen deklič gledala, kako so iz župnišča v poletni vročini metali na gnojšče velike kose črvicega mesa, ki bi ga bili reveži prej pojedli s kostmi vred.

Na to sem se spomnil ob vesteh, da na gorenskem koncu Cerkev tne dni vračajo na tisoče hektarjev gozdov. Cerkev menda ni prav zadovoljna, saj je pričakovala še bistveno več. V dvomih pa me pušča nekaj drugega. Nadškofovske zakladnike M. Springer je novinarke na malce izzivalno vprašanje, kako bo Cerkev s tem gospodarila, odgovoril, da so dvomi neupravičeni, ker da so najeli dobre gozdarske strokovnjake, ki bodo zagotovo solidno opravljali svoje delo. Ker je cerkveno v resnici vseslovensko, sem se, ne brez cinizma, vprašal, koliko neki je med njimi takih, ki deklarirano pripadajo recimo liberalni demokraciji ali združeni listi, so pa sicer izpričani strokovnjaki.

Ne dvomim, skratka, da bo veliko Slovencev deležnih blagoslova cerkvenega premoženja. Toda zaskrbnjuje me nekaj drugega. Ali bo človek, ki bo hotel jesti iz cerkvene roke, lahko ohranil in izražal svojo duhovno prostost in voljo? Na tej točki vidim največjo nevarnost, da bo enačaj med cerkvenim in vseslovenskim odgovorom.

In naj za konec pristavim (da se ne bi prepirali za oslovo sencol), da so morebitni izgovori, češ tudi pod prejšnjo oblastjo niso bili enakopravni, čista hivanščina. Saj smo menda v vse te spremembe šli zato, da bo bolje, ne pa zato, ker je ljubi bog odpiskal konec polčasa.

ampak so vse skupaj obravnavali kot »državljansko vojno«, v kateri so vsi udeleženci odločno krivi in odgovorni. Takšno stališče obremeni tudi vse dosedanje načrte o delitvi BiH na muslimanske, hrvaške in srbske enote.

Združeni narodi se v vseh dokumentih zavzemajo za obrambo ozemelske celovitosti hrvaške države, toda še naprej je tretjina njenega ozemlja izven nadzora Zagreba. In prav s tega področja so bili zadnje dni izvedeni pomembni vojaški posegi pri obleganju Bihaća.

Za zdaj še ni povsem jasno, ali bodo odločnejši nastopi letalstva Atlantskega pakta preprečili srbsko ofenzivo na Bihać. Popolnoma pa je jasno tole: če bi padel Bihać, bi bile posledice še hujše od padca Vukovarja. Evropske države in ZDA se tega popolnoma zavedajo, nimajo pa izdelane skupne politike omejevanja napadalnosti skrajnega srbskega nacionalizma. Beograd pa še naprej spretno prodaja svetu svojo trditve, da Srbija ni v vojni niti z BiH niti s Hrvaško.

Kljub najnovejšim posegom letalstva Nata in najavljeni ostrejši ameriški politiki se stvari še vedno vrtijo v začaranem krogu.

stantski Prekmurec David Novak napiše prvo posvetno pesem v materinščini kot knjižnem jeziku z naslovom Slovenska pesem. Vseslovenska vsebina in narodnostna ideja nedvoumno kaže na povezanost in seznanjenost vseh Slovencev o svojem življenju, prostoru in času.

Pastorji, šolniki in kantorji niso zadremali v zadovoljstvu prve pesmarice, ampak jih je prisetiteljsko in humanistično poslanstvo sililo v prizadevanje po novih pesmenih knjigah. Števan Sijarto Večeslavski izda prvo mrliško pesmarico Mrtevčne pesmi leta 1796. Te pesmi so peli v zboru ob čutju pri mrliču in ob pogrebi. Pesem kot leposlovna zvrst je živeča na vseh življenjskih črtah: od rojstva preko krsta do poroke in vse do smrti.

Mihail Barla Soboški je bil prevajalec in v rokopisu je pripravil slovnico materinskega jezika, zato se je zanj zanimal Jernej Kopitar. Leta 1823 izda pesmarico Krščanske nove pesmene knjige, s katero je zelo vplival na nadaljnji razvoj prekmurskega protestantskega pesnikovanja.

barjeve in Dalmatinove, seveda pa se tudi kak tujki ni mogel izogniti, saj se določeni termini niso dali pomensko razumljivo prevesti in prav zato je tudi sam tvoril, zlagal ter sestavljal nove besede, vendar skorajda nikoli ne v škodo živosti domačega jezika.

Števan Küzmič Strikovski je vedel, da je poleg vseh ostalih knjig pesmarica tista, ki je neobhodna tako za cerkveno kot tudi za šolsko rabo. Petje v materinščini je bilo zanj vzgojno in estetsko početje, zato je želel izdati prve pesmene knjige, vendar ga je prehitela smrt in je njegovo delo nadaljeval Mihael Bakoš Šalovski, ki je izdal prvo pesmarico v prekmurščini kot knjižnem jeziku – Novi graduval leta 1789. V zbirki je zbral pesmi od 16. stoletja naprej; in sicer iz mnogih rokopisnih pesmaric, nekaj jih je prevedel in priredil, vse pa je popravljal v jeziku, rimi, ritmu in poudaril je razumljivost ter smiselnost pesmi kot estetskega doživljanja.

Ko govorimo o pesnikovanju, moramo omeniti leto 1774, ko v tujini visoki šolanec prote-

arena

Da ima ta dežela svoj nadvse ekskluziven nacionalni šport, to je blatenje in sumničenje vseh, seveda ni nobena nova pogurnjavščina. Lov je odprt non-stop, ima pa tudi častljivo tradicijo. Dr. Bučar je pred dnevi v parlamentu lepo povedal, kako so med vojno mladce zganjali v vojašnice, tam pa so se ob fašistih ali nacistih vedno našli domači

Lovec

denuncianti, ki so s prstom kazali na tiste, ki jih je bilo treba poslati v taborišča. In morda tudi pred puške. To je bila seveda krasna prilžnost, da se znebijo političnih sovražnikov, lahko pa tudi siceršnjih.

Potem je bilo vojne koncu in ljudje kmalu niso vedeli, ali naj kričijo »Živijo, Stalin« ali »Dol s Stalinom!«, in enkrat so prvi ovajali druge, nato pa drugi prve, pa ne samo zaradi Stalina. Ko informburo ni bil več aktualen, pa so kajpak ostali udbaški priskledniki, ki so ovajanje steli za sveto domovinsko dolžnost, oblast pa si je tudi izmisljala ovadbe, ko se je hotela znebiti svojih sovražnikov.

Ko je prišla nova demokracija, ovajanje ni bilo več posebno moderno, mnogo boljše je postalo javno blatenje in sumničenje. In tako imamo najnovejši primer, ko je poslanec Marijan Poljšak v slogu jurišne desnice osumil Uroša Koržeta, direktorja sklada za razvoj, da je podjetniško vmešan v zadevo portoroškega Bernardina. Pa se je na Koržeta spravila policija in raziskala zadevo in ugotovila, da ne gre za Uroša Koržeta, marveč za nekega njegovega daljnega sorodnika. Potem bremo še umotvor samozvanega raziskovalnega časnikarstva, da sicer res ne gre za Uroša Koržeta, da pa je poslanec Poljšak tudi imel nekaj prav, saj gre za daljnega sorodnika.

Vzorec je torej tukaj. Takoj lahko začnemo mrzlično raziskovati, kaj vse počenjajo, s čim se ukvarjajo in na kateri strani so naši daljni sorodniki, mrzli in manj mrzli bratranci, mrzle tete in mrzli strici, pa snah, svaki in podobna zlahta. Kajti račun za njihovo početje, čeprav jih nismo videli že sedem dolgih laških let ali pa sploh ne vemo, da obstajajo, nam bo gospod Poljšak s svojimi časopisnimi podporniki izstavil slejkoprej.

Še najbolj je, če se v časopisih, vsaj med malimi oglasi, že vnaprej odgovemo vsemu daljnemu sorodstvu, vsekakor pa se moramo na nove možne načine distancirati od njihovega početja. Vsi direktorji morajo vsem daljnim sorodnikom prepovedati kakršno koli podjetniško in po možnosti tudi politično (zaradi lobiranja) dejavnost. Najbolje je, da gre ta prepoved vsaj do dvanaajstega kolena, ker sicer se vedno obstaja nevarnost sodobnih lovcev na glave.

En delavec in en direktor sta te dni povedala sveto, vendar zelo zaskrbljivo resnico. Najprej je Tugomer Kušan, Metalkin delavec med drugim dejal, da kdor do konca zavozji firmo, je posloval zakonito, kdor pa je ustvaril dobiček, ga je treba križati. Podobno pronicljivo kratek je bil tudi Edvard Oven, direktor državne

Divjad

stanovanjskega sklada: v Sloveniji je nevarno biti uspešnejši od večine, saj ti v hišo zelo hitro pošljejo revizorje.

To nam najprej pove, da imajo do dobrega poslovanja, ki prinaša dobiček, enak odnos tako menedžerji kot delavci, saj za oboje pomeni večjo socialno varnost, ne glede na to, da se ta v posameznem primeru pojavlja na različni ravni. To so kajpak svete prepovedi, ki so veljale tudi v prejšnjem, socialističnem sistemu, in veljajo tudi v tem sistemu, za katerega najbrž niti sam Bog ne ve, kakšno ime bi si zaslužil.

Res je tudi to, na kar opozarja gospod Oven. V tem našem (ne)sistemu ali antisistemu je nevhvaležno pa tudi nevarno biti uspešen. Vsi, ki so poslovno uspešni, so nenehno v nevarnosti, da bodo jutri ali pojutrišnjem okvalificirani za udbomafijce, tatove, oprode prejšnjega sistema, prikrite komuniste in podobne podalpske folklorne pojave. Slovenija je pač prekrasno lovišče za vse vrste divjih in plačanih lovcev, ki so jim pomembne samo trofeje nad njihovimi kamini, pa čeprav je pri tem treba iztrebiti vse kapitalce po vrsti.

Največja packarija pri tem pa je, da se lovci sklicujejo na družbeno lastnino, ki jim pripada. To bo prišlo na dan takrat, ko bodo certifikati spremenjeni v delnice in lo se bo razblinilo pričakovanje, da bo glavno in edino zanimanje delničarjev dobro gospodarjenje, torej dobičkonosno, o katerem govorita omenjeni delavec in direktor. Stranke, vsaj nekatere, bodo namreč naredile vse, da bi njihov vpliv posegel tudi v odločitve delavcev delničarjev. Pričakovana velika razpršenost delničarskega vplivanja se bo prelevila v strankarske grupacije, ki jim seveda ne bo prvenstveno mar dobro gospodarjenje, marveč medsebojno strankarsko spodnašanje, v ozadju katerega bo seveda tičala velika sla po oblasti, ki do politične vodi prek kapitala, do gospodarske pa prek politike. To je pač norost, ki jo nosi v sebi paranoja kar zajetnega dela podalpske novodobne politike in ki se ji lahko uprejo samo delavci – volivci. V zadnjo plat naj pošteno brnejo vse politike, ki vtikajo nos v dobro gospodarjenje, pa naj jim je ime Janez, Lojze, Marjan ali Ivan. Takih lovcev ne zanima, koliko jelenov je še v gozdu. Hočejo samo svojo trofejo.

Boža Gloda

Piše: Jože Smole

Vukovar - Bihać?

Ali napad letal Atlantskega pakta na srbsko vojaško letališče Udbina v Kninski krajini najavlja tudi odločnejši nastop proti srbskim agresorjem?

Evropske države in ZDA se strinjajo, da je treba preprečiti srbsko zasedbo Bihaća. Toda o vsem drugem se razlike med njimi še povečujejo. V nekaterih zahodnih dnevnikih smo te dni prebirali mnenje, da bi lahko prišlo do resnih zaostroitev med članicami Nata.

Neposredni povod je bila samovoljna odločitev Washingtona, da ameriške pomorske sile v Jadranu ne bodo več nadzirale prepovedi prodaje orožja bosanski vladi. Francoski in britanski predstavniki so ocenili, da so se ZDA s to odločitvijo opredelile za eno od udeleženk v »državljanski vojni«. Takšna ocena odkriva, da

nekatero zahodne države še vedno nimajo odločnega odnosa proti Srbiji kot agresorju. Živijo v iluzijah, da bo razumevanje za velikosrbske interese pripeljalo do vzpostavitve miru v Bosni in Hercegovini. V tej smeri je tudi postopno ukinjanje sankcij, kar se med drugim kaže tudi v uvedbi rednih poletov mnogih letalskih družb v Beograd.

Objava nekega »tajnega dokumenta« Pentagona o »mehkih in trdih variantah« je dvignila veliko prahu. Vojaški krogi v Washingtonu se kot minimum zavezmajo, da bi ameriškim zasebnim podjetjem dovolili prodajati orožje bosanskim Muslimanom in Hrvatom. Če to ne bi zadostovalo, naj bi ameriška vlada zagotovila vojaško pomoč v višini 400 milijonov dolarjev. Kot skrajna opcija je v omenjenem »zaupnem dokumentu« Pentagona naveden znesek pet milijard dolarjev!

V polemikah, ki jih je ta »tajni

Piše: Drago Kuher

Slovenska pesem

Po Števanu Küzmiču Strikovskem se je ustvarjanje prekmurskih slovenskih protestantov nadaljevalo s še večjo vnemo, kar se je izražalo tako na cerkvenem kot na šolskem področju, mogoče pa je zaslediti tudi druge zvrsti in oblike posvetnega sporočanja, ki so bile prepotrebne za vsakodnevno pisno in govorno sporazumevanje. S svojim pastorskim, šolniškim, zbirateljskim, prevajalskim in izvrinim ustvarjalnim slovstvenim delom je odločilno prispeval k vsestranski integraciji prekmurskega življa v slovenstvo, zato je zmotna trditve, da so njegovi predhodniki, predvsem pa on sam, s prekmurščino v knjižni obliki še bolj ločevali Prekmurce od ostalih Slovencev.

Resnica je prav nasprotna, saj so z opismenjevanjem in s tiskanjem knjig v prekmurščini dokazali, da je domača beseda primerna za tisk in leposlovje. Knjiga je šele z njim dobila zasluženost mesto v duhovnem življenju naroda njegove rodne krajine.

Besedni zaklad, knjižni jezik, skladnja in slog so nazorni, domači in živahni, pravzaprav toliko estetski, da se popolnosti lahko samo čudimo, če vemo, kje je veliki mož prekmurske slovenske matere živel in v kakšnih razmerah je ustvarjal, saj so ga preganjali in zaslisevali na celi črti, ker je bil trn v peti takšnim ali drugačnim klerikalcem in oblastnim želježem. Besede je iskal predvsem v domačem prekmurskem ravnem – goričnem okolju, čeprav jih je zajemal tudi iz drugih krajev in pokrajin, zlasti pa Tru-

Jože Jagodnik, novinar, ki se ga Mariborčani najbolj spominjajo po jutranji oddaji Dobro jutro, Maribor, in državnozbornski poslanec sprašuje:

»KDAJ SE BODO GIBANJA 'ENE NAJBOLJ RASTOČIH EKONOMIJ V EVROPI' POZNALA TUDI V MARIBORSKIH ŽEPIH?«

Mariborski gospodarski voz še naprej drvi po klancu navzdol – Kriza se ni začela včeraj, še najmanj z osamosvojitvijo Slovenije, marveč nekaj desetletij prej – Za policentrizacijo je potrebno razumevanje.

Časnik piše za danes. Vsakdo, ki se ukvarja s »pisanjem za danes«, je razpet med včeraj in jutri. Za Maribor je bil včeraj znos, jutri kot vsak jutri je obetajoč, toda Maribor danes, Maribor z vsemi dejstvi, podatki, dokazi krize, dejansko ne vzbuja optimizma. Pa čeprav ga nekateri (donkihotsko?) tako vztrajno ponujajo!

Medtem ko Slovenija v iztekajočem se letu prvič od leta 1986 beleži pozitivne gospodarske dosežke (družbeni bruto proizvod naj bi bil po oceni višji za 4–5 odstotkov), se negativna gibanja v Mariboru nadaljujejo. Veleče se kamenje niti v enem samem segmentu ne kaže znakov preobrata!

Mariborski gospodarski voz še naprej drvi po klancu navzdol. Ali ga bo zaustavila privatizacija? Morda nova gospodarska politika? Ali pa bo nemara temu kos gasilska pomoč, seveda če je potapljaščemu se sploh še možno pomagati?

Maribor danes je še kako drugačen od Maribora včeraj. Metalna na primer obstaja samo še na papirju, Elektrokovina prav tako. Nekaj podobnega je moč zahtevati za TVT. Enajst podjetij (med njimi nekdanji celotni MTT, Stavbar, Cevovod, Špedtrans) je pristalo v »Koržetovem« skladu in ne ustvarjajo nikakršnih izgub več, kajti kmalu bodo postale le še spomin v stilu – bilo je nekoč.

Nekoč so bili tudi Atmos, Ferro-moto, Trnasom, Tekol, Lilet, TSN, Gumarna...

Neusmiljen ples števil in dejstev

Maribor – pri čemer je mišljeno mesto z zaledjem vred, je v letih intenzivnega zaposlovanja razpolagal z 90.000 delovnimi mesti.

V devetdesetih letih se je številka naglo zmanjševala, skoraj prepolovila. Tako je bilo v juliju letošnjega leta v občini Maribor zaposlenih 55.570 ljudi, v podjetjih s področja gospodarstva pa vsega 41.180 delavcev. Stopnja nezaposlenosti znaša 22,4 odstotka, v državi 14,1 odstotek. Do polletja letos se je število zaposlenih v občini zmanjšalo za nadaljnjih 5,5 odstotka (RS – 3 odstotke). Struktura zaposlenih v gospodarstvu in negospodarstvu je bila letos 75:25 (leta 1981 86:14).

Nedavna analiza Agencije RS za plačilni promet o doseženih poslovnih rezultatih mariborskega gospodarstva v obdobju 1986–1993 je v primerjavi z rezultati gospodarstva v Sloveniji nakazala vrsto tako neugodnih gibanj, ki sama zase bijejo plat zvona. V letu 1987 so izgube preslegle akumulacijo! Še leto pred tem je mariborsko gospodarstvo ustvarilo 10,7 odstotka vseh prihodkov slovenskega gospodarstva. V letu 1993 pa le še 7,6 odstotka!

Na narodnogospodarski ravni letos prvič po letu 1986 statistični kazalci kažejo pozitivne trende. Za Maribor to ne velja, še naprej se izgube kopičijo bistveno hitreje kot zmoglost akumulacij.

Do konca lanskega leta se je industrijska proizvodnja v Mariboru v primerjavi z letom 1986 (zadnjič porast – 5 odstotkov) zmanjšala za več kot polovico. V državi za okoli 35 odstotkov, toda letos prvič raste znatno hitreje – za okoli 8 odstotkov v primerjavi z lani.

Najbolj zgovorni pa so podatki o družbenem bruto proizvodu. Zadnje leto pozitivne rasti je bilo leto 1986 tako za Slovenijo (3,08) kot za Maribor (6,3). Potem sledi osemletno padanje, ki pa se za Slovenijo v letu 1994 konča. Upamo, da nepreklicno, kajti

v nasprotnem primeru so dejanske mariborske perspektive silno zamegljene.

Maribor je pri »lastnem« družbenem bruto proizvodu zabeležil naslednje podatke od leta 1987 dalje: –5,388 –5,89 –3,390, –10,791 –16,892 –9,9, 1993 (ocena) –2,7 in 1994 (proгноza) –1,3 odstotka. V tem letu pa se pri rasti DBP v državi prvič nasmehne sreča, saj naj bi dosegli po osmih sušnih letih prvi pozitivni premik, kar je vsekakor težko pričakovano, pa tudi z muko načrtovano dosežek.

In zdaj se postavlja v zvezi z obravnavano temo vprašanje, kdaj se bodo ta gibanja »ene najbolj hitro rastočih ekonomij v Evropi« (mnenje dr. Maksa Tajnikarja) poznala tudi v žepih tega gospodarstva, na primer v mariborskem?

Kaj se je zgodilo

Morda se v nobenem slovenskem mestu to vprašanje ne postavlja tako pogosto kot prav v Mariboru. Kriza se namreč ni začela včeraj, še najmanj z osamosvojitvijo Slovenije, marveč nekaj desetletij prej.

Franci Pivec, eden izmed najboljših poznavalcev razmer, je v brošuri »O prehodu« zjel

goče zajeziti s političnim čevkom, odgovori in obljube niso delovale, pogajanja s popolnoma samosvojnimi voditelji niso bila možna. Absolutno jasno mi je bilo, da bi vsak fizični pritisk (npr. milice) povzročil razdejanje mesta. Jeza je morala na plano in pravično ali ne, so jo nekateri morali vzeti nase.

Za strelce so služili Bohorič, Čuk, Štelcer, drugi in tretji dan pred občinsko skupščino tudi jaz in še kdo. Globokoumne analize, s katerimi so nekateri v medijih pospremili dogodek, so bile sicer iskriče, vendar brez vpliva na potek. Ključni problem trenutka je bil, kako priti do pogajalcev med štrajkaajočimi delavci in kako dogovarjanje vrniti nazaj v podjetja, kjer edino lahko obrodijo kakšen konkreten sad. V štirih dneh se je do skrajnosti pazilo, da ne bi kakorkoli provocirali ekstremistov (tudi ne ob zasedbi križišč, glavne železniške postaje), fajterji so se utrudili in zamenjali so jih tisti, ki so natančneje vedeli, v čem je problem.

Marsikomu pa je bilo že takrat jasno, da je štrajk označil sodni dan mariborske industrije. Bilo je nekaj namigov, da so revolt spodbudili zunaj podjetij, vendar je tudi za takšne morebitne spodbujevalce zadeva prerasla pričako-

vodnja prometnih sredstev, kemija, tekstil.

Ni pa mogoče trditi, da sestavni deli projekta Maribor 2000 niso bili uresničljivi. To je pokazal čas:

Vse kaže, da je naboj Maribora za novimi projekti naravnani na ciklus enega desetletja. V začetku devetdesetih let, ko se je začela rojevati nova demokratična oblast, je ponovno oživila pobuda, kako do novega strateško razvojnega načrta.

Vzniknil je Maribor jutri. Po pomoč se je Maribor zatekel v daljino Kalifornijo, na slovit inštitut univerze Standford. V mestu pa so si oblasti zavoljo te odločitve nakopale silno jezo univerze, takratnega rektorja in menedžmenta. Projekt je veljal 900.000 dolarjev, do polovice pa ga je sofinancirala tudi republiška vlada. Dobra stran projekta, ki je v režiji sicer prizadevnih standfordovcev nastajal dve leti, je bila v posnemanju: nekatera slovenska mesta, med njimi Ptuj, Jesenice, Novo mesto, deloma Nova Gorica, so izdelovala lastne vizije. Toda bili so bolj previdni – namreč skoraj izključno z domačo pametjo.

Izbor za Standford pa ni bil naključen. Američani so bili iz-

Gradnja Koroškega mostu, ki je pravzaprav zahodna obvoznica Maribora in bo, ko bo popeljala dnevno najmanj 24.000 vozil na obvoz pred zahodnim delom mesta do središča z bodočo vzhodno obvoznico, se je v zasnovi začela že leta 1938. Temeljni kamen je bil položen pred dvajsetimi meseci. Maribor pa se boji, da bo glede na voljo, ki jo je treba potrjevati ob državnem proračunu vsako leto posebej, zidava mostu in obvoznice trajala še krepko v prihodnje tisočletje.

Pred dnevi je Maribor dobil novo gledališko dvorano. Gradnja je trajala celih devetnajst let. Maribor je med zadnjimi v državi dobil spodobno mestno športno dvorano, gradnja je trajala skoraj 10 let. Veliko političnega razburjenja je bilo konec 60-tih let, ko v Mariboru ni bil izglasovan samoprispevek za izgradnjo bolnišnice. Štajerska metropola je kakšno leto za tem vse to popravila. Samoprispevke so občani zbirali nekaj desetletij, pravzaprav do nedavnega, včasih tudi po več hkrati. Tako se je mesto vendarle dokopalo do spodobnih bolnišničnih zmogljivosti – predvsem z angažiranjem lastnih sredstev.

Morda pa le svetlejša perspektiva

Tudi dejstvo, da je Maribor izgradil s pomočjo vse Slovenije izrazito moderno zasnovano univerzitetno knjižnico, ki je primerljiva z najbolj sodobnimi knjižnicami v Evropi, ne more v zavesti Mariborčanov spremeniti podobe o odnosu, ki ga imajo do mesta – država, prejšnja ali sedanja.

Vse pa kaže, da bi se v prihodnosti le kazalo obrniti nekoliko na bolje. Maribor in Ljubljana se bosta še pred koncem tisočletja vendarle prometno tesno povezali, tako pač, kot se prvo in drugo mesto povsod po svetu najprej poveže. Tako imenovani dvojni Y pa je, kot vse kaže, tudi končna razrešitev tranzitnih in obvoznih cest mimo Maribora in okoli njega s povezavami Šentilj, Murska Sobota, Ptuj (Zagreb), Ljubljana.

skoraj sanjske, saj se niso spreminjale praktično od trase južne železnice.

In »južna« železnica je v zgodovini Maribora odigrala silno pomembno vlogo. V nemškutarsko mesto, kjer so bili meščani poveli bogati priseljenci, je zavel pridih industrijske revolucije, ki se je prav v Mariboru prvič dotaknila tudi ozemlja Slovenije. V prejšnjem stoletju so se našli ljudje, ki so znali to s pridom izrabiti.

Ali se priložnost ponavlja

K prometnim prednostim Maribora, kakršne so mu v zgodovini izdatno pomagale pri razvoju, sodi tudi popolnoma nova in najbolj perspektivna komunikacija – tako imenovana komunikacijska magistrala. V mesto jo je pripeljal IZUM – inštitut informacijskih znanosti, ki je s sistemom COBIS (kooperativni online bibliografski sistem in servis) povezal najvažnejše slovenske informacijske vire in uporabnike. Še več: domače uporabnike in informacijske potenciale je odprl svetu. Torej se je informacijska revolucija kot svetovna realnost in izziv dotaknila Slovenije najprej prav v Mariboru. Ali se bodo tudi danes našli ljudje kot v času Južne železnice? K temu velja dodati, da se slovenska vlada ni ustrašila žolčnih ugovorov, da takšna informacijska centrala pač ne more delovati zunaj Ljubljane. To ji moramo Mariborčani šteti v velik plus!

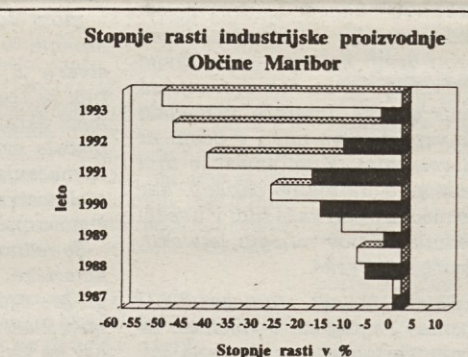
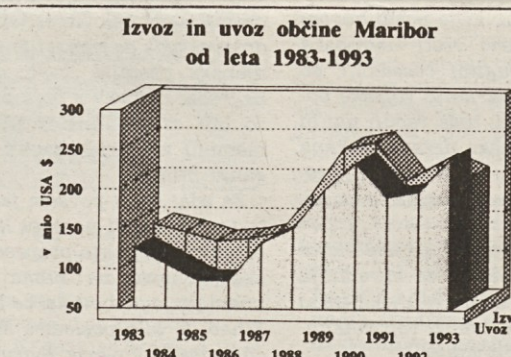
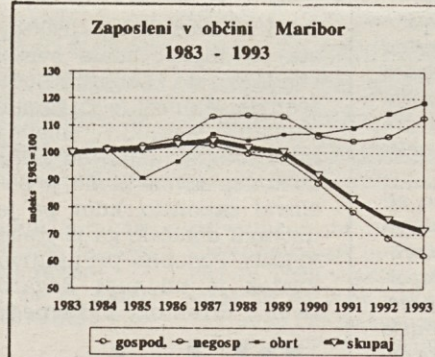
Za policentrizem je potrebno razumevanje

Mariborska vztrajanja pri razvoju več slovenskih centrov se ponavadi zožijo na razumevanje, da je posredi le želja po nekakšni vzporednici z Ljubljano. Pri tem je veliko poenostavljanja, tudi v Mariboru samem. V svoji neizmerni ambiciji po statusnem tekmovanju z metropolo Mariborčani pogosto pozabljamo, da bi v tem primeru izgubljali vsaj trije: glavno mesto, štajerska metropola in »preostanek« Slovenije.

Maribor si bo priboril od Ljubljane toliko funkcij drugega centra, kolikor jih bo okolica Maribora (Ptuj, Slovenska Bistrica, Lenart, Radlje ob Dravi, Ormož, Ljutomer, Gornja Radgona) pripravljena odstopiti temu istemu Mariboru. In Maribor svojim lastnim in edinim naravnim zaveznikom. Brez njih bi bil namreč uboga para, taka kot zdaj tudi zares je. Kljub občasnemu blišču skozi teatersko svetovljanstvo, lentarskim spektaklom in obasnim silvestrskim ognjemotom, bolj za krepitev samozavesti kot pa kaj drugega.

Pri tem bo nedvomno bolj od lokalnih strasti pomembna zdrava kmečka pamet. Na vsaki njivi si preudaren kmet pač ne postavlja kašče! Naslovnik za ključje do lastnega žita pa je tudi znan, to je Maribor sam. Da pa mora tečaje kdaj pa kdaj namazati kdo iz države, pa bi bilo več kot (pre)lepo!

Jože Jagodnik

morda največ med seboj soodvisnih argumentov.

»Kaj se je pravzaprav zgodilo z Mariborom? Jugoslavija ga je uporabljala kot izhodišče industrializacije. Kadri in kapacitete so se usmerili v proizvodnjo investicijske opreme. Dokler so trajale naložbe, je Maribor cvetel. Ko je Boris Kraigher v prvi polovici šestdesetih let začasno ustavil investicije, je Maribor resno klecnil. To bi ga moralo izučiti, pa ga ni. Ko je bila Kraigherjeva gospodarska reforma skupaj z njim pokopana in je Jugoslavija navallala na tuje kredite, da bi si umetno podaljšala življenje v sedemdeseta leta, se je Maribor spet lepo vrnil v stare tirnice, kot da se ni nič zgodilo.

Zlata doba investicij (vsaj za Maribor) v sedemdesetih letih je bila zadnja priložnost, da bi si mariborska podjetja sama sfinancirala svoje prestrukturiranje za obdobje, ko bodo naložbe nepreklicno usahnile. Tu in tam so kaj malega v tej smeri poizkusili, večina energij in denarja pa je šlo za tozdiranje in nove občine. Titovo smrt, energetske krize in ukinitve tujih investicijskih kreditov smo dočakali z ustavljajimi tekočimi trakovi, odpovedanimi naročili, pač pa z blaznim številom večjih ali manjših šefov s sedmimi občinskimi garniturami.

V resnici je čudno, da se je znameniti štrajk zgodil šele dvajsetega julija 1988. Takrat vse zili na cesto in Maribor je napolnila strašna delavska jeza. Kot knapovski otrok sem občutek za delavski revolt nosil v podzavesti, kot študent sem sam organiziral nekaj demonstracij, protestne marše sem doživel tudi v tujini, vendar je mariborski štrajk po elementarnosti in neobvladljivosti vse to presežal. Ni ga bilo mo-

vanja in vsi so dojeli, da se s tem ognjem ni dovoljeno igrati, ker nihče ni varen pred njim. Če je bil to pozitiven poduk štrajka, pa je bilo negativno spoznanje to, da Slovenija nima moči (kasneje se je potrdilo, da tudi ne volje) za rešitev Maribora.

Tako Franci Pivec v brošuri »Na prehodu«, obravnava obdobje med 1988 in 1994, torej čas, ko so ga tedanje strukture iz ljubljanskih ministrskih soban poslale v Maribor, na teren – kot se je kasneje izkazalo – ugasniti luč ortodoksnih partij in zavestno poiskati poti prenoje.

Maribor 2000, Maribor jutri – domača in kalifornijska pamet

Ni naključje, da si je Maribor že konec osemdesetih let prizadeval poiskati pota za prestrukturiranje svojih gigantov, ki so zaposlovali praviloma po nekaj tisoč ljudi. Nastajal je projekt Maribor 2000. Mobiliziral je na desetine univerzitetnih profesorjev, nastajajočo znanost, raziskovalce v podjetjih, razvojno usmerjene direktorje, recenzente. Tudi do Maribora, ki je predstavljal osmino potenciala Slovenije, je prišla nesporna ugotovitev analitikov ekonomskega razvoja, da je mestom in regijam, ki so slonela na klasičnih industrijskih podjetjih, preprosto odzvonilo.

Projekt Maribor 2000 je za generatorje prihodnjega razvoja opredelil nekakšna štiri jedra, okoli katerih naj bi druga podjetja videla svoj razvoj. Napaka je bila v tem, da so avtorji še naprej zaupali sebi in svojemu »kljusetu«, ki pa je bilo že določeno finančno upehanost. Vsa tako imenovana jedra so doživela kolaps, še preden je projekt lahko začel – elektroindustrija, proiz-

brani po natečaju, na katerem je sodeloval tudi nemški oddelek tudi svetovno znanega Mo Kinseyevega inštituta. V 90-tih letih je namreč kar nekaj mariborskih podjetij spoznavalo nujnost stika z globalnim načrtovanjem, kakršnega so ponujali iz belega sveta. Metalna se je družila s planerji iz New Yorka, TAM z makroekonomisti iz Düsseldorfa, Zlatorog s Henklom z Dunaja. Tudi to je sovplovalo na odločitve, kako do odrešujočega projekta, ki naj Maribor popelje kot prenovljeno mesto velikih možnosti k bogato obloženim mizi svetovne trgovinske menjave. Takratna slovenska vlada pa je z rastočim občutkom soodgovornosti za propadanje Maribora pač tudi želela »nekaj spremeniti«. Pol milijona dolarjev soudeležbe pa tudi ni bila kaka posebna finančna žrtev.

Mesto investicij po poljevo

V vsaki slovenski vasi je kakšna investicija kot spomenik ekstenzivnega socialističnega razvoja. To je pač cena časa, ko lastnina ni imela pravega naslovnikarja v stilu – vse je od vseh. Svojevrsten odnos širše skupnosti do Maribora se kaže predvsem v takoiimenovanih nacionalnih investicijah. V nobenem slovenskem mestu nis(m)o tako dolgo gradili na primer »hitre ceste«. Šentiljski mejni prehod je bil pač dolga desetletja najbližji predor iz zahodne Evrope do juga stare celine. Dnevni pretok 40.000 vozil je bil zlasti intenziven ob praznikih in počitnicah, ves ta silni promet iz Evrope na Balkan pa se je stekal naravnost skozi mariborsko mestno središče. Hitro cesto je Maribor gradil dolgih devet let, pa še danes se »zabi« v križišču s Ptujsko cesto.

KNJIGARNA KONZORCIJ d.o.o.

Slovenska 29 • Ljubljana • telefon 212 167 • fax 224 057

*Prava nastava
za nakup
decembrskih daril
za otroke in
odrasle!*

KNJIGARNA KAZINA

Kongresni trg 1 • Ljubljana • telefon 217 496

NE BODITE ČUK, BODITE SOVA

MODROST JE V ZNANJU

Znanja imamo v podjetju Donit Filter veliko. Že 50 let raziskujemo in preizkušamo, razvijamo in dopolnjujemo, izdelujemo in prodajamo filtre za raznovrstna motorna vozila. Tradicijo smo povezali z odločitvijo, da v naši proizvodnji dajemo prednost zanesljivosti in kakovosti. Zato lahko danes brez težav v najbližji trgovini kupite cenejši filter od našega.

Ali smo se odločili modro ali ne, nam lahko povedo milijoni zadovoljnih uporabnikov na vseh celinah. In naši poslovni partnerji, med katerimi so tudi veliki svetovni proizvajalci vozil in strojev, v številni BMW, Škodo, Citroën, Volvo, Fiat, Volkswagen, Renault in Mercedes. Ponosni smo, da več kot 80% naših izdelkov izvažamo, in to predvsem na zahtevne trge.

Vprašanje je, ali boste tudi vi ravnali modro, ko boste filter v motorju zamenjali z našim filtrom. Verjetno bodo olje, zrak in gorivo v vašem motorju čistejši kot prej. Zato tvegajte, da se boste redkeje srečevali z vašim najljubšim mehanikom. Ker nimamo nič proti mehanikom, še več, prištevamo jih k svojim dobrim strankam, prepuščamo odločitev vam. Res pa je, da je modro upoštevati znanje.

Tudi domače.

DONIT FILTER
KAKOVOST, KI JO KUPUJE SVET

Donit Filter, podjetje za proizvodnjo filtrov, Medvode, Slovenija.

STUDIO COTIC-TROJER & POBUDA

ZDRUŽENA LISTA DOBRE VOLJE

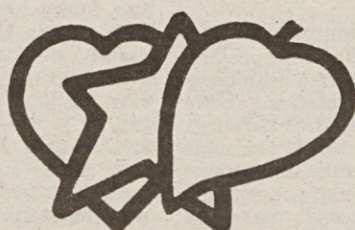
Vsak dan gre na delo le 600 tisoč ljudi, 130 tisoč pa jih mora ostati doma.

Ostati brez dela je največja krivica, ki lahko doleti človeka.

Delovno mesto pripada vsakomur, ki želi delati.

Z dobro voljo lahko to dosežemo skupaj.

STORIMO TO!

ZDRUŽENA LISTA
socialnih demokratov

Stojan Kuret, dirigent Akademskega pevskega zbora Tone Tomšič Študentske organizacije Univerze v Ljubljani

Umetniški vodja in dirigent Akademskega pevskega zbora Tone Tomšič Študentske organizacije Univerze v Ljubljani Stojan Kuret je sicer zaposlen kot docent na Konservatoriju v Trstu, toda ljubezen do zborovstva ga vsak teden dvakrat pripelje v Ljubljano. Tudi v času študija dirigiranja na Akademiji za glasbo v Ljubljani se je vozil domov v Trst, čemur gre pripisati dejstvo, da ni star apezejevec. Pa se je zato v Trstu tem bolj ukvarjal z glasbo. Tam je namreč na šoli Glasbene matice študiral klavir in leta 1988 diplomiral na Konservatoriju Giuseppe Tartini. Že med študijem je leta 1974 ustanovil Mladinski pevski zbor Glasbene matice Trst, s katerim je osvojil vrsto domačih in tujih priznanj in Gallusovo plaketo. Nato je vodil še Dekliški pevski zbor Glasbene matice in kasneje ponovno obudil mešani zbor Jacobus Gallus.

Povod za najin pogovor je uspeh APZ Tone Tomšič na nedavnem mednarodnem zborovskem tekmovanju »Franz Schubert« na Dunaju, kjer so tudi v absolutni konkurenci osvojili prvo mesto. Pod njegovim dirigentskim vodstvom seveda.

Gospod Kuret za začetek morda nekaj podatkov o tem mednarodnem tekmovanju. Je bila konkurenca zahtevna?

Na tekmovanju je nastopilo sedemnajst zborov – devet mešanih, štirje moški in štirje ženski iz enajstih evropskih držav. Zbori so tekmovali v obveznem programu, kjer je naš zbor izvajal skladbe Schuberta, Scholuma in Distlerja, in prostem programu, kjer se je naš zbor predstavil z deli Pizzetija, Gabriellija in Ambroža Čopija. Zbor se je na tekmovanju resnično odlično izkazal. V kategoriji mešanih zborov smo zasedli prvo mesto, pred drugouvrščenim zborom Cna-benshor Revalia iz Tallina v Estoniji in tretjevrščenim zborom Jugendchor »Skali« iz Jelgave v Letoniji. Osvojili smo tudi absolutno prvo mesto in kot najboljši zbor tekmovanja prejeli najvišjo denarno nagrado. Drugo in tretjo nagrado sta prejela ženski zbor Cantus iz Trondheima na Norveškem in domačini – moški zbor Danubia Linz – Wien. Prejeli smo še posebno nagrado za najboljšo izvedbo Schubertove skladbe.

Dobili ste še posebno dodatno nagrado?

Da, vsakoletna posebna nagrada pomeni celovečerni koncert najboljšega zbora. Tako bomo drugo leto – datum je že določen, kar na svoj način priča o organiziranosti zborovstva v Avstriji – otvorili tekmovanje s svojim programom. To pomeni možnost afirmacije našega programa in naših skladateljev, saj

je nam prepričan izbor programa. Sicer pa je bilo tekmovanje na Dunaju izredno zanimivo zaradi številne in raznolike udeležbe. Poudariti moram, da so se s svojo kvaliteto spet izkazali se-vernovevropski zbori.

No, to pa nam še omogoča nekatere primerjave. APZ Tone Tomšič je od svojega nastanka najpomembnejši usmerjevalec slovenskega zborovskega petja, ne samo po svoji izvajalsko-tehnični plati, ampak tudi po svoji programski usmerjenosti. Kako je v primerjavi s tujimi zbori?

Mislím, da je zborovstvo pri nas v krizi in se to kaže tudi pri našem zboru. Kvaliteto še dosegamo, toda primerjave s tujimi, tudi mlajšimi zbori kažejo, da imajo tam precej bolj izobrazene in solane pevce, kar omogoča z veliko manjšimi napori dobre uspehe.

Pa je vendar pri nas zborovska tradicija dolga in bogata, vsaka vas in vsaka šola je imela svoj pevski zbor.

Mislím, da je mladinsko zborovstvo na osnovnih šolah v krizi, v preveliki meri je odvisno od dobre volje in razumevanja ter smisla ravnatelja. Na pa-

VČASIH POMISLIM, KOLIKO LEPŠE BI BILO, ČE BI BIL URADNIK V BANKI

Kritiki od zbora terjajo profesionalnost, pogoji dela pa jih ne zanimajo – Na tujem osvajamo nagrade, doma pa priznanja in pomoči ne dobimo – Banalne težave z organizacijo

pirju je vse sicer lepo organizirano, toda če učitelji glasbe omejenjene podpore nimajo, potem stvar zastane. Malo se stanje popravi s srednješolskimi zbori, tako da bomo morda čez nekaj let čutili to spremembo tudi v našem zboru.

Imate morda določena tradicionalna okolja ali pa mlajše zbore, od koder se predvsem rekrutirajo vaši pevci?

Sploh ne, večina pevcev na naše avdicije prihaja naključno, seveda tudi brez kakšnega posebnega zborovskega predznanja. To vpliva na delo z zborom. Motiv za vključevanje v zbor je pogosto, da drugam nimajo iti, želja po družabnosti, seveda tudi veselje do petja. Toda na tekmovanjih vidimo druge zборе, ki imajo temeljito in vsestransko izšolane pevce in tam je delo drugačno in lažje. Tam uspehe dosegajo še mlajši pevci, pri nas sedaj pojejo predvsem pevci, ki študirajo v nižjih letnikih, le nekaj je starih apezejevcov z daljšo tradicijo. Vendar upam, da bo sedanje jedro nekaj časa še vztrajalo, in potem bo mogoče še več doseči. Moram reči, da si Zveza kulturnih organizacij močno prizadeva za strokovno delo v zborovstvu, pa je tudi ta preveč prepuščena sami sebi. Več bi lahko, mislim, naredilo zlasti ministrstvo za šolstvo.

Koliko pevcev pa ste peljali na Dunaj?

Kriterij naših gostovanj, in to omejevalni, je število sedežev v avtobusu. Torej nas je bilo tudi tokrat petdeset oziroma enainpetdeset. Sicer pa nas vsako leto začne kakih sedemdeset, osemdeset, potem pa pride do osipa. Nekateri prenapornih vsaj preprosto ne zmorejo, včasih gre za zahteven študij, ki tudi terja vedno več časa. Predstavljajte pa si, da zaradi pomanjkljivega predznanja sploh ne delamo notalno. Za vokalno tehniko bi morali imeti strokovnjaka, ki bi bil stalno na voljo. Drugod, v Nemčiji in Skandinaviji na primer imajo za zборе

po dva ali tri dirigente, pa spet dva ali tri strokovnjake za vokalno tehniko. Za njimi stoji še močna, skoraj profesionalna organizacija, pri nas pa je vse prepuščeno samoorganiziranju. Zato je tam zborovski nastop osrednji del prireditve, pri nas pa zbor pogosto služi le kot kulisa.

Omenili ste samoorganizacijo zbora. Nimate nobene mogočnega mecenata, morda iz nekdanjih vrst zbora?

To so le redki primeri. Imamo edinoletno podporo Študentske organizacije Univerze v Ljubljani. Ta nam plačuje prostore za vaje – dvakrat na teden, pa tudi pol ure več ne, kot je dogovorjeno. Prostori so drugače na voljo drugim dejavnostim. No, plačujejo še mene kot dirigenta oziroma moje ure v Ljubljani. Sedaj nam grozi, da bodo pevci sami morali plačevati dodatne vaje vokalne tehnike, da pa te vaje pomenijo pripravo za nadaljnje kakovostno delo, pa je ob predizobrazbi, ki sem jo omenil, očitno.

Od kod pa dobite denar za drugo delovanje, za nastope, turnaje?

Meceni ali sponzorji, ki ste jih omenjali, prispevajo dva (da, 2) odstotka denarja. Živimo od serije koncertov, ki smo jih pripravili, in zato gre velika zahvala tistim, ki so koncerte sprejeli v svoje abonmaje. Sponzoriranje je naključno, kdaj pa ima kateri od članov zbora očeta ali mater v podjetju, kjer imajo posluh za zborovsko kulturo. Lani se nam je slučajno izšlo, da smo šli na sedemnajstodnevno turnejo. Začeli smo v Železnih Kapli, od tam odpotovali v Rim, kjer smo prepevali papežu, odpotovali na tekmo vanje na Sardiniji in od tam krenili še na tekmovanje v Kataloniji. Na obeh tekmovanjih smo dobili nagrado, predstavljali smo Slovenijo. Pa to ni nikogar zanimalo. Včasih te prime, da bi vse pustil.

Pa se vendarle znajdete in nekako gre?

Seveda, toda člani zbora morajo za to sami prispevati k stroškom. Pa je že namestitev take skupine v hotel problem, tudi če – tako kot mi največkrat – spiš v Youth hotelu, včasih je mogoče enkrat prespati v avtobusu, enkrat na dan pa moraš vendarle tudi jesti. Končno, četudi gre v veliki meri za zadovoljstvo članov zbora, pa ne gre le za izlet, mi predstavljamo Slovenijo in po tem nas poznajo. Ta Slovenija pa se za nas bolj malo zanima. Lani smo razpisali mednarodni natečaj za zborovsko skladbo z izbrano temo priredba slovenske ljudske pesmi, ki je zelo lepo uspel. Če rektor univerze slučajno ne bi imel smisla in nam ne bi prislulnil in seveda dal denar, ne bi bilo s tem nič. Kulturni minister je zadnji hip nekaj malega primaknil, mesto Ljubljana sploh ni. Pa je ta mednarodni natečaj vendar lepo uspel, prejeli smo 34 skladb trindvajsetih avtorjev iz Slovenije in tujine. Velikokrat so člani poparjeni, ko vidijo tak odnos do sebe.

Potemtakem tudi nimate menedžerja, ki bi hodil okoli ministrov in direktorjev, vam organiziral koncerte, poskrbel za vse potrebno?

Kje pa, vse izdajamo in tiskamo v samozaložbi. Že fotokopiranje pomeni ogromen strošek. Poglejte, skladba ima vsaj štiri strani, repertoar terja vsaj trideset skladb, nas pa je osemdeset. Sedaj, seveda tudi v samozaložbi, pripravljamo ploščo. Sami vse organiziramo, sami bomo tudi prodajali, če bi šli h kaki založbi, od tega ne bi imeli ničesar.

Vstrajate pa še, tudi vi.

Volja in želja po petju, po lepih doživetjih je vendarle prevladujoča. Imamo neko notranje zadoščenje, sicer bi bil to le procvržen prosti čas. Malo pa seveda moraš biti tudi zastrupljen in nor, da se s tem ukvarjaš. Zase včasih pomislim, koliko lepše bi mi bilo, če bi bil uradnik v banki. Pa le za hip. Včasih se mi zdi, da sem v takih razmerah prestrog

s pevci. Pa se tudi oni zavedajo, da je to potrebno, da se bo učinek le pokazal, in to je največje zadoščenje.

In priznanja kažejo, da uspeh ne izostane, še vedno ste tudi na domačem dvorišču najboljši.

Res, saj dobivamo priznanja tudi doma, čeprav je več tujih. Doma kritiki od nas terjajo profesionalnost, pogoji našega delovanja, ki so neprofesionalni, jih ne zanimajo. Pa, da se razumeva, nič nimam proti kritiki, tudi ta nas spodbuja. Vendar je za uspešnost potrebnih kar precej dodatnih pogojev. Kam bomo šli čez nekaj let, je odvisno od vseh, ne le od dirigenta in pevcev, sicer bo kvaliteta gotovo padla.

Čisto za konec, takole med vrati, v teh časih političnih peripetij, ste kdaj razmišljali o spremembi imena?

Znani smo kot Akademski pevski zbor Tone Tomšič, nadaljujemo najzlahtnejšo tradicijo zbora Univerze, ki ga je leta 1926 ustanovil France Marolt, zbor je vodila vrsta uglednih slovenskih glasbenikov: Radovan Gobec, Janez Bole, Lojze Lebič, Marko Munih, Jože Fürst, Jernej Habjančič. S tem imenom so povezani uspehi doma in po svetu, s tem imenom nas poznajo. Ime ni motilo niti papeža, ki smo mu peli na veliki maši v Rimu. Res pa je, da so nam ponujali silno ugodno gostovanje v Argentini, če spreminimo ime zbora. V Argentino nisimo šli.

In še drugič za konec, tokrat se nam je pridružila predstavnica zbora:

Če je mogoče, zapišite našo posebno zahvalo za pomoč pri našem nastopu na Dunaju gospodom Marjanu Cigleneckemu, direktorju promocijskega centra Slovenije na Dunaju, Poldiju Gundru, župniku v Železnih Kapli, in Miranu Jazbecu, konzulu v Celovcu. Brez njih si našega nastopa ne bi mogli privoščiti.

Je mogoče. Storjeno.

Igor Žitnik

Franček Rudolf:

prebivalci Ljubljane verjamejo, da je Ljubljana tisti vzvod, ki odloča o njihovi usodi.

Kaj to pomeni, da je neko mesto slovensko mesto? Vsa področja, ki jih je nova zakonodaja proglasila za mestna področja, so pravzaprav nekakšna tržna in kulturna središča za večje število vasi in mestec, ki se na ta način lahko odkrižajo kakšne funkcije, ki bi jih preveč stala. Tipično slovensko mesto je kraj, kamor so vasice malo širše pokrajine oddolžile največje in najbolj umazane industrijske obrate.

Slovenija daje vtis države pridnih ljudi, ki pa so zelo zelo previdni: pa se nikoli niso oddaljili od svojih korenin, od svoje domačije na vasi, tako da lahko ob vsaki resni nevarnosti (in ta so se v zgodovini vrstila), spet zatečejo h kmetovanju.

Ne morem se obraniti vtisa, da je Slovenija zelo podobna celi vrsti ozemelj na Balkanu, ki so služile za to ali ono obrambo tega ali onega cesarstva proti sosednjemu cesarstvu ali cesarstvu. Pa četudi jo na ta način primerjamo s Kninsko krajino ali Bosno ali celo Sarajevom z okolico.

Ljubljana je prestolnica majhne, vendar nikakor ne revne države. Tisti hip, ko si je napravila državne in prestolnice funkcije, se je znašla pod pritiskom, da začne paradiirati, da začne oblikovati kulturo, znanost in politiko, ki naj vpliva na svet... da naj postane glasnica Slovenije in prizorišče, kjer se bo vsak tujec na najkrajši možni način srečal s Slovenijo v vsej raznolikosti in z vsemi njenimi možnostmi... Obenem pa se nihče ni vprašal, kako je to mesto sestavljeno iz samih ljubih vaščanov, se pravi ljudi, ki so sicer predani svojemu kraju in politiki in narodnim ide-

Praktični fundamentalizem

MESTO

Nasveti.

Načela.

Dogme.

Zapovedi.

Ukazi.

Predlogi zakonov.

Amandmaji na obstoječe zakone.

Predlogi predpisov.

jam, ki prevladujejo v njihovem kraju, nikakor pa niso nagnjeni k organiziranju strank znotraj samega mesta.

Ko prebiram volilne liste ljubljanskih območij, mi postane jasno, da se je politika osamosvajanja in politika večstrankarstva razcvetela po vsej širni Sloveniji. In da so se v Ljubljani srečavale in spopadale stranke, ki so pravzaprav vsaj nekoliko pokrajinsko obarvane in vezane vsaka na svoje kraje, na svoja področja in njihov temperament in posebnosti... To je pa ravno tisto, zaradi česar so se politične stranke v zgodovini Evrope razvile: da ne bi imela vsaka pokrajina svoje strankarske barve in svoje lokalne politične opcije.

Skratka, Ljubljana se nam razkrije kot vas na tistem šivu, kjer se pokaže, da je velikanska množica ljubljancev še vedno nestrankarska. Meščan se mora ukvarjati s politiko. Ukvarjanje s politiko ni samo njegova pravica, kot je to pač pravica vsakogar, ki je dosegel osemnajst let. Meščan se mora ukvarjati s politiko, da se ne utopi v urejeni množici brez posebnosti. Dolžnost meščana je, da se bori za svojo posebno identiteto in svoje posebne interese, ker le na ta način lahko v toplinem loncu mesta sploh preživi.

Če bi slovenske politične stranke po imenih in programih bile podobne evropskim strankam vsaj toliko, kot so si podobne

evropske politične stranke iz raznih evropskih držav, bi bili vsi skupaj veliko bližje Evropi. Končno se bo tudi Ljubljana najlaže povezovala z mesti, kjer bodo na oblasti takšne stranke kot v Ljubljani. Ampak po številu strank, ki se v Ljubljani borijo za oblast, bi sklepal, da je politika v Ljubljani nekaj izrazito folklornega: strankarskih in nestrankarskih list je toliko, da jih bo v vsaki volilni enoti že po logiki same stvari ostalo brez poslanca vsaj polovica. In potem se bo to zgodilo polovici strank tudi na področju celega mesta?

So razlike med strankami namišljene in so posamezne opcije, ki se volivcem ponujajo, samo lokalni sen o časih, ko je bila pripadnost domači vasi ali ljubljani vaški osebnosti važnejša kot pripadnost poslovnemu interesu?

Po tem, koliko ljubljancev je že kdaj bilo skupaj v eni ali drugi stranki, pa ta hip niso več, in po tem, koliko ljubljancev je v preteklih letih delovalo v različnih strankah, zdaj se pa srečujejo v eni skupini, bi rekel, da smo še daleč od združenih držav Amerike, kjer se dve skoraj podobni veliki stranki spopadata v glavnem za to, katera bo postavila na odgovorna mesta svoje garniture strokovnjakov.

Tu pridemo do vprašanja, ki se je kazal v mestu v zadnjih treh letih, kjer sta župan in izvršnik delovala brez mestne skupščine. Skupščina pa se je odrekla župana in izvršnika. Vprašanje je na las podobno vprašanju generalnega direktorja RTV. Ustavni sodniki menijo, da je možno, da je generalni direktor neodvisen in nepristranski, obenem pa, da mirno deluje mimo volje svojega sveta.

Bojim se, da je politika ravno tisto, kar najizraziteje povezuje ljudi. Politične stranke so, pa naj je to komu všeč ali ne, pa naj so še tako skromne po številu aktivnega članstva in s še tako

skromno prepoznavnimi zamenljivimi, vseeno tisto sredstvo, ki daje posameznim novostim ali predlogom za spremembe nujno potrebno moč.

Nestrankarski svet RTV-ja je ravno tako iluzija kot nestrankarski župan Ljubljane. Ali nestrankarski mestni svet mesta Ljubljane.

Edino kar se lahko RTV-ju in Ljubljani posreči, je, da dobita strankarsko razdrobljenost kolaž in s tem zaideta v skrajno upočasnjen ritem delovanja.

Pri tem nam mora biti jasno, da je mesto medij, nekakšna telefonska centrala, preko katere se bo Slovenija povezala s celotnim planetom. Ali pa se s celotnim planetom ne bo povezala.

Prav tako kot ni jasno, kako naj Slovenija sploh dopove Slovencem, kakšna je in kakšni so njeni problemi, če bo ta ali on gospodar lahko kratkoma od zgoraj navzdol poenotil najmnostnejše vire informiranja, tako ni jasno, kaj naj počnemo z mestom, ki bo kratkoma konzervirano v skladu z doktrinami ene same ali skoraj ene same usmeritve.

Noben pluralizem in nobeno seštevavanje interesov ne more nadomestiti spopada dobro organiziranih različnih političnih opcij. To je strank, ki znajo jasno povedati, kaj hočejo in za kaj se bodo zavzemale in za kaj bodo prevzele odgovornost.

Kvaliteto življenja v Ljubljani je mogoče povečati samo na en način: da se radikalno spreminijo možnosti za delo vsakega posameznika. Da se kvaliteta dela v tem mestu spektakularno izboljša in s tem stopnja zahtevnosti in stopnja povezanosti s svetom.

Politične stranke so namenjene združevanju, ne razdvajanju. So namenjene srečevanju, povezovanju, ne pa razbijanju na nasprotujoče si skupine.

Mesto je tista vas, ki dovoljuje različnost. Mesto je prizorišče različnih politik. Besedi »polis«, mesto, in politika sta sorodni.

Mesto je torej kraj, kjer je mogoče organizirati križišče različnih interesov. Mesto je samo po sebi nujno tudi mednarodno. Samo običajna vas lahko pripada eni sami narodnosti. Ali še huje: eni ideološki opciji.

Razstavljanje Slovenije na velikanško število občin naj bi pripeljalo do občin, ki bi vseeno še zmogle ideološko enotnost na idilični ravni. Recimo celo, fundamentalni ravni.

Prav je, da nastajajo novi centri. Prav je, da izginejo bele lise z zemljevida Slovenije, se raztopijo področja brez jasnega centra in da se dokopljajo vsako področje do svoje lastne posebne identitete. Vendar identiteta mesta nastaja iz nasprotij, ki so se srečala, kolikor toliko uspešno zila, ki se pa obenem še kar naprej spopadajo tako za prestiž kot za prevlado. Pri tem pa ponujajo prostor in prilikost za povezovanja z vsemi drugimi mesti sveta.

Če se vprašamo, ali je Ljubljana mesto, lahko takoj odgovorimo, da ni ne Dunaj ne Istanbul. Nikakor ni mesto, ki bi v njem videli center tudi sosednjih narodov. In od tega centra pričakovali novitete. Ideje za razvoj. Presenetljive udarce, ki vaščane vedno znova preseneti in silijo, da pristanejo na spremembe. Tudi na tiste zelo boleče. Ljubljana ni nikakršna kolonialna prestolnica. Je tipično slovensko mesto in še balkanski center ni uspeła postati. Kaj šele srednjeevropski ali medcelinski.

Ker pa praviloma pripadniki drugih narodov in državljani drugih držav ne vidijo ravno v Ljubljani usodnega vzvoda za svojo prihodnost, je vprašanje, če

Mednarodna okrogla miza KNG o izkušnjah s privatizacijo

GRE ZA NOVO MOČ, NOVE PRISTOJNOSTI SINDIKATOV

Minuli teden so se v Ljubljani zbrali predstavniki sindikatov kemične, gumarske in nekovinske industrije iz Slovenije in nekaterih držav vzhodne Evrope, ki so menjale politični sistem, zdaj pa mukoma spreminjajo gospodarskega (so v tranziciji, kot pravimo temu procesu), da bi izmenjali izkušnje sindikatov o težavah, ki se pojavljajo pri spreminjanju socialističnih gospodarstev v tržna. Na okrogli mizi, ki je sicer imela naslov »Lastninsko preoblikovanje podjetij – izkušnje Slovenije«, so predstavniki sindikatov v kemičnih in sorodnih dejavnosti iz Češke, Slovaške, Madžarske, Nemčije, Hrvaške in Makedonije podrobneje spregovorili tudi o lastnih izkušnjah pri privatizacijskih procesih v svojih državah in ne le poslušali o slovenskih izkušnjah. Povzetek okrogle mize: omenjene države imajo s privatizacijo družbene lastnine kar precej težav, spreminjanje gospodarstva sistema in z njim tudi lastninskih odnosov pa terjajo od sindikatov ne samo organizacijske, pač pa tudi vsebinske spremembe in veliko novega strokovnega znanja. Da bodo pač kos novim nalogam, novim izzivom.

»Gre za nove pristojnosti, za novo moč sindikata. Sindikat želi sodelovati pri upravljanju podjetij, to pa terja usposobljenost (strokovnost in dobro informiranost). Enako velja za tuja vlaganja: sindikat ne more vsega prepustiti le menežerjem. Novi vlagatelji bodo morali pristati na zaposlovanje in razvoj podjetij, ki jih bodo želeli kupovati, in napovedati, katere socialne probleme bodo lahko rešili. Zato pa moramo sindikati razviti nove ideje, izmenjati izkušnje, razviti moramo nove oblike sodelovanja, navezati močnejše stike zlasti na regionalni ravni.« To so besede Petra Schmitta, koordinatorja ICEF (Mednarodne organizacije sindikata kemičnih in sorodnih dejavnosti) za vzhod-

teresov, ki je vseskozi v ozadju privatizacijskih procesov. Miklič je tudi poudaril, da je praksa potrdila jalovost vprašanja, ali sindikat ne dela proti sebi, ko se zavzema za delavsko lastništvo. Kot posebne probleme slovenske privatizacije je omenil vračanje denacionaliziranih gospodarskih objektov v naravi. Problem pa je tudi lastništvo objektov družbenega standarda. Mnogi lastniki te objekte prodajajo, ker menijo, da je sociala vse, kar ni strogo v funkciji proizvodnje in storilnosti.

»Lastniška in delodajalska kultura sta pri nas šele na začetku razvoja. Mnogi lastniki so mnenja, da je poslovne rezultate lažje doseči s prisilo kot s spodbudo!« je na koncu pribil Gregor Miklič.

plač pa naj bi se o večjih plačah ali večjih dividendah ter o delitvi dobička ali novimi vlaganji odločali delavci lastniki. Izjemno veliko dela bo sindikat imel z izobraževanjem članov: ti bodo morali znati brati poročila uprave družbe, morali bodo znati kontrolirati upravo družbe. Zelo pomembno je tudi vprašanje, od kod bodo člani nadzornega sveta družbe. Mnenje ZSSS je, da bi bilo dobro vsaj v začetku, dokler se lastniška struktura ne profilira, za člane nadzornega sveta imenovati zunanje ljudi. Tuje izkušnje, kjer notranje lastništvo dobro deluje, učijo, da je treba člane nadzornega sveta na osnovi lastniških deležev imenovati iz vrst zunanjih sodelavcev.

Izkušnje sindikatov iz kemičnih in sorodnih industrij iz Nemčije (bivše DDR), Češke, Slovaške, Madžarske, Hrvaške ter Makedonije so zelo podobne, kljub različnim stopnjam uresničevanja privatizacije družbenega premoženja in tudi načinom privatizacije. Podoben je slabši del izkušenj, izkušenj s pojemajočim pomenu sindikatov v družbi, upanjem članstva ter zvečine agresivnim ali pa omalovažujočim odnosom novih lastnikov do sindikalnih delavcev.

V Češki republiki na primer so s privatizacijo najdlje, saj

Ker je priliv kapitala iz tujine majhen, modernizacije podjetja ne bodo mogla kmalu izpeljati, in zato se tudi gospodarski položaj ne bo tako zelo kmalu izboljšal.

Michael Wolters: »Tudi v Nemčiji, na ozemlju bivše DDR, so sindikati preživljali težke čase, saj je mnogo članstva ostalo na cesti. Sindikati pa so na to morali pristati, da bi podjetja nekako preživela. Tako je kemična industrija v bivši DDR še pred združitvijo obeh Nemčij imela 300

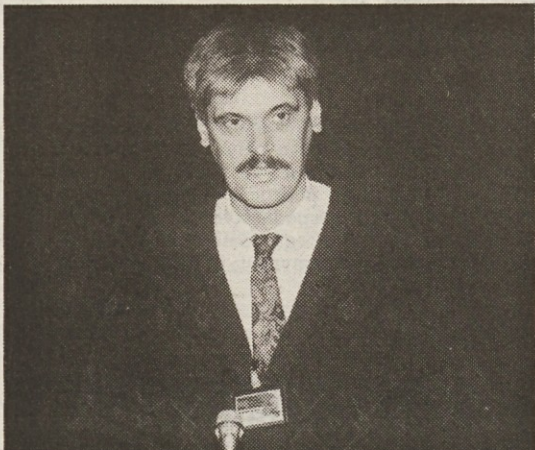
Peter Schmitt, koordinator ICEF: Sindikat mora razviti nove ideje, nove oblike sodelovanja, mora se usposobiti, da bo kos novim izzivom. Usposobljenost terja nova znanja in dobro informiranost.

dobili delo pri javnih delih (podiranjih opuščeni tovarniških hal na primer), precej jih je dobilo delo v bivši Zvezni republiki, precej se jih je prekvalificiralo. Izkušnje z družbo za privatizacijo, Treuhadtom, so za sindikat slabe, tako slabe, da je njihov predstavnik moral odstopiti. Drobljenje nekdanjih industrijskih gigantov na dele zaradi lažje prodaje pa izkoriščajmo menedžerji za pritisk na delavce, za rušenje njihovih pravic.«

Na Hrvaškem je proces privatizacije zlasti velikih podjetij upočasnen, ker ni domačih kupcev z dovolj denarja, tujega dotoka pa ni zavoljo bližine vojne, ocenjuje Zdenko Mučnjak. Zaradi političnih razmer (vojna) in sesutja industrijskih gigantov je veliko brezposelnih, več kot jih navaja uradna statistika (17% aktivnega prebivalstva), saj se mnogi sploh ne prijavljajo na zavod za zaposlovanje, ker tam ne dobe podpore. Socialno sliko poslabšuje še veliko število upokoencev (1 na 1,5 zaposlenega prebivalca) in velikansko število pregnancev. Privatizacija tako počasi poteka, nadzoruje pa jo Državni sklad za privatizacijo, v katerem je bil član tudi predstavnik sindikatov, a je odstopil. Vlada je zavrgla zamisel o privatizaciji z brezplačno razdelitvijo med zaposlene, bivše zaposlene in upokoence, pač pa velja model, po katerem zaposleni lahko odkupijo del podjetja z velikim popustom, preostanek pa gre v omenjeni državni sklad. Vendar tudi ta sistem ni dal za zaposlene ugodnih rezultatov, saj so kljub zelo ugodnim popustom in obročnemu odplačilu mogli pokupiti le zelo majhne deleže podjetij. Pa še te delnice delavci prodajajo, zaradi živ-

skih, privatizacija pa je na začetku, saj so uspeli privatizirati le 16 podjetij. Ob tej hitrosti bo postopek privatizacije trajal 100 let! (Izjava predstavnice makedonskih sindikatov Nade Tanevske). Sindikati ne podpirajo načina privatizacije, saj ni sprejet model masovne privatizacije, pač pa se vsa podjetja prodajajo, zato da bi dobili večinske lastnike. Sindikati so terjali, da bi delavcem odobrili brezplačen prenos delnic v vrednosti petine podjetja. Vlada je sprejela drugačen model: sindikat pa je skušal zbrati potrebnih 150.000 podpisov za spremembo zakona. Naletel je na hud protipritisk, tudi na obtožbe, da želi povratek prejšnjega sistema, zato ni uspel. Privatizacija prinaša makedonskim delavcem hude čase (Nada Tanevska).

Privatizacija na Madžarskem se je začela že davnega leta 1988, ko so sprejeli zakonsko podlago za ta proces, je povedala Zsuzsa Toth. Dve leti kasneje so privatizirali 2000 podjetij, javna podjetja pa so ostala v državni lasti. Težava je v tem, ker se zbrani denar steka v državni blagajni namesto v gospodarstvu. Zato so mnoga slaba podjetja propadla. Pred tremi leti so privatizirali največja državna industrijska podjetja. Letos se je proces zaradi parlamentarnih volitev upočasnil. Sindikati se zavzemajo za večji delež delavskih delnic. Zdej delavci lahko kupijo 10 odstotkov delnic. Hočejo pa sindikati sodelovati pri upravljanju premoženja velikih podjetij, da bi nadzorovali proces privatizacije, in hočejo sodelovati pri privatizaciji malih podjetij, ki jim vlada pušča proste roke, in želijo biti v upravnih odborih podjetij.

Zdenko Mučnjak, Hrvaška: Kljub ugodnim pogojem odkupa so delavci lahko odkupili le zelo majhne deleže svojih podjetij, zdaj pa še te prodajajo skoraj zastoj zaradi finančnih stisk.

Oldrich Wolf, Češka: Privatizacija je končana, sindikati pa so v krizi. Lastniki omejujejo vpliv sindikata, za kolektivne pogodbe jim ni mar. Število članstva usiha.

Nada Tanevska, Makedonija: Ob sedanjem tempu bi privatizacija trajala sto let! Sindikati so poskusili z zbiranjem podpisov izsiliti spremembo načina privatizacije, ker se vsa podjetja prodajajo brez delitve delnic delavcem, pa niso uspeli zaradi očitkov, da želijo povratek komunizma.

Michael Wolters, Nemčija: Sindikati in delavci so preživljali težke čase, saj so prvi masovno izgubljali delo, drugi pa so to morali podpreti, da so ohranili vsaj del nekdanje vzhodnonemške industrije.

noevropske dežele ob zaključku okrogle mize.

Zamisel o izmenjavi izkušenj sindikatov na ožjih regionalnih ravneh namesto za ves postsocialistični »tabor«, ker da so izkušnje bližnjih držav bolj podobne kot izkušnje med zelo oddaljenimi deželami, ki so si povrhu še zelo vsakebve različne in v civilizacijsko, se je porodila na kongresu ICEF septembra letos v Sofiji. ROS sindikata delavcev v kemični, gumarski in nekovinski industriji jo je uresničil tako rekoč takoj, na predvečer svojega kongresa.

O slovenski privatizaciji in izkušnjah sindikatov z njo so na okrogli mizi govorili državni sekretar za privatizacijo Tone Rop ter člana predsedstva ZSSS Brane Mišič in Gregor Miklič. Slednji je nazival aktivnosti sindikatov od začetka spreminjanja lastništva nad družbenim kapitalom in poudaril, da so sindikati dosegli delen uspeh. Vzrok tiči v igri političnih in

Brane Mišič pa je povedal, da v ZSSS in posameznih sindikatih dejavnosti »razmišljamo o učinkih privatizacije v okviru celotne pravne in gospodarske strukture«, in v nadaljevanju opozoril na nekatere realne probleme in nezanke privatizacije. Tako je omenil namero ZSSS, da bo delavce prepričevala, naj delnic ne prodajajo takoj po izteku dveletnega moratorija nad prodajo delnic, saj ocenjujejo, da bo privatizacija dala prve večje rezultate šele čez pet let in bo takrat vrednost delnic pač večja, kot bi bila v primeru množične prodaje. V podjetjih s pretežnim notranjim lastništvom se utegne pojaviti vprašanje, ali večje plače ali večje dividende, na kar se tesno veže vloga sindikata pri razreševanju tega dvoma. Sindikat naj bi v takih podjetjih prevzel vlogo pogajalca o plačah le do ravni sklepanja kolektivnih pogodb o osnovnih plačah ter pogojih dela. Iznad te ravni

je že končana, je povedal Oldrich Wolf. Sindikat si je v procesu privatizacije sicer izboril nekaj pozicij, na primer prisotnost v državni komisiji za privatizacijo, od koder so imeli lep pregled nad potekom privatizacije. Toda v samih podjetjih so naleteli na težave. Nikjer niso bili veseli sindikatov kot članov nadzornih odborov. Mnogi lastniki in menedžerji se trudijo omejiti delovanje sindikata, za kolektivne pogodbe jim ni mar. Število članov sindikata usiha, člani zelo neradi prevzemajo funkcije. Sindikati na Češkem so vsekakor v krizi.

Podobno je na Slovaškem, je povedal Ondrej Zoričák, le da se privatizacija tam zaradi političnih »homatij« šele začela. Sindikati so bili zainteresirani za privatizacijo z delnicami zaposlenih. Tu se je večinoma dogajalo, da je menedžment kupil večinske deleže, zato pa so sindikati potem na vsak način hoteli imeti svoje ljudi v nadzornih odborih.

Vpliv kuponske privatizacije je bil slab, saj ti delničarji niso prinesli svežega kapitala, prav tako ga niso prinesli niti državni investicijski skladi.

tisoč zaposlenih, zdaj jih je še 50.000. No, omenjenih 250 tisoč delavcev iz teh dejavnosti ni ostalo na cesti, saj so mnogi

ljenjskih stisk, tako rekoč skoraj zastoj.

V Makedoniji so politične reforme hitrejšje od gospodar-

Kot je dejal Peter Schmitt – vsepovsod novi izzivi za sindikate. Jim bodo kos?

Okroglo mizo poslušal in priredil za objavo Boris Rugelj

Svobodni

Sindikati

Slovenije

Simon Wiesenthal PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

SPOMINI

PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

Vsakokrat, ko se je Simonu Wiesenthalu posrečilo pred sodnika pripeljati kakega nacističnega morilca, je svetovni tisk o njem pisal kot o »lovcu na nacistične«, »judovskemu Jamesu Bondu« ali celo kot o »maščevalcu Judov«. Toda on je hotel, da bi ohranil spomin na mrtve, ni želel netiti sovraštva; zahteval je pravico, ne pa hlepel po maščevanju.

Wiesenthal je avtor številnih knjig. V naši založbi smo izdali prevod njegove zadnje, z naslovom PRAVICA, NE MAŠČEVANJE. To je hkrati prvo njegovo v slovenščino prevedeno delo.

Pokličite (061) 321 255.
Cena knjige je 2.500 SIT.

Svetovna organizacija potrošniških zvez

TEŽAVE Z MISELNOSTJO

Nedavno se je v francoskem Montpellieru končal svetovni kongres potrošniških zvez. Na njem je Slovenija dobila posebno priznanje, saj je bila predsednica Zveze potrošnikov Slovenije Breda Kutin izvoljena v 13-članski upravni odbor Svetovne organizacije potrošniških zvez (IOCD).

»To je za Slovenijo zelo pomembno, čeprav kot članica upravnega odbora ne zastopam samo naše države, pač pa celotno področje srednje in

predpisi za nadzor nad živili podobni evropskim.

Na omenjenem kongresu v Franciji se je pokazalo, da je največja težava v nekdanjih socialističnih državah še vedno nerazvita potrošniška miselnost. V teh državah se vlade še ne zavedajo, kako pomembna je regulacija trga in varstvo potrošnikov. Marsikje še vedno prevladuje miselnost, da je dovolj že to, da ima potrošnik izbiro. V nekaterih državah imajo zelo dobre zakone o varstvu potrošnikov, ki pa jih ne izvajajo.

Potrošniški svetovalni centri:

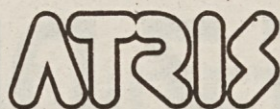
- Ljubljana, vsak dan od 10. do 14. ure po telefonih 302-263 in 132-00-89,
- Maribor, vsak ponedeljek od 9. do 12. ure na Vetrinjski 16 ali po telefonu (062) 227-318,
- Zagorje, vsako sredo v Društvu invalidov na Ulici talcev 1/a ali po telefonu (0601) 61-236.

vzhodne Evrope,« pravi Breda Kutin. »S svojega položaja lahko vplivam na porabo denarja svetovne potrošniške organizacije, tako da je zdaj več možnosti, da bo denar porabljen za mednarodne projekte, od katerih bo imela korist tudi Slovenija.«

Naša država se nadeja, da se bo pogosto vključevala v mednarodne projekte testiranja, v katerih bodo slovenski izdelki testirani hkrati z izdelki drugih držav, s čimer bodo pridobili mednarodno primerljivost, se približali evropskim standardom, hkrati pa se bo po prepiranju Brede Kutin pokazalo, da se naši izdelki po kakovosti zlahka primerjajo s tujimi. Letos je Slovenija že sodelovala v mednarodnem testu piščančjega mesa, kjer se je izkazalo, da so slovenski piščanci razmeroma dobre kakovosti in da so slovenski

Slovenija je glede tega v razmeroma ugodnem položaju, saj se je tržno gospodarstvo pri nas začelo razvijati že v prejšnjem sistemu. Vendar pa zakona o varstvu potrošnikov še nimamo. Breda Kutin pravi, da v osnutku zakona še vedno ni rešeno vprašanje razredne tožbe, saj osnutek ne ponuja možnosti globalne odškodnine, ki bi jo moralo podjetje odšteti v primeru, ko bi oškodovalo veliko število strank ali kupcev. Po mnenju Brede Kutin Slovenija nujno potrebuje tudi sodišča, kjer bi lahko po hitrem postopku reševali majhne potrošniške spore. Zveza potrošnikov Slovenije se zavzema, da bi v osnutek zakona spet vključili institucijo varuha potrošniških pravic. Ta je sprva bila v osnutku, pa so jo kasneje izpustili.

M. N.

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 46

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmožljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na (061) 131 00 33, int. 384, 385 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 – Atris.

Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

1. POČITNIŠKI APARTMAJI V PIRANU sodobno opremljeni za dve ali štiri osebe 42 oziroma 58 DEM dnevno. Termini v novembru in decembru.

2. POČITNICE NA POKLJUKI v dvo ali štiriposteljnih apartmajih, cene v novembru: veliki ap. 56 DEM, mali ap. 42 DEM v tolarški protivrednosti. Termini vsako soboto. Turistična taksa ni vključena.

3. POČITNIŠKE HIŠICE V BOHINJU, UKANC – hišice s tremi oziroma štirimi spalnicami – sedem ležišč, kmečka dnevna soba, kuhinja z jedilnim kotom, predprostor, kopalnica, wc, lastno parkirišče, 500m² travnatih površin, balinišče, zunanji roštilj, 150m od Bohinjskega jezera. Cena za dnevni najem hišice 79 DEM. Turistična taksa ni vključena. Termini od 27. novembra dalje. Novoletni termin ni prost.

4. KOPE – garsonjere za štiri osebe, termini do 27. decembra, od 3. januarja do 10. februarja in od 3. marca dalje. Cena 41 DEM, v sezoni pa 51 DEM v tolarški protivrednosti. Tedenski paketi – termini so določeni.

5. SORICA – PLANINSKA KOČA do 50 oseb, primerno za zimsko šolo v naravi, penzion 24 DEM, prometni davek in turistična taksa nista vključena. Termini – december, januar, februar.

6. KANINSKA VAS – garsonjere za štiri osebe, cena 56 DEM. Prosti termini v novembru, decembru razen za novo leto.

7. PODČETRTEK – garsonjera za 4 osebe, v ceno 65 DEM so vključene 4 kopalniške vstopnice. Termini od 25. novembra do 19. marca 1995, sedemdnevni paketi.

8. ČATEŽ – hišica Smreka za pet oseb, v ceno 87 DEM je vključenih pet kopalniških vstopnic. Termini 7 ali 10 dni do 26. decembra.

9. ATOMSKA VAS – garsonjera za 4 osebe, cena z vključenimi štirimi kopalniškimi vstopnicami 92 DEM. Termini 3., 9. in 14. december.

10. DOVJE – privatni penzion z apartmaji – za 2, 4, 5 ali 7 oseb, bogato opremljena kuhinja, spalnica, WC, terasa. Cena 15 DEM na osebo in turistična taksa. V objektu je klubski prostor s TV, možen je tudi najem savne. Možen polpenzion v hotelu ŠPIK.

B. SEJEMSKA PONUDBA

1. SKI EXPO LJUBLJANA od 29. 11. do 4. 12. Predstavitev zimske športno-turistične ponudbe.

2. ELEC PARIZ od 5. do 9. 12. mednarodni sejem električne energije, elektronike in zaščite okolja.

3. SITEVINITECH-BORDEAUX od 29. 11. do 2. 12. Sejem vinogradništva, vinarstva in sadjarstva. 3-dnevni izlet z letalskim prevozom. Cena 785 USD.

SINDIKALNI IZLETI

1. RIMINI-SAN MARINO za skupine 40–50 gostov, cena 115 DEM.

2. RIM, FIRENCE 4 dni, za skupine od 40–50 gostov v novembru, avtobusni prevoz. Cena 280 DEM,

3. PADOVA, ABANO TERME kakovosten preventivni zdravstveni program, športno-rekreacijski program, turistični ogledi. Modna popestritev programa z obiskom delte reke Pad.

Sindikalne organizacije ali kar tako oblikovane skupine vabimo, da nam posredujejo svoje želje za družabni ali strokovni izlet ali potovanje doma ali v tujino. Plačila v 2 obrokih.

ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRIS-a in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 3600 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

PRODAMO

- 1. Počitniške apartmaje** na Cresu – Stara Gavza – 11 apartmajev z 46 ležišči – 510m² – parkirišča, igrišča. Cena 700.000 DEM.
- 2. Počitniški prikolic** model Adria IMV 450, letnik 1977 oz. 1981 brez dodatne opreme, cena 2500 DEM v tolarški protivrednosti.

KUPIMO

- 1. VEČJO STANOVANJSKO HIŠO ALI VILO** kupimo od slovenskega lastnika v republiki Hrvaški na obali od Opatije do Poreča.
- 2. POČITNIŠKO HIŠICO V ČATEŽU**, kupimo enoto Smreka ali Pionir za 6 oseb. Ponudbe posredujte na Atris.

NOVO LETO 1995 – SILVESTROVANJA

- 1. POREČ HOTEL NEPTUN** bivanje v eno- ali dvoposteljnih sobah, cena polpenziona 39 DEM. Silvestrska večerja obvezna, 80 DEM.
- 2. BUDIMPEŠTA** – 4 dni – prevoz, ogledi, 2 penziona, 2 polpenziona, 385 DEM. Hotel VENTURA 3 polpenzion, cena 365 DEM.
- 3. PARIZ** – 5 dni – avtobusni prevoz, 2 nočitvi z zajtrkom, silvestrovanje na Elizejskih poljanah, ogledi Pariza. Cena 299 DEM.
- 4. NICA** – 4 dni – prevoz, ogledi, nočitve, 325 DEM. Doplačila za silvestrsko noč 250 DEM.
- 5. RIM** – 4 dni – prevoz avion–avtobus, nočitve z zajtrki, cena 475 DEM. Doplačilo za silvestrsko večerjo 150 DEM.
- 6. FIRENCE** – novo leto za mlade – 4 dni – avtobusni prevoz, ogledi Toskane, silvestrovanje v diskoteki. Cena 310 DEM.

NOVOLETNA PRIREDITEV ZA OTROKE

- 1. OTROŠKI KULTURNI CENTER** Ljubljana je za letošnja praznovanja pripravil dve igrici: Štirje fantje muzikantje in Tekmovanje v hudil luknji. Organizirana je tudi obdaritev. Pokličite jih na telefon (061) 261-708. Za darila se lahko dogovorimo na Atrisu za vsa starostna obdobja.
- 2. PAVLIHA** s svojo družino želi osrečiti otroke z igrico in obdaritvijo. Organizatorja Pavliho pokličite na tel. (061) 371-033.
- 3. NOVOLETNA DARILA ZA OTROKE**, Atris tudi letos organizira posebno novoletno ponudbo igrač po posebno ugodnih cenah. Za sindikalne zaupnike je to priložnost za spodobno darilo po še bolj spodobni ceni.
- 4. DVOJNA KASETA Z OTROŠKIMI PRAVLJICAMI** Brkonja Čeljustnik po predlogi Bogomirja MAGAJNE. Cena 1500 SIT, v prednaročilu 1200 SIT, za sindikalne organizacije, ki kupijo več kot 25 kompletov, pa po 1000 SIT.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

- 1. POČITNIŠKE HIŠICE V ČATEŽU, ATOMSKIH TOPLICAH ALI MO-RAVSKIH TOPLICAH za vsa obdobja.**

- Vabimo vas, da nam posredujete ponudbe za novoletne praznike.
- Lastnike počitniških domov v slovenskem Primorju ali v hrvaški Istri, ki bi v prihodnjem letu dali objekte v najem, vabimo, naj nam posredujejo ponudbe.
- V ČASU OD MESECA MAJA DO SEPTEMBRA 1995** najamemo počitniški dom s ca. 150 ležišči. Ponudbe posredujte Atrisu.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete 7 dni pred odhodom, nas nujno pokličite. **PROGRAME V TUJINI OBRAVNAVAMO V SKLADU S SPLOŠNIMI NAVODILI TOUR OPERATORJA.** Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami rešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar
direktor borze

Nekaterim ljudem se srca krčijo v enaki meri, kot se njihove denarnice širijo.

Johann Nestroy

Kjer je več rok pri krožniku kot pri delu, tam vlada revščina.

Slovaški pregovor

Kdor ima močne roke, bo premagal enega, kdor ima veliko znanja, jih bo premagal tisoč.

Tatarski pregovor

Turisti vedno bolj varčni

Po slabem lanskem letu se turizem v Evropi spet postavlja na noge, čeprav so turisti vedno bolj varčni. Letos je Evropo obiskalo več Američanov, Japoncev in drugih gostov iz prekomorskih držav, vendar so prišli predvsem zaradi znižanja cen letalskih vozovnic, posebnih ugodnejših cen hotelov in podobno. Na nobenem področju, razen v luksuznih hotelih, povečanje prihodka ni tako veliko, da bi lahko govorili o koncu recesije v turizmu, pravi Robert Holler, direktor evropske potovalne komisije.

Turizem je s petimi do desetimi odstotki zaposlenih v številnih državah OECD eden največjih delodajalcev. Največji delež zaposlenih v turizmu ima Avstrija, kjer v tej dejavnosti dela 13,9 odstotka vseh zaposlenih, v Nemčiji pa 6,5 odstotka.

V zadnjih desetih letih se je število turistov na svetu povečalo za 71 odstotkov oziroma na 500 milijonov. Tuji turisti so v državah, ki so jih obiskali, porabili lani kar 304 milijarde dolarjev, za dobrih 200 odstotkov več kot deset let prej. Od pol milijona turistov odpade 49 odstotkov gostov na Evropo, 27 odstotkov na Ameriko in 17 odstotkov na vzhodno Azijo in pacifiške države, ugotavlja Klaus Lukas, predsednik evropskega turističnega združenja.

DELAVSKA HRANILNICA, d. o. o.
Ljubljana, Dalmatinova 4

NAMENJENA SINDIKATOM IN NJHOVIM ČLANOM

V NOVEMBRU 1994 nudi sindikatom, društvom, družbenim organizacijam, krajevnim skupnostim, dobrodelnim organizacijam, obrtnikom, majhnim pravnim osebam in privatnim osebam.

Nove obrestne mere na revalorizirano osnovo

Revalorizacijska stopnja za **NOVEMBER 1994** znaša **2.00%** mesečno, preračunano na letni nivo 27,24%.

OBRESTNE MERE ZA VARČEVANJE BANČNIH VLOG:

Pravne osebe:	MESEČNE	LETNE
– vezane vloge do 30 dni	1,60%–2,00%	21,79%–27,24%
– vezane vloge nad 30 dni	2,41%	33,60%
– vezane vloge nad 60 dni	2,49%	34,87%
– vezane vloge nad 90 dni	2,57%	36,15%
– vezane vloge nad 180 dni	2,65%	37,42%
– vezane vloge nad 365 dni	2,80%	39,96%

Privatne osebe

– vezane vloge do 30 dni	2,08%	28,51%
– vezane vloge od 30 dni do 90 dni	2,49%–2,65%	34,87%–37,42%

OBRESTNE MERE ZA POSOJILA:

– kratkoročna posojila in dolgoročna posojila privatnim osebam:		
R + 15%	3,22%	46,33%
rok vračila: 6, 12, 15, 18 in 24 mesecev		

Kratkoročna posojila lahko dobijo člani tistih sindikatov, ki svoja sredstva varčujejo v hranilnici, dolgoročna posojila pa člani sindikatov, ki so lastniki Hranilnice.

POSTANITE SOLASTNIK DELAVSKE HRANILNICE TUDI VI. POHITITE TER VARČUJTE SVOJA SREDSTVA V VAŠI DELAVSKI HRANILNICI. USTVARITE MOŽNOST, DA BODO ČLANI VAŠEGA SINDIKATA LAHKO DELEŽNI STORITEV DELAVSKE HRANILNICE.

NAŠE GESLO JE: KAKOVOST SO LJUDJE!

NAŠ ŽIRO RAČUN JE 50101-625-7316

Dodatna pojasnila lahko dobite na sedežu Hranilnice, tel. 061 312-098, 316-881.

V NOVO LETO Z NOVIM ROKOVNIKOM-PRIROČNIKOM '95

ZAJETNEJŠI, BOGATEJŠI, UPORABNEJŠI

Sestavljajo ga koledarski del, zajeten blok za zapiske in broširani priročnik z naslednjo vsebino:

- **abeceda delničarstva**
- **kako brati finančna poročila**
- **pridobivanje lastninske kulture**
- **izvajanje zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju**
- **sindikati in soodločanje delavcev pri upravljanju**

Rokovnik-priročnik je nepogrešljiv pripomoček za vsakega sindikalnega zaupnika in člana sveta delavcev v podjetju in ustanovi.

Cena 2000 tolarjev (ob naročilu večje količine možen dodaten popust)

NUDIMO VAM TUDI NAPIS NA OVITKU (Z DODATNIM PLAČILOM), NAD 100 IZDOV DOV BREZPLAČNO.

Vsa naročila sprejemamo in nudimo morebitne informacije pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon (061) 321-255, faks 311-956.

NAROČILNICA

LJUBLJANA, SEPTEMBER 1994

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o)

..... izvod(ov) ROKOVNIK '95.

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku po prednaroč. ceni
2. Želimo napis na ovitku – prilagamo besedilo napisa

Naročeno dne..... Žig Podpis naročnika

NEVARNE IGRE Z DELAVCI

Danes v mnogih slovenskih podjetjih poleg lastnih izdelkov množično proizvajajo tudi bolnike in invalide. Delo delavcev je podcenjeno. »Razmere na področju varstva pri delu so v tem trenutku takšne, da v podjetjih delajo, kar hočejo, nihče jim ne more stopiti na prste, ker so predpisi preohlapni.« Tako je za naš časnik povedal prof. dr. Primož Gspan, profesor na Višji tehnični varnostni šoli v Ljubljani po mednarodnem posvetovanju »Kakovost proizvodnje in varnost«, ki je minuli teden potekalo na Bledu.

»Na posvetu smo ugotovili, da danes proizvodnja ne more biti kakovostna, če ni varna, če niso zagotovljene kakovostne razmere za delo delavcev. Varnost mora biti vgrajena že v izdelek sam. Prav tako mora biti zagotovljena varnost pri uporabi proizvoda, ki mora biti hkrati prijazna do okolja,« je rekel dr. Gspan. Gre za normative, ki danes veljajo v Evropski uniji in jih bomo morali sprejeti tudi mi, če hočemo v Evropo. Podjetnik, ki ne spoštuje direktiv Evropske unije na področju varstva pri delu, ni v enakem položaju kot tisti, ki jih spoštuje in zato nima dostopa na skupno evropsko tržišče, kamor želi priti tudi naša država.

Menedžment še spi

V svetu je namreč varnost tudi eden izmed temeljev strateških ciljev vsakega podjetja, pomeni boniteto podjetja. Celo na Češkem, Slovaškem in v nekdanji Vzhodni Nemčiji bolj skrbijo za varnost pri delu kot pri nas. Osnovna misel posveta je bila zato, da je treba prebuditi zavest menedžmenta, vodilne strukture v podjetju, da je varnost pri delu sestavni del kakovostne proizvodnje, kar je danes pri vedno bolj zaostreni konkurenčnosti še posebej pomembno. Žal je zavest slovenskega menedžmenta na tem področju še neprebujena.

»Današnje razmere na področju varnega in zdravega

dela so zelo slabe,« ocenjuje Borut Brezovar, republiški inšpektor za delo. »Celoten sistem, ki trenutno ureja to področje, je neučinkovit, ker temelji na predpostavkah in vrednotah izpred leta 1991.« Evropska unija je v zadnjih desetih letih sprejela več kot 20 priporočil in direktiv, ki urejajo varnost strojev in varnost na delovnem mestu. Kaj pa mi? Dr. Primož Gspan: »Sprejeli smo le navodila o varnosti strojev, drugega ničesar. O varnosti pri delu govorijo tudi kolektivne pogodbe, žal se ta del ne uresničuje.«

Borut Brezovar: »Jasno je, da v podjetju, kjer nekaj mesecev zapovrstjo ne morejo plačati niti simboličnih plač, ne vzdržujejo kakovostne službe varstva pri delu in ne vlagajo v varnost pri delu in varovanje človekovega zdravja.«

Varčevanje na rovaš zdravja delavcev

Dejanski problem je zato problem preživetja podjetij in varčevanje na račun varnosti. Delavci so preobremenjeni, še zlasti psihično, ker ne vedo, ali bodo imeli službo ali ne, in poprimajo za vsako delo, ne glede na to, ali je varno ali ne. Posledice takšnega dela se bodo pokazale že po nekaj letih: predvsem bo več invalidskih upokojitev in raznih telesnih okvar. Gre torej tudi za varčevanje na rovaš zdravja delavcev.

Vsake štiri minute zabeležimo poškodbo pri delu. Število poškodb na tisoč zaposlenih sicer kaže upadanje, ki pa ga lahko predpišemo predvsem manjši zaposlenosti. Bolj skrbi podatek, da že nekaj let narašča resnost poškodb in s tem tudi število izgubljenih delovnih dni na poškodbo. Po oceni prof. dr. Primoža Gspana stane Slovenijo nevarno delo letno 500 do 700 milijonov mark, kar morajo v končni fazi poravnati davkoplačevalci.

Invalidske komisije ugotavljajo, da število zahtevkov za priznanje pravic iz naslova invalidnosti iz leta v leto narašča. Invalidske komisije so lani opravile 35.769 pregledov, kar je v primerjavi z letom poprej za 22 odstotkov več. Komisije so v preteklem letu ugotovile 7.742 novih invalidov, kar pomeni 7,7 novih invalidov na tisoč aktivnih zavarovancev, od katerih je kar 4 odstotke invalidov prve kategorije. Najpogostejši vzrok invalidnosti vseh vrst so bolezni, tem sledijo poškodbe zunaj dela in nato poškodbe pri delu.

Kazni so zelo majhne

Danes v podjetju sploh niso vzpostavljeni mahanizmi, ki bi zagotavljali varne in zdrave delovne razmere, razen če ni

podjetnik osebno osveščen in ima podjetje dolgoročno naravnani razvojni koncept. Materialne kazni zaradi kršitve predpisov so danes zelo majhne, poleg tega je tudi verjetnost, da bo podjetnik kaznovan, zelo majhna.

Slej ko prej pa se bo zgodila nesreča pri delu. Posledica bo bolniška odsotnost, morda invalidnost, morda celo smrt. In

kako se bo takšen nesrečen slučaj poznal v bilanci podjetja? Delavec ni bil zavarovan za primer nesreče pri delu oziroma poklicne bolezni, bil pa je seveda zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovan, ker je to pač obvezno, kar plačujejo vsi zaposleni iz svojih bruto plač. Kratkoročno se torej ta dogodek v bilanci podjetja sploh ne pozna. Nevlaganje v varnost bo v takem primeru celo prihranek oziroma povečan dobiček.

Možno je, da bo zavarovalnica zahtevala povračilo izplačanih zneskov, če bo v sodnem postopku lahko dokazala krivdo podjetja za nastalo škodo. Če pa s tem ne uspe, bo takšna politika nagrajena. Pa tudi če uspe, se bo to v bilanci podjetja poznalo šele čez nekaj let, če bo podjetje takrat sploh še obstajalo. Na Zavodu pa so takšni zneski vrtoglavo visoki.

Lahko pride tudi do oškodninskih tožbe oškodovanca. Takšen proces lahko traja vrsto let, po današnji sodni praksi pa se konča z zelo skromno oškodnino. Skratka, vsi najpomembnejši predpisi in mehanizmi v naši družbi so na tem področju stari in zgrajeni za neki drug čas in okoliščine, ki danes – v tržnih razmerah – ne veljajo več.

Brez strategije, brez nacionalnega programa

Nov zakon s področja varstva pri delu pripravljajo v vladnih krogih že šest let. Zaradi slabo pripravljenega osnutka je bil letos celo umaknjen iz procedure. Stroka pričakuje, da bo zakon prihodnje leto končno sprejet, delovno

gradivo je zdaj v končni fazi. »Težava je v tem, da zakon spočetka ne bo mogel veliko rešiti, ker manjka pravna infrastruktura oziroma izvršilni predpisi,« meni dr. Gspan. »Te predpise sicer imamo, vendar smo jih podedovali po stari Jugoslaviji – že takrat so bili zastareli. Nekateri so še iz leta 1962 ali še starejši, nenovalirani in ne zagotavljajo sodobne ravni varstva.«

Pri nas še nimamo sistematične strategije, kako doseči sodobno varstvo. Takoj po osamosvojitvi bi morali narediti bilanco stanja.

Ugotoviti bi morali težišče problemov in narediti vsebinsko in časovno opredeljeno strategijo reševanja teh problemov, da bi se končno lahko tudi na tem področju začeli približevati Evropski uniji ali da bi vsaj nehali zaostajati. Oblikovati bi morali nacionalni program. Zdaj se v vladnih krogih izgovarjajo, da bo nov zakon opredelil tudi Urad za varstvo pri delu, katerega naloga naj bi bila med drugim tudi izdelava strategije varstva pri delu.

Vendar bi morali s strategijo varstva pri delu začeti že prej, ker se z vsakim dnem razlika med Zahodom in celo drugimi vzhodnimi državami v tranziciji vse bolj povečuje. »Bojim se, da bo zamujeno zelo težko nadoknaditi,« poudarja dr. Gspan. »Na tem področju bi lahko veliko naredili sindikati, ki zdaj le besedičijo o varnosti pri delu, ne razpolagajo pa s konkretnimi analizami sedanjega stanja, prav tako ni nobenih analiz o posledicah neodgovornega ravnanja z delavci. Po drugi strani pa podjetja niso dovolj finančno motivirana za varno delo, nastalo škodo pa enostavno prelajajo na solidarnostno kritje zdravstvenega in socialnega zavarovanja.«

Marija Frančeskin

SREČANJE UPOKOJENCEV GORENJA

Pred nedavnim so se srečali upokojenci Gorenja. Zbrane sta pozdravila predsednik upravnega odbora poslovnega sistema Gorenje Ivan Atelšek in predsednik poslovnega odbora Jože Stanič. Upokojenci so z zanimanjem prisluhnili pripovedi prvega in dolgoletnega generalnega direktorja Gorenja Ivana Atelškega, posebej še, ko jih je spomnil, da je bil vseskozi njihov osnovni cilj delati in gospodariti tako, da bodo imeli delo v Gorenju tudi njihove hčere in sinovi.

Jože Stanič pa je spregovoril o sedanjih razmerah v poslovnem sistemu Gorenje. Posebej je poudaril, da je Gorenje na začetku novega razvojnega vzpona, kar zagotavljajo

tako naložbe v zadnjih letih kot številni novi izdelki. Povedal je, da si prizadevajo, da bi bilo po končani lastninski preobrazbi Gorenje v večinski lasti delavcev, upokojencev in bivših zaposlenih. Zagotovil je, da bo delnica Gorenja kvoliteta!

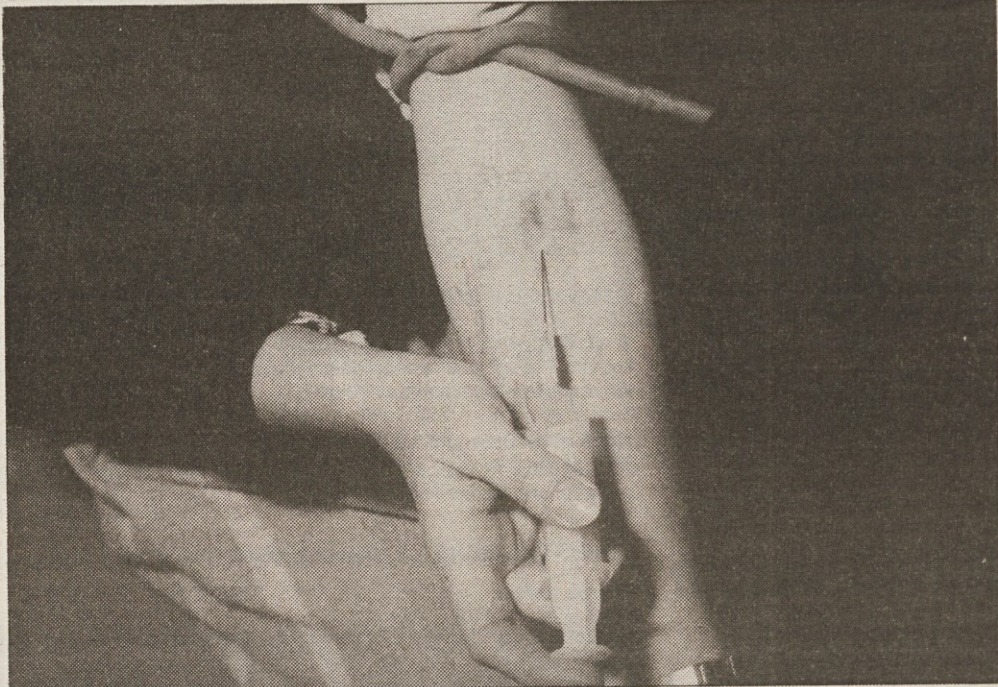
Zbrani so na srečanju ustanovili klub upokojencev Gorenja. Njegova temeljna naloga bo kar najbolj medsebojno povezati upokojence Gorenja in okrepiti njihove stike s to tovarno. V prvi upravni odbor kluba upokojencev Gorenja so bili izvoljeni Franc Brinovec (za predsednika), Vlado Cigale, Rudi Delopst, Pavle Jelen, Cilka Kopušar, Lojzka Mihalinec in Franc Sušec.

M. L.

Na srečanje je prišlo 300 upokojencev. Mnogi so prinesli s seboj tudi certifikate in jih vložili v Gorenje.

BEDA V SLIKI

Ruska ruleta z injekcijsko iglo s heroinom.

Novoletni paketi za otroke

(1) PAKET ZA OTROKE, STARE DO 3 LETA

Paket sestavljajo ŽOGA ROPOTULJA, ROKICA-NOGICA IZ GUME, MEDVED IZ GUME, STONOGA IZ BLAGA IN SLADKARIJE

cena 3.500 SIT + 5% p. davek

(2) PAKET ZA OTROKE, STARE 3-5 LET

ZA PUNČKE

– POVARVANKA
– BARVICE
– FLOMASTRI V AVTU
– SLADKARIJE
– PLIŠASTI ZAJČEK
– STONOGA IZ BLAGA
– SLADKARIJE

CENA 3.500 SIT + 5% p. davek

ZA FANTKE

– POBARVANKA
– BARVICE
– FLOMASTRI
– AVTO FERRARI
– AVTOZOOMER
– SLADKARIJE

CENA 3.500 SIT + 5% p. davek

(3) PAKET ZA OTROKE, STARE 5-7 LET

ZA DEKLICE

– KNJIGA DEŽELICA PIMPAN
– POBARVANKA
– 12 FLOMASTROV
– KOLEBNICA
– STONOGA IZ BLAGA
– SLADKARIJE

CENA 3.800 SIT + 5% p. davek

ZA DEČKE

– KNJIGA MORJANKA
– POBARVANKA
– 12 FLOMASTROV
– KOLEBNICA
– AVTO FERRARI
– SLADKARIJE

CENA 3.800 SIT + 5% p. davek

ORGANIZIRAMO VAM TUDI LUTOVNO PREDSTAVO Z ZNANO PRAVLJČARKO. CENA 55.000 SIT. ZA VSA DODATNA POJASNILA IN DOGOVORE NAS POKLIČITE PO TELEFONU 133-52-55.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... kom paketa (1)

..... kom paketa (2) – za punčke

..... kom paketa (2) – za fantke

..... kom paketa (3) – za deklice

..... kom paketa (3) – za dečke

Naročamo lutkovno predstavo za (datum).

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Številka žiro računa:

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Naročeno dne: Žig

Podpis naročnika

Certifikatomanija

Z VLAGANJEM VELJA POHITETI

Državljan, tisti seveda, ki še niso vložili svojega certifikata na »pravo« mesto, imajo za to vedno manj časa. Kot je znano, je zadnji rok za vložitev certifikata 15. junij 1995. Torej bi lahko rekli: »Časa je še dovolj!« Vendar ni tako. Časa je zelo zelo malo. Predvsem za tiste, ki čakajo na lastninjenje nekaterih velikih in perspektivnih slovenskih podjetij, kot sta na primer Krka ali Petrol.

Skoraj gotovo je namreč, da bo pritisk na zamenjavo certifikatov za delnice uspešnih slovenskih podjetij zelo velik. To pa pomeni, da se bo tudi v teh primerih ponovila zgodba iz Leka, ker je bila vrednost vpisanih certifikatov za 83 odstotkov večja od vrednosti razpisanega družbenega kapitala podjetja. Lek je vsem lastnikom vpisanih certifikatov vrnil 29 odstotkov vpisanega zneska. Ker pa ta operacija od vpisa od obvestila podjetja o zamenjavi certifikata traja najmanj dva meseca, hkrati pa za nekatera večja podjetja sploh še ni znano, kdaj se bodo lastninila, se lastnikom certifikatov prav lahko zgodi, da vrnjenih zneskov na koncu ne bodo mogli nikjer več zamenjati za delnice. Prav bodo torej storili tisti, ki z zamenjavo certifikatov ne bodo čakali do konca, temveč jih bodo skušali spraviti v promet ob prvi priložnosti. Takšna se nam kaže že v bližnjih tednih, ko se bodo lastninila nekatera znana slovenska podjetja, Kovinotehna, Sava, Luka Koper itd. Skoraj gotovo je, da lastniki certifikatov tudi v teh podjetjih ne bodo mogli v celoti zamenjati svojih zneskov, vendar jim bo čimprej zamenjava še omogočila ujeti vlak še v družbah za upravljanje.

Po našem mnenju bi bila prav takšna inačica vlaganja najboljše. Kajpak za vse tiste, ki vlagajo certifikate z dolgoročnimi nameni. To pa pomeni, da bodo za nekaj let na svoje delnice preprosto pozabili. Več kot upravičena pa je bojazen, da bodo kratko potegnili vsi tisti, ki bi radi na podlagi cer-

tifikata prišli čimprej do denarja. Dobili bodo namreč zelo malo ali nič.

Takšna ugotovitev bi utegnila veljati tudi v primeru investicijskih skladov. Vloga investicijskih družb je namreč zelo vprašljiva.

Posebej na borzi, na katero ne bodo prihajale z denarjem, temveč bodo prisiljene sklepati tako imenovane barterske posle. To pomeni, da se bodo delnice menjavale za druge delnice po tečaju, ki se bo oblikoval z dogovorom med dvema investicijskima družbama.

Skoraj gotovo je, da bodo mnoge od teh družb propadle. Razlogov za takšno trditve je kar nekaj. Prvi je prav gotovo ta, da v olastnjenih podjetjih ni pričakovati kmalu izkazanih dobičkov, ki naj bi bili osnova za izplačilo

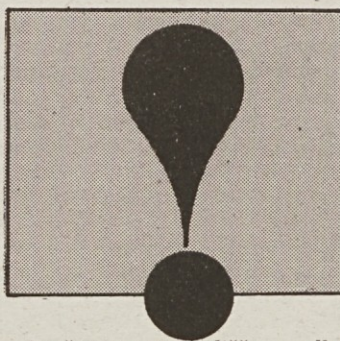
dividend, od katerih bodo te družbe pravzaprav živele. To pa majo tudi ugotovitve o večji gotovosti oziroma manjšem tveganju v tistih primerih, ko so državljani vložili certifikate v družbe za upravljanje. Že res, da bodo imele te z razpršitvijo dobre in slabe delnice, vendar je vprašanje, kaj bodo lahko z njimi brez denarja na kratek rok počele.

Trditve nekaterih, da naj bi te družbe skrbele za stabilizacijo tečajev delnic na borzi, so zelo malo verjetne, saj ne bodo razpolagale z zadostnimi količinami dolarjev. Edina možnost za pridobitev pravega denarja bo najetje posojil pri bankah, ki pa so tudi same že ustanovile družbe za upravljanje. Bančna posojila družbam za promet z delnicami utegnejo skrivati tudi dodatno past, ki se nam kaže v selitvi denarja na borzo, kar bi na drugi strani zmanjševalo in dražilo finančna sredstva, s katerimi bi razpolagalo gospodarstvo. Edini resni porok za stabilizacijo tečajev delnic na borzi je tako le prihod tujega kapitala, kar pa je spričo majhnosti slovenskega trga zelo vprašljivo.

V nadaljevanju te slovenske privatizacijske zgodbe se nam prav lahko ponovijo nekatere znane zgodbe iz sveta, kjer se delitev državljskih certifikatov kaže le kot populistični pesek v oči volilcem. V mnogih primerih se bo zgodilo, da bo tisti, ki je svoj certifikat vložil na najbolj »pravo« mesto, popolnoma na istem kot tisti, ki ga ni vložil nikamor. Kljub temu bi rekli, da velja poskusiti. Vsak naj svoj certifikat vloži kot ve in zna, in potem s skromnim pričakovanjem opazuje, kaj se bo iz tega izcimilo. Po načelu pač, da le majhna pričakovanja povzročijo majhna razočaranja. Teh pa bo veliko več, kot nam razlagajo dobro plačani državni trobentači.

I. K.

Privatizacijska kuhinja

Pobuda Ustavnemu sodišču RS

Spoštovanemu sodišču predlagam, naj razveljavi zakon ali člen (člene) zakona, na osnovi katerega so bile izdane vse odločbe o presežnih delavcih.

Ker sem po poklicu samo strojni tehnik in se na zakonodajo ne spoznam dovolj dobro, se opiram na pravno prakso ali bolj konkretno, na vašo odločitev v »primeru Petan«.

Vsi presežni delavci smo prej imeli službe za nedoločen čas, zato menim, da smo prizadeti vsaj toliko kot g. Petan, ki je imel samo štiriletni mandat.

V pričakovanju ugodne rešitve vas lepo pozdravljam.

Jože Vuk

Polanškova 2, Ljubljana

P. S.

V telefonskem imeniku ste še »Ustavno sodišče SR Slovenije«.

Slovenske investicije po novem

BOGU, KAR JE BOŽJE

Naložba vašega certifikata v Zavod Sv. Stanislava vam bo »prinašala notranje veselje zdaj in v večnosti.«

Tudi rimskokatoliška cerkev je sklenila, da bo občestvo povabila k certifikatskemu poslu. Pred dvema letoma je cerkev ustanovila Krekovo banko, ta pa je pred certifikatsko mrzlico ustanovila Krekovo družbo za upravljanje. Čeprav je bila Krekova družba ustanovljena med zadnjimi, je pri polnjenju sklada zelo uspešna in pričakovati je, da se bo Krekova družba za deleže podjetij potegovala že na prvi dražbi, ki bo 7. decembra letos.

Za bolj neobičajno potezo pa so se odločili v Zavodu Sv. Stanislava. Ker t. i. škofove zavode obnavljajo ob pomoči prostovoljnih prispevkov, so občestvo nagovorili, naj jim podarijo certifikate. »Mnogi dobrotniki in prijatelji Zavoda so izrazili željo, da bi radi s certifikati pomagali pri obnovi Zavoda. Vse doslej smo iskali način, kako bi to izvedli,« je poleti pisalo v tedniku Družina. »Vsi, ki bi radi svoje certifikate vgradili v Zavod Sv. Stanislava, se, lepo prosimo, pisno, po telefonu ali osebno prijavite na ekonomatu Zavoda... Za uslugo posredovanja prosimo tudi vse župnike naše nadškofije, ki se seveda lahko tudi sami prijavijo.« Vabilo, naj prijatelji Zavoda Sv. Stanislava s certifikati podprejo vzgojo in

izobraževanje prihajajočih rodov, se je pojavljalo kar nekaj časa. Pred par tedni pa smo lahko zasledili enega bolj nenavadnih marketinških prijemov:

»Zadnje dni smo se nekajkrat srečali z naravnost pretresljivim pričevanjem vere, zvestobe in ljubezni, ki so nekateri iz zelo oddaljenih in resničnih predelov naše domovine osebno prinesli svoj certifikat kot pomoč pri obnovi Zavoda. Drugi so se zamislili nad javljenimi številkami o obrestih za naša posojila in se zelo velikodušno odzvali. Nekaesar jim ne bo manjkalo. Ta razumna in preudarna naložba jim bo prinašala notranje veselje zdaj in v večnosti. Saj so to storili iz ljubezni do Boga in do slovenskega naroda. Bog, ki vidi na skrivnem, jim bo povrnil,« je pisalo v sporočilu Zavoda Sv. Stanislava. Skratka: če ste do zdaj mislili, da so certifikati potegavščina, pomotite. Ne le, da vam lahko nekdo prinesejo dividendo. Če ga podarite pravi firmi, vam bo Bog, ki na skrivnem vse vidi, to povrnil z notranjim veseljem. Ne le tu, na Zemlji, pač pa tudi v večnosti.

Ali H. Žerdin

HIT HOTEL CASINÒ PERLA

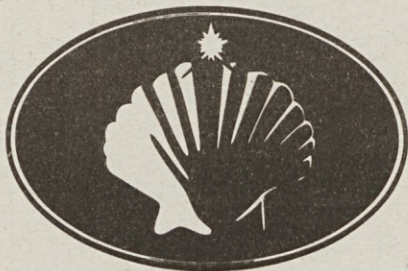
PERLA, turistični biser Goriške in Slovenije, praznuje svoj prvi rojstni dan!

Leto dni uspešnega delovanja, ko so rezultati presegli vsa pričakovanja, dokazuje pravilnost Hitove poslovne usmeritve. Perla je plod lastnega znanja, preverjenih predvidevanj in izkušenih odločitev.

**700.000 gostov
66 milijonov DEM realizacije
463 zaposlenih**

Perla ponuja preplet številnih vrsti turistične ponudbe, ki ponujajo kvalitetne možnosti za preživljanje prostega časa: od igralniške do kulinarične, zabavoumetniške, športno-rekreacijske in butično-trgovinske. Gre za turistični center, kjer je vrhunska raven storitev dostopna vsakomur. Uspehi narekujejo nove načrte, ki jih bo kolektiv s svojo prodornostjo, inovativnostjo in motivirano prizadevnostjo zagotovo znal dobro izpeljati...

Perla je testni model. Finančni kazalci so že v prvem letu dokazali, da slovenski zabaviščni turizem, kakršnega je razvil Hit in ga udejanil predvsem v Perli, pomeni priložnost, ki Slovenijo lahko umesti med zanimive in privlačne turistične dežele v svetu.

PERLA

1993

1994

